

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till avlöningar och materiel m. m. vid universiteten i Uppsala och Lund; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg här- efter följande:

Under punkterna 64 och 68 av 1938 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39

dels till Uppsala universitet: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 858 800 kronor;

dels till Uppsala universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 652 200 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 1 saml. Nr 218.

dels till Lunds universitet: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 625 800 kronor;

dels ock till Lunds universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 404 000 kronor.

Sedan det i statsverkspropositionen behåddade förslaget beträffande ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd, vilket förslag inverkar jämväl på beräkningen av universitetens anslag till avlöningar och materiel, numera färdigberetts och av chefen för finansdepartementet underställts Kungl. Maj:t, får jag anmäla de frågor, som stå i sammanhang med förenämnda beräkningsvis gjorda anslagsäskanden.

I. Ändrad ämnesomfattning för vissa professurer vid universiteten i Uppsala och Lund m. m.

I sitt den 7 oktober 1937 avgivna betänkande angående universitetens verksamhet och organisation (statens offentliga utredningar 1937:36) har universitetsberedningen framställt förslag rörande bland annat professorsorganisationen inom de olika fakulteterna vid universiteten. Vissa av beredningen i sådant avseende berörda spörsmål torde böra bringas till en lösning redan vid innevarande års riksdag. I det följande lämnas en närmare redogörelse för beredningens ifrågavarande förslag och de av kanslern och vederbörande universitetsmyndigheter däröver avgivna yttrandena, i den mån de befunnits böra upptagas. I övrigt hänvisas till handlingarna i ärendet. Samtidigt lämnas en redogörelse för vissa andra av universitetsmyndigheterna framställda förslag med avseende å professorsorganisationen.

Uppsala universitet.

1. Ändring i fråga om professuren i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi. *Universitetsberedningen* har yttrat följande:

Det examensämne, som innehavaren av denna professur företrädde och vilket avsåge att utgöra ett förberedande studium till den egentliga teologien, benämndes teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer. I Lund hade professuren samma benämning som examensämnet. I Uppsala kallades lärostolen professur i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi.

I den teologiska encyklopedien behandlades teologiens uppgift och metod samt lämnades en allmän överblick över det teologiska arbetsfältet. De teologiska prenotationerna sysslade med religionen i allmänhet och omfattade *dels* allmän religionshistoria, *dels* religionspsykologi, *dels* ock religionsfilosofi.

Professurens tyngdpunkt hade genom den vetenskapliga utvecklingen kommit att bliva förlagd till religionshistorien. I nära samband med denna stode religionspsykologien. Religionsfilosofien däremot hörde med hänsyn till innehåll och metod närmare samman med den systematiska teologien.

Beredningen hölle före, att religionsfilosofien borde avskiljas från här ifrå-
gavarande professur och förenas med en lärostol i systematisk teologi. En-
cyklopedien syntes fortfarande lämpligen kunna tillhöra professurens ämnes-
område, ehuru den ej behöfve ingå i själva benämningen. Professuren torde
böra benämnas professur i *religionshistoria med religionspsykologi*.

Religionshistorien vore föremål för vetenskaplig bearbetning även inom den
filosofiska fakulteten, där intresset för detta ämne på senare tider varit
ganska stort. Religionshistoria tillhörde icke kretsen av den filosofiska fakul-
tetens s. k. ordinarie examensämnen, men Kungl. Maj:t hade medgivit, att
ämnet finge på vissa villkor tills vidare ingå i filosofisk ämbetsexamen samt
filosofie kandidat- och licentiatexamina, som avlades vid universiteten i Upp-
sala och Lund samt vid Stockholms högskola. Detta medgivande gällde dock
endast under förutsättning, att viss angiven akademisk lärare vore villig och
oförhindrad att förrätta erforderlig examination i ämnet.

Under aberopande av det påtagliga behovet av undervisning och exami-
nation i ämnet religionshistoria inom den filosofiska fakulteten hade vid
flera tillfällen frågan om inrättande av professur i ämnet inom sagda fakul-
tet upptagits till öfvervägande. Även enligt beredningens mening syntes det
önskvärt, att religionshistorien bleve ordinarie examensämne inom den hu-
manistiska sektionen av filosofiska fakulteten, men beredningen hölle före,
att detta mål kunde vinnas utan inrättande av någon ny lärostol, genom att
innehavaren av professorsbefattningen i religionshistoria med religionspsyko-
logi inom teologiska fakulteten finge sin verksamhet utsträckt till att omfatta
även den filosofiska fakulteten (humanistiska sektionen) och — då fråga
vore om handläggning av sådant ärende, som berörde religionshistorien —
erhölle säte och stämma jämväl inom denna sistnämnda fakultet (sektion).

Skulle här ifrågavarande professor inom teologiska fakulteten räknas så-
som i vissa avseenden tillhörande även den filosofiska fakulteten och dess
humanistiska sektion, torde nämnda sektion böra erhålla medinflytande vid
tjänstens tillsättning. Den enklaste metoden för anordnande av denna sek-
tionens medverkan torde vara, att sektionen bereddtes tillfälle att, innan kon-
sistoriet fattade beslut i fråga, som rörde tjänstens tillsättande, till konsis-
toriet inkomma med yttrande i saken.

Då undervisningen endast i viss utsträckning torde kunna vara gemensam
för studerande från båda fakulteterna, behöfve professorn vid sin sida en
biträdande lärare i ämnet. Beredningen ifrågasatte, huruvida icke forskningen
på detta för två fakulteter gemensamma arbetsfält bäst främjades genom
inrättandet av en institution för religionshistoria och religionspsykologi med
professorn som föreståndare.

Universitetsmyndigheterna hava hyst olika meningar rörande berednin-
gens berörda förslag. *Det större akademiska konsistoriet i Uppsala* anser
det uppenbart, att förevarande fråga icke kunde tillfredsställande lösas ge-
nom den föreslagna anordningen, och hemställer i första hand om inrät-
tande av en ny professur i religionshistoria inom filosofiska fakulteten i
Uppsala. Subsidiärt har *konsistoriets majoritet* tillstyrkt universitetsberednin-
gens förslag, dock med den ändring att från den religionshistoriska profes-
surens läroämnen skulle fränskiljas även teologisk encyklopedi, vilket ämne
enligt konsistoriets mening borde hänföras till den systematiska teologien.
En *minoritet* i konsistoriet har såsom subsidiär lösning i stället förordat ett
av *teologiska fakulteten i Uppsala* framställt förslag, innebärande att teolo-
gisk encyklopedi skulle fortfarande tillhöra professurens område och även

ingå i dess benämning. *Teologiska fakulteten i Lund* har intagit samma ståndpunkt som Uppsalafakulteten. Inom humanistiska sektionen i Lund har universitetets rektor *professorn Martin P:son Nilsson* föreslagit, att den religionshistoriska lärostolen i Lund skulle överflyttas till filosofiska fakulteten, under förutsättning att den nuvarande innehavaren förklarade sig villig här till. Enligt detta förslag skulle examensskyldighet i båda fakulteterna åligga lärostolens innehavare. Någon biträdande lärarbefattning skulle ej erfordras. Professuren borde benämnas professor i religionshistoria med religionspsykologi. *Humanistiska sektionen i Lund* har, utan att ingå på anordnandet av lärarbefattningarna inom den teologiska fakulteten, biträtt professorn Nilssons förslag om överflyttande av professuren till den filosofiska fakulteten.

Kanslern har i yttrande den 15 februari 1938 anfört huvudsakligen följande:

Den fråga, som närmast krävde sin lösning, gällde den nuvarande Uppsalaprofessurens omgestaltning. Professuren i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi vid Uppsala universitet vore för närvarande ledig, och det av beredningen väckta förslaget borde, åtminstone i vissa delar, bliva föremål för prövning, innan professuren ledigförklarades.

Religionshistorien såsom vetenskap omfattade i princip alla religioners historia. I praxis hade emellertid ämnet religionshistoria vid universiteten blivit väsentligen de icke-kristna religionernas historia. Inom teologiska fakulteten intogs religionshistorien ur undervisningssynpunkt ställningen av ett allmänt inledande ämne till de egentligt teologiska studierna. Den allmänt religionshistoriska orienteringen åsyftade att bibringa de teologie studerandena en historisk syn på kristendomen genom dess insättande i ett historiskt sammanhang. Det kunde icke bestridas, att religionshistorien, trots dess föga framträdande ställning i den teologiska examensordningen, hade eller borde hava en utomordentligt viktig uppgift såsom ämne inom den teologiska fakulteten.

Religionshistorien borde samtidigt hava sin plats inom filosofiska fakulteten såsom ett ämne, helt likställt med andra humanistiska ämnen. Religionshistorisk forskning grundade sig på filologisk, historisk och etnologisk forskning. För bedrivande av historiska specialstudier inom ett visst religionsområde krävdes förtrogenhet med det filologiska källmaterialet. Den speciellt teologiska utbildningen vore icke nödvändig för religionshistorisk forskning.

På grund av religionshistoriens anknytning till bägge fakulteterna och dess betydelse såväl ur undervisnings- som ur forskningssynpunkt vore den mest tillfredsställande lösningen för visso inrättandet vid åtminstone det ena universitetet av en ny professor inom den filosofiska fakulteten. Härom hade ock Uppsala universitet tidigare liksom nu gjort framställning.

Därest det icke för närvarande kunde räknas med denna lösning, syntes kanslern universitetsberedningens förslag, med den av det större akademiska konsistoriet i Uppsala föreslagna ändringen, tillgodose olika herättigade intressen. Det måste enligt kanslerns uppfattning läggas stor principiell vikt vid den nämnda ändringen, innebärande att teologisk encyklopedi icke skulle tillhöra professurens område. Endast under denna förutsättning komme professuren med säkerhet att stå öppen för religionshistoriska forskare, oavsett om de fått sin utbildning inom den ena eller den andra fakulteten. Teologisk examen eller teologiska studier borde icke vara nödvändiga kompetensvillkor för erhållande av professuren. Enligt kanslerns mening syntes

ett utbrytande av såväl religionsfilosofien som den teologiska encyklopedien från den religionshistoriska professurens område motiverat, oberoende av huruvida en ny professur i religionshistoria inrättades i den filosofiska fakulteten.

Den åtgärd, som närmast påkallades enligt det av kanslern understödda förslaget, vore sålunda ett beslut om ändring av den nuvarande professuren i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi vid Uppsala universitet till en professur i *religionshistoria med religionspsykologi*.

Enligt universitetsberedningens förslag skulle religionsfilosofien förenas med den ena professuren i systematisk teologi, vilken professur i Uppsala benämndes professur i dogmatik och moralteologi och vars innehavare undervisade och examinerade i teologisk etik. De teologiska fakulteterna tillstyrkte, att religionsfilosofien tillades den ena professuren i systematisk teologi, och Lundafakulteten hade uttryckligen förordat ämnets överflyttande till den av de båda nämnda lärostolarna, som i beredningens förslag åsyftades.

Vad anginge den teologiska encyklopedien, hade det större akademiska konsistoriet i Uppsala föreslagit, att jämväl detta ämne skulle överflyttas till en av professurerna i systematisk teologi.

Såsom i det föregående omnämnts, hade universitetsberedningen föreslagit, att humanistiska sektionen erhöles medinflyttande vid tillsättning av professuren i religionshistoria med religionspsykologi. Kanslern biträdde i denna punkt beredningens av det större akademiska konsistoriet i Uppsala tillstyrkta förslag och förutsatte, att erforderliga föreskrifter härom utfärdades, innan befordringsproceduren för den lediga religionshistoriska professuren i Uppsala inleddes.

Under återopande av det anförda hemställde kanslern, att Kungl. Maj:t ville utverka riksdagens medgivande till att professorsbefattningen i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi vid universitetet i Uppsala i universitetets avlöningsstat upptoges under benämningen professur i religionshistoria med religionspsykologi.

2. Viss differentiering av professurerna i systematisk teologi. *Universitetsberedningen* har anfört:

Den systematiska teologien vore uppdelad på två examensämnen: dogmatik med symbolik och teologisk etik. Den företrädde vid båda universiteterna av två professorer. I Uppsala, där dessa benämndes professorer i dogmatik och moralteologi, hade de genom beslut av kanslern fått sin undervisnings- och examinationsskyldighet så bestämd, att den ene skulle svara för dogmatik med symbolik och den andre för teologisk etik. I Lund, där befattningshavarna benämndes professorer i systematisk teologi, hade i universitetets stat fastslagits, att den ene hade undervisnings- och examinationsskyldighet i dogmatik, den andre i teologisk etik.

Dogmatiken hade av gammalt varit ett av huvudämnena vid prästutbildningen och vore så allt fortfarande, även om ämnet för närvarande ej tillhörde de mest tidskrävande. Etiken däremot vore från examenssynpunkt snarast att betrakta som ett biämne. De två systematiska ämnena vore nära besläktade med varandra, och många forskare hade med framgång arbetat på båda områdena. Det ville då synas, som om det icke skulle vara omöjligt för en professor att svara för båda ämnena. Så vore även fallet i våra grannländer.

Under sådana omständigheter hade beredningen ansett sig böra närmare

undersöka frågan om sammanslagning av de båda lärostolarna i systematisk teologi. Det hade härvid visat sig, att en sådan sammanslagning visserligen vore möjlig att genomföra, men att övervägande skäl dock talade för att icke vidtaga en dylik åtgärd. Ett av de skäl, som vägt tyngst, då beredningen kommit till nu angivna resultat, hade varit den omständigheten, att etiken vore det ämne, som mest kunde bringa de blivande prästerna i beröring med nutidens sociala, ekonomiska och politiska problem. En orientering i dessa spörsmål från den teologiska etikens synpunkt vore naturligen av stort värde för den blivande prästerliga verksamheten. Sammanfördes etiken med dogmatiken under en och samma lärostol, komme med en viss nödvändighet professorn att ägna huvudparten av sitt intresse och sin vetenskapliga forskning åt det från teologisk synpunkt viktigare ämnet, dogmatiken. Den kontakt med de aktuella samhällsproblemen, som undervisningen i etik för närvarande hade möjlighet att skapa, skulle efter en sammanslagning säkerligen komma att avsevärt försvåras.

I yttrande till Kungl. Maj:t den 28 mars 1935 angående återbesättande av en ledigblivande professorsbefattning i dogmatik och moralteologi vid universitetet i Uppsala hade beredningen uttalat, att den icke ansåge sig böra väcka förslag om sammanslagning av de båda lärostolarna i systematisk teologi, men att åtskilliga skäl syntes tala för en uppdelning av ämnesområdet mellan professorerna, så att den ena komme att omfatta dogmatiken och den andra etiken.

Då det här vore fråga om två skilda examensämnen samt undervisningen och examinationen i de båda ämnena sedan lång tid tillbaka varit uppdelade mellan professorerna, syntes lämpligt att nu taga steget fullt ut och företaga en klyvning av själva ämnesområdet. Genom en dylik uppdelning undanröjdes, vad beträffade här ifrågavarande lärostolar, de svårigheter, som, enligt vad erfarenheten givit vid handen, ofta uppkomme vid tillsättandet av en professor, vars undervisnings- och examinationsskyldighet endast sträckte sig över en del av professurens ämnesområde.

Symboliken, som i Uppsala omhänderhades av den professor, vilken undervisade i dogmatik, borde även i Lund läggas till motsvarande professor.

Vid behandlingen av ämnet teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer hade beredningen uttalat, att religionsfilosofien syntes böra avskiljas från den av beredningen ifrågasatta professuren i religionshistoria med religionspsykologi och förenas med en lärostol i systematisk teologi. Till vilkendera lärostolen i systematisk teologi religionsfilosofien skulle läggas, syntes böra bestämmas med hänsyn tagen till vederbörande professors arbetsbörda. Då professorn i dogmatik skulle svara även för symboliken, torde religionsfilosofien lämpligen böra förenas med etiken.

De båda lärostolarna syntes böra benämnas professor i *dogmatik med symbolik*, respektive professor i *teologisk etik med religionsfilosofi*.

Teologiska fakulteten i Uppsala har tillstyrkt beredningens förslag.

Teologiska fakulteten i Lund har förklarat, att den visserligen helst såge, att etikprofessuren benämndes professor i systematisk teologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i teologisk etik, men att fakulteten även kunde godtaga den av beredningen föreslagna benämningen.

Kanslern har erinrat, att kanslern yttrat sig över universitetsberedningens förslag till ändringar i fråga om de till teologiska fakulteten hörande professorsbefattningar, vilkas innehavare svarade för examensämnet teologisk encyklopedi och teologiska prenotationer, samt därvid förordat, att religions-

filosofien skulle avskiljas från nämnda lärostolar och förenas med en av professurerna i systematisk teologi. (Jfr ovan under 1. Ändring i fråga om professuren i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi.)

Kanslern hemställde, att Kungl. Maj:t ville utverka riksdagens medgivande till att de båda professorsbefattningarna i dogmatik och moralteologi vid universitetet i Uppsala i universitetets avlöningsstat upptoges, den ena under benämningen *professur i dogmatik med symbolik* och den andra under benämningen *professur i teologisk etik med religionsfilosofi*.

3. Professur i internationell rätt. Dåvarande *professorn Ö. Undén* har hemställt om inrättande av en professur i internationell rätt och till stöd härför yttrat:

Vid de svenska universiteten intoge den internationella rätten för närvarande en undanskymd ställning. Ingenstädes i vårt land funnes en särskild lärostol i vare sig folkrätt eller internationell privaträtt och ej heller i dessa båda ämnen förenade till »internationell rätt». Detta förhållande vore så mycket mer påfallande, som vårt land ofta under skilda perioder stått i främsta ledet när det gällt försöken att praktiskt utbygga rättsförhållandet mellan staterna. Den svenska statsledningen hade ock under ett skede, dit man förlade folkrättens begynnelse såsom vetenskap, visat en framsynt uppskattning av denna vetenskaps möjligheter och framtida betydelse. Här torde endast behöva erinras om de kallelser att träda i svensk tjänst, som svenska regeringen riktade till två av 1600-talets berömdaste folkrättsjurister, Hugo Grothius och Samuel Pufendorff, därmed beredande dessa under kritiska förhållanden moraliskt och materiellt stöd för fortsatt arbete.

Det nuvarande läget beträffande den internationella rättens ställning såsom läroämne vid våra juridiska fakulteter vore följande.

Såväl vid statsuniversitetet som vid Stockholms högskola vore folkrätten tilldelad en professur, som därjämte omfattade ämnena statsrätt och förvaltningsrätt. I Lund inginge ytterligare kyrkorätt i professurens titel, men detta innebure icke, att någon olikhet i sak föreläge mellan de tre fakulteterna beträffande professorernas ämnesområden.

Statsrätt och förvaltningsrätt hade beretts stort utrymme i studieplanerna för de juridiska ämbetsmannaexamina. Särskilt förvaltningsrätten tenderade att på grund av statsförvaltningens växande omfattning och betydelse i samhället få ytterligare ökad vikt. Innehavaren av en professur i dessa båda ämnen måste bliva starkt absorberad av undervisning och författarskap, om han skulle kunna tillfredsställa sådana krav, som svarade mot ämnens praktiska och teoretiska vikt. Folkrätten hade föga utsikter att hävda sig i denna kombination. Endast undantagsvis kunde det förväntas, att innehavaren av statsrättsprofessuren med dess hittillsvarande omfattning kunde, såsom den näst siste innehavaren av Uppsalafakultetens professur under sin långa ämbets-tid verkligen lyckades, medhinna att ägna ett djupare intresse även åt folkrätten.

Detta förhållande vore synnerligen otillfredsställande och bleve alltmer ohållbart med hänsyn till folkrättens och folkrättsvetenskapens livliga utveckling i nutiden. Bland våra närmaste grannländer hade både Danmark och Finland särskilda professurer i folkrätt. Särskilda lärostolar i folkrätt eller internationell rätt torde i högst få länder saknas. Det finge ock framhållas, att på många håll utomlands upprättats vetenskapliga institut för internationell rätt. I Norge, där folkrätten vore liksom hos oss förenad med

statsrätten under samma professur, funnes dock i Nobelinstitutet ett vetenskapligt institut, där regelbundet föreläsningar anordnades i folkrätt. Även i Uppsala funnes som bekant, tack vare en privat donation, ett institut för internationell rätt. Dess begränsade resurser tillåte dock icke någon avsevärd föreläsungsverksamhet eller annan regelbunden undervisning. Däremot ägde institutet ett bibliotek, visserligen ännu ej betydande men med relativt goda möjligheter till utvidgning av bokbeståndet. Vid institutet funnes ock en amanuens anställd. Arbetsmöjligheterna för en professor i folkrätt underlättades uppenbarligen genom tillvaron av institutet.

Att denna fråga icke tidigare upptagits torde sammanhånga därmed att man icke velat aktualisera densamma utan att hava någorlunda säkra utsikter att få kompetenta sökande till en nyinrättad professur. Emellertid torde detta betraktelsesätt icke längre böra hindra fakulteten från att taga ett initiativ. Det torde med visst fog kunna sägas, att unga vetenskapsidkare tvekade att specialisera sig på folkrätten, så länge en specimination inom detta område faktiskt vägde mindre i den akademiska konkurrensen än arbeten inom andra juridiska områden. Därest statsmakterna fattade ett principbeslut om inrättandet av en professur men samtidigt dröjde till en senare tidpunkt med anvisande av anslag för ändamålet, torde utsikterna att erhålla kompetenta sökande väsentligt ökas. Det finge för övrigt erinras om att en dylik anordning tillämpats, när det nyligen gällt upprättandet av en ny professur i privaträtt vid Lunds universitet.

En professur i folkrätt syntes lämpligen kunna omfatta även internationell privaträtt. Visserligen vore dessa båda ämnen ganska olikartade. Men det syntes ur olika synpunkter vara mera ändamålsenligt att sammanföra folkrätten och den internationella privaträtten än att kombinera ett av dessa ämnen med något annat av fakultetens ämnen. I åtskilliga främmande länder förekomme kombinationen folkrätt och internationell privaträtt såsom föremål för en och samma professur. L'Institut de droit international — den bekanta internationella akademien — hade båda dessa ämnen till föremål för sin verksamhet. Det kunde ock erinras om att i vårt land ända till för några år sedan ämnet »internationell rätt» i juris licentiatexamen hade varit en gemensam beteckning på folkrätt och internationell privaträtt. För närvarande vore den internationella privaträtten hos oss tillagd antingen den ena civilrättsprofessuren eller ock processrättsprofessuren. Med hänsyn till civilrättens och processrättens stora betydelse för ämbetsmannautbildningen, bleve den internationella privaträtten i dessa kombinationer nödvändigtvis starkt undanskjuten. I en kombination med folkrätten skulle ämnet komma mera till sin rätt utan att dock behöva inkräkta alltför mycket på den tid, som innehavaren av en dylik professur borde ägna åt folkrätten.

En särskild omständighet föranledde, att tidpunkten för denna frågas aktualiserande nu syntes vara inne. Professuren i statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt i juridiska fakulteten vore för närvarande vakant. På fakultetens hemställan hade Kungl. Maj:t medgivit anstånd med professurens ledigförklarande, på grund av att kompetenta sökande ej för närvarande kunde förväntas anmäla sig. Om statsmakterna beslöte upprättandet av en professur i internationell rätt, kunde hänsyn härtill tagas vid besättandet av den lediga statsrättsprofessuren och särskild specimination i folkrätt sålunda ej behöva krävas för denna professur.

Större akademiska konsistoriet har i anledning av detta förslag hemställt om inrättande av en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet från förslagsvis den 1 januari 1940.

Universitetsberedningen har anfört, att beredningen hölle före, att den internationella rättens stora betydelse väl motiverade en särskild lärostol i detta ämne vid något av lärosätena i Uppsala och Lund, men att anslag till professuren borde upptagas i budgeten, först då man kunde någorlunda säkert påräkna kompetent sökande till densamma.

Kanslern har förordat, att framställning gjordes till 1938 års riksdag om fattande av principbeslut rörande inrättandet av en dylik professur, men att beslutet om uppförande av professuren i universitetets stat måtte få anstå tills vidare och bero på särskild hemställan i ämnet från universitetsmyndigheterna.

4. Ändrad uppdelning av det privaträttsliga ämnesområdet mellan lärostolarna inom detta område. *Universitetsberedningen* har anfört bland annat följande:

Privaträtten vore för närvarande i juris kandidat- och licentiatexamen uppdelad på 3 examensämnen, benämnda 1) civilrätt: obligationsrätt, 2) civilrätt: familjerätt och sakrätt, 3) speciell privaträtt. I statsvetenskaplig-juridisk examen utgjorde privaträtten ett enda examensämne, omfattande huvudgrunderna i civilrätt och speciell privaträtt. Den internationella privaträtten utgjorde särskilt examensämne. Privaträtten representerades i Uppsala av 3 professorer: 1 i civilrätt, med undervisnings- och examinationskyldighet i obligationsrätt (vilken professor dessutom svarade för den romerska rätten); 1 i civilrätt, med undervisnings- och examinationskyldighet i familjerätt och sakrätt (vilken professor därjämte svarade för den internationella privaträtten); 1 i speciell privaträtt. I Lund funnes för närvarande 1 professor i civilrätt och 1 i speciell privaträtt. Den internationella privaträtten vore där uppdelad mellan de 3 professorerna i civilrätt, i straffrätt och i processrätt. Från och med den 1 juli 1938 skulle en ny juridisk lärostol inrättas i Lund, vars innehavare skulle svara för en del av det privaträttsliga ämnesområdet. Kungl. Maj:t hade bemyndigats att uppdelat det privaträttsliga ämnesområdet mellan de 3 privaträttsprofessorerna.

Privaträtten hade av gammalt ansetts utgöra den viktigaste och mest centrala delen av juridiken. Att på ett lämpligt sätt uppdelat detta område på examensämnen och lärostolar vore ingalunda lätt. Varken den grundläggande indelningen i civilrätt å ena sidan och speciell privaträtt å den andra, ej heller civilrättens uppdelning i sakrätt och obligationsrätt hade konsekvent beaktats vid lagstiftningen. Såväl 1734 års lag med dess balkindelning som den senare lagstiftningen byggde i stället huvudsakligen på skillnaden mellan rätt till fastighet och rätt till lösegendom. Regler av privaträttslig innebörd rörande fastighet, vilka meddelades i en viss författning, komme därför ofta att vid den akademiska undervisningen behandlas av skilda professorer. Denna omständighet, att olika delar av en och samma författning från undervisnings- och examenssynpunkt i så stor utsträckning, som nu vore fallet, tillhörde skilda ämnen, innebure givetvis en betydande olägenhet.

För att råda bot på de angivna olägenheterna hade vid upprepade tillfällen ifrågasatts en mera organisk uppdelning av privaträtten.

Beredningen hade för sin del kommit till den uppfattningen, att de olägenheter, som vore förknippade med den nuvarande gränsdragningen mellan de till privaträtten hörande 3 examensämnena (familjerätt och sakrätt; obligationsrätt; speciell privaträtt) samt mellan läroombåden för de professorer, vilkas innehavare skulle svara för dessa examensämnen, vore så kännbara, att man måste på allvar undersöka de förefintliga möjligheterna att åstad-

komma andra gränser. Härvid utginge beredningen ifrån att det privaträttsliga ämnesområdets storlek vore så betydande, att detta område borde omhänderhavas av 3 professorer samt i juris kandidatexamen och juris licentiatexamen fördelas på 3 examensämnen.

Privaträtten utgjorde ett sammanhängande system av rättsregler. Skulle en tredelning av detta rättsområde äga rum, kunde man — huru man än uppdelade området mellan olika examensämnen och lärostolar — aldrig helt undgå, att frågor, som vore intimt samhöriga, måste behandlas inom olika ämnen och att ett och samma spörsmål måste bli va föremål för prövning i skilda sammanhang. Under sådana förhållanden torde vara mest praktiskt att i största möjliga utsträckning ansluta uppdelningen av privaträtten till omfattningen av de olika lagkomplexen. Härvid syntes det ligga nära till hands att låta det rättsområde, som reglerades av bestämmelserna i giftermåls- och ärvdabalkarna (familjerätten), utgöra kärnan i ett av examensämnen och en av professurerna, låta jorda- och byggningsbalkarna jämte de författningar, som anslöte sig till dessa balkar (fastighetsrätten), bilda kärnan i det andra ämnet och den andra professuren samt låta handelsbalken med tillhörande författningar (lösegendomsrätten) bli va kärnan i det tredje ämnet och den tredje professuren. Övriga delar av privaträtten finge fördelas mellan examensämnen och professorer med beaktande av dessa delars samhörighet med det ena eller andra huvudområdet och av nödvändigheten att söka någorlunda jämnt uppdelva arbetsbördan mellan de olika lärostolarnas innehavare.

De tre lärostolarna syntes kunna benämnas: 1) *professur i privaträtt, särskilt familjerätt*, 2) *professur i privaträtt, särskilt rätt beträffande fast egendom*, 3) *professur i privaträtt, särskilt rätt beträffande lös egendom*. Därast till den förstnämnda professuren lades även den internationella privaträtten borde detta angivas i lärostolens benämning. Genom att professurerna benämndes på nu angivet sätt skulle man erhålla garanti för att en var av de olika huvuddelarna av privaträtten bleve representerad av en lärare, vars vetenskapliga intresse och forskning väsentligen vore inriktade just på ifrågasvarande område, men på samma gång möjliggöra, att vid konkurrens om en lärostol speciminering även inom andra delar av privaträtten finge åberopas såsom likvärdig med speciminering inom det särskilt angivna området, så snart den sökande styrkt professorskompetens inom detta område. Till den professur, som skulle svara för behandlingen av rätten till lös egendom, torde den allmänna obligationsrätten böra läggas. Det nuvarande ämnet speciell privaträtt skulle på visst av beredningen angivet sätt uppdelas mellan de 3 professurerna.

De juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund anse visserligen den hittills tillämpade fördelningen av ämnesområdet mellan privaträttsprofessurerna vara i vissa hänseenden mindre tillfredsställande men hava även framfört erinringar mot beredningens förslag. Olika meningar hava inom fakulteterna gjort sig gällande om den lämpligaste uppdelningen av ämnesområdet. Men enhällighet råder därom, att den en gång vidtagna uppdelningen borde kunna med hänsyn till ändrade förhållanden eller vunnen erfarenhet utan större omgång och tidsutdräkt revideras. Fakulteterna föreslå för den skull, att den närmare fördelningen av undervisnings- och examinationsskyldigheten må bestämmas av universitetskanslern. Vidare rikta sig båda fakulteterna i sina yttranden mot beredningens ståndpunkt att vid speciminering borde fordras professorskompetens inom det område av privaträtten, som

särskilt angivits såsom professurens specialområde. Uppsalafakulteten anser, att professorskompetens bör kunna styrkas genom speciminering över hela ämnesområdet, även om en speciminering inom det särskilda området tillmättes ett visst högre värde. Lundafakulteten anser, att vid bedömande av sökandes kompetens och inbördes företräde specimination inom varje del av ämnet privaträtt bör betraktas såsom lika meriterande för envar av professorerna.

Vad angår professorernas benämning, hava yrkanden framställts om att det gamla ämnesnamnet civilrätt måtte bibehållas och ersätta den av universitetsberedningen föreslagna benämningen privaträtt.

Kanslern har yttrat:

Kanslern delade den av fakulteterna hävdade meningen, att den närmare fördelningen av ämnesområdet mellan de olika privaträttsprofessorerna kunde fastställas utan hänvändelse till riksdagen. Det torde böra överlåtas åt Kungl. Maj:t eller, jämlikt § 114 mom. 2 universitetsstatuterna, åt universitetskanslern att efter hörande av universitetsmyndigheterna härom fatta beslut. Med denna ståndpunkt hade kanslern icke anledning att nu närmare ingå på de synpunkter beträffande fördelningen, som i yttrandena framkommit. Den definitiva fördelningen av ämnesområdet behövde ej heller vidtagas före ledigförklarandet av vakanta professorer.

Kanslern funne det framställda förslaget om bibehållande av ämnesnamnet civilrätt beaktansvärt.

Vad anginge Uppsalafakulteten önskade den nuvarande innehavaren av professuren i civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i obligationsrätt, samt romersk rätt icke åtaga sig en ändrad undervisnings- och examinationsskyldighet. En ändring vore sålunda här ej aktuell. Professuren torde dock lämpligen kunna erhålla den förkortade benämningen *professur i civilrätt med romersk rätt*. Den lediga professuren i civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i sakrätt och familjerätt, samt internationell privaträtt ansåge kanslern böra benämnas *professur i civilrätt med internationell privaträtt*. Den nuvarande professuren i speciell privaträtt, vars innehavare icke motsatte sig en ändring av professurens område, torde böra benämnas *professur i civilrätt*.

I enlighet med vad Lundafakulteten förordat förutsatte kanslern, att vid bedömande av sökandes kompetens och inbördes företräde specimination inom varje del av ämnet civilrätt betraktades såsom lika meriterande för envar av professorerna.

5. Återbesättandet av den vid Uppsala universitet vakanssatta professuren i filosofi m. m. Innan redogörelse lämnas för universitetsberedningens förslag torde böra erinras om följande.

Den 11 november 1932 anbefalldes kanslern för rikets universitet att, efter vederbörandes hörande, till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande angående möjligheten att i besparingssyfte tills vidare sammanföra den vid denna tidpunkt lediga professuren i teoretisk filosofi vid universitetet med den under budgetåret 1933/34 ledigblivande, av professorn A. Hägerström innehavda professuren i praktisk filosofi. De akademiska myndigheterna ställde sig i stort sett avvisande till den ifrågasatta åtgärden. För den händelse besparingsåtgärder skulle komma till stånd, förordade större akademiska konsistoriet den utvägen, att professuren i teoretisk filosofi skulle återbesättas, medan den efter professor Hägerström ledigblivande profes-

suren i praktisk filosofi skulle vakanssättas under en tid av två år efter hans avgång den 6 september 1933. Humanistiska sektionen antydde i sitt yttrande i ämnet såsom en lösning, att den av professurerna, som ledigförklarades, icke på förhand borde begränsas i avseende å ämnesområde till någon viss gren av filosofien. Sedan den mest kvalificerade blivit utnämnd — oavsett om han speciminerat inom den teoretiska eller den praktiska filosofien — skulle det med hänsyn tagen till hans forskningsområde av Kungl. Maj:t föreskrivas, inom vilken gren den utnämnde professorn skulle hava examinationsskyldighet. För den andra grenen av filosofien borde en docent förordnas att uppehålla erforderlig undervisning och examination. En utförlig redogörelse för universitetsmyndigheternas yttranden i övrigt i förevarande fråga finnes intagen i 1933 års åttonde huvudtitel, sid. 109 — 121, till vilken torde få hänvisas.

Vid ärendets anmälan för Kungl. Maj:t anförde jag (1933 års åttonde huvudtitel, sid. 121—122), att jag givetvis delade den uppfattning, åt vilken de akademiska myndigheterna givit uttryck, nämligen att det vore i och för sig beklagligt att nödgas ifrågasätta vakanssättning av en professur inom ett så betydelsefullt forskningsområde som filosofien. Men då det endast gällde en av det brydsamma budgetläget förestavad temporär åtgärd och det även under normala förhållanden ej sällan inträffat, att universitetsprofessorer stått vakanta under flera år, syntes mig åtgärden ej medföra allvarligare olägenheter.

Den av humanistiska sektionen med avseende å ledigförklarande av en av professurerna i filosofi framförda tankegången förklarade jag mig biträda. Jag ansåg sålunda icke, att den teoretiska filosofien borde hava ovillkorligt företräde framför den praktiska, när det gällde att bestämma ämnesområdet för den professur, som skulle ledigförklaras. Därest riksdagen gillade förslaget om den ena professurens vakanssättning, skulle sålunda i universitetets stat upptagas två professorer i filosofi, den ena utan angivet belopp. Jag betonade slutligen, att innan frågan om ledigförklarande av den andra filosofiprofessuren ånyo upptoges, syntes det böra övervägas om anledning förefunnnes att upprätthålla den hittillsvarande ämnesfördelningen mellan de båda filosofiprofessorerna.

I sin skrivelse nr 8/1933 uttalade riksdagen (sid. 18 och 19) bland annat följande:

Riksdagen kunde väl förstå de betänkligheter, som från universitetshåll måste resas mot dylika ingrepp i de bestående förhållandena, och riksdagen insåge till fullo, att besparingsarbetet på detta område krävde stor varsamhet med hänsyn till att det här gällde mera ömtåliga värden och till sina verkningar mera svårbedömliga åtgärder än eljest vid genomförande av förändringar inom den statliga administrationen.

I betraktande av det relativt stora antalet professorer i filosofi och närstående ämnen, varmed våra universitet och högskolor vore försedda, och de möjligheter, som, enligt vad av statsrådsprotokollet framginge, i allt fall förefunnnes att på ett tillfredsställande sätt uppehålla erforderlig undervisning och examination inom filosofiens båda ämnesgrenar, ville det förefalla riksdagen, som om den ifrågasätta vakanssättningen av den ena av de två professurerna i filosofi vid universitetet i Uppsala kunde anses försvarlig. Riksdagen ville härvid framhålla anordningens av departementschefen påpekade karaktär av en av det brydsamma budgetläget förestavad temporär åtgärd. *Definitiva* förändringar av denna art syntes statsmakterna icke

lämpligen böra inlåta sig på, förrän den s. k. universitetsberedningen slutfört sitt arbete och dess resultat blivit vederbörligen granskat.

Riksdagen hade icke något att erinra mot att berörda anordning genomfördes på det sätt, att i stället för en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi i utgiftsstaten för universitetet uppfördes två professurer i filosofi, den ena utan angivet belopp för lön och tjänstgöringspenningar.

Den blivande innehavaren av tjänsten borde utnämnas till professor i filosofi med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som Kungl. Maj:t funne skäligt att i samband med utnämningen bestämma. Vidare borde i den blivande innehavarens fullmakt inryckas förbehåll om skyldighet för denne att underkasta sig den utökning eller annan jämkning av professurens ämnesområde, som kunde bli av Kungl. Maj:t föreskriven.

Riksdagen beslöt, att i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala vidtaga den ändringen, att i stället för en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi uppföra två professurer i filosofi, den ena professuren med avlöning lika med vad som tillkomme universitetsprofessor och den andra utan angivet belopp för lön och tjänstgöringspenningar.

Den 12 januari 1934 utnämnde Kungl. Maj:t dåvarande docenten A. Karitz att från och med den 1 februari 1934 vid universitetet i Uppsala vara professor i filosofi med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämdes, samt med skyldighet för Karitz att underkasta sig den utökning eller annan jämkning av professurens ämnesområde, som kunde bli av Kungl. Maj:t föreskriven. Den 9 mars 1934 föreskrev här-efter Kungl. Maj:t, att den Karitz åliggande undervisnings- och examinationsskyldigheten skulle tills vidare omfatta ämnet teoretisk filosofi.

Universitetsberedningen har till behandling upptagit frågan om filosofi-professurerna vid universitetet och i sådant avseende anfört huvudsakligen följande:

Det filosofiska ämnesområdet vore för närvarande uppdelat på två examensämnen: teoretisk filosofi och praktisk filosofi. Såsom hörande till det förra ämnet räknades särskilt logik, psykologi, kunskapslära och filosofiens historia, såsom tillhörande det senare ämnet särskilt etik, rättsfilosofi och religionsfilosofi. Någon skarp gräns finnes emellertid ej mellan dessa båda ämnen, varken från historisk eller systematisk synpunkt.

I Lund företrädde vardera examensämnet av en särskild professor, och lärostolarna benämndes, den ena professur i teoretisk filosofi, den andra professur i praktisk filosofi.

I Uppsala, där förhållandena tidigare varit ensartade med dem i Lund, genomfördes år 1933 den ändringen, att i universitetets stat upptogs två professurer i filosofi, men att anslag beviljades till avlöning av allenast den ene professorn. Rörande den andra professuren föreskrevs, att densamma tills vidare icke skulle uppehållas genom vikarie. Innehavaren av den med avlöning försedda professuren — vilken lärostol närmast syntes vara att betrakta som en fortsättning av den tidigare professuren i teoretisk filosofi — skulle enligt av Kungl. Maj:t i samband med tjänstens besättande meddelat beslut tills vidare svara för undervisning och examination i sistberörda ämne. I fråga om undervisning och examination i praktisk filosofi hade vidtagits vissa provisoriska anordningar.

En undersökning av de skäl, som kunde anföras för och emot en sammanlagning av de båda filosofiprofessurerna, gäve enligt beredningens mening

vid handen. att det vore förenat med avsevärd svårighet att fatta bestämd ståndpunkt i saken. Beredningen hade dock kommit till det resultatet, att skälen för en sammanslagning vore de starkare. Avgörande vid detta beredningens ståndpunkttagande hade varit nedan angivna tankegång:

En god kännedom om de teoretiskt filosofiska problemen vore en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt studium av nästan alla den praktiska filosofiens frågor, och vid ett metodiskt arbete på den teoretiska filosofiens fält kunde man icke undgå att komma i beröring även med de praktiskt filosofiska spörsmålen. Från forskningssynpunkt måste således de båda ämnena i viss utsträckning hållas tillsammans till en enhet. Många — kanske flertalet — av vetenskapsmännen på det filosofiska arbetsfältet hade arbetat inom båda huvudområdena, och åtskilliga hade förklarats kompetenta till professur såväl i teoretisk som i praktisk filosofi. Ej heller i undervisningshänseende kunde man göra någon fullständig boskillnad mellan dessa ämnen. Särskilt måste vissa delar av kursen i teoretisk filosofi ingå bland fordringarna för betyg i praktisk filosofi. Uppdelningen på två ämnen förefölle därför mindre lämplig.

Den fond av kunskap rörande filosofiska spörsmål, varav läroverkslärare och förvaltningstjänstemän närmast hade behov, och som därför borde ligga till grund för bestämmandet av kunskapsfordringarna i filosofisk ämbetsexamen, respektive statsvetenskaplig examen, torde bestå av en kombination av kunskapsstoff, hämtat såväl från den teoretiska filosofiens som från den praktiska filosofiens område. Då man icke gärna kunde ifrågasätta, att en studerande, för vinnande av önskvärda kunskaper i filosofi, skulle behöva medtaga två filosofiska ämnen i sin examen, syntes även från denna synpunkt mest rationellt att sammanslå den teoretiska och den praktiska filosofien till *ett* examensämne, benämnt filosofi. Att vid en dylik sammanslagning de nu fastställda kunskapsfordringarna för betyg i de båda filosofiämnena i de *lägre* examina måste undergå skäligen minskning, låge i öppen dag. I licentiatexamen — liksom för övrigt till en viss grad även för högsta betyget i de lägre examina — medgäve studieplanerna redan nu specialisering på vissa delar av det filosofiska området efter överenskommelse mellan examinator och examinand.

Genom en sammanslagning av de båda filosofiska examensämnena skulle de filosofiska studierna för lägre examina och de därigenom förvärvade kunskaperna bliva, i högre grad än som med den nuvarande ämnesuppdelningen vore fallet, lämpade att komplettera och stödja studierna på ett flertal närbesläktade områden såväl inom det humanistiska som inom de teologiska och juridiska arbetsfälten. Om sålunda ämnet vunne i praktisk användbarhet, komme antalet av dem, som medtog ämnet i sin examen, säkerligen att ökas. Ännu starkare skulle denna ökning helt visst bliva, om filosofien finge ingå såsom tredje ämne i filosofisk ämbetsexamen.

Beredningen hade införskaffat uppgifter om antalet i Uppsala och Lund avlagda tentamina för filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen och statsvetenskaplig examen i de båda filosofiska examensämnena under de 5 läsåren 1931-32—1935-36 och funnit, att detta antal varit jämförelsevis obetydligt. I Uppsala hade antalet varit i medeltal 7 per läsår i teoretisk filosofi och 3 per läsår i praktisk filosofi. I Lund hade antalet varit respektive 20 och 5.

Då således hela det filosofiska studieområdet syntes böra sammanhållas till *ett* examensämne samt antalet studerande, även om detta underginge en av-

sevärd ökning, icke torde bliva så stort, att det påkallade dubbelprofessurer i ämnet, ansåge sig beredningen böra understödja tanken på en sammanslagning av professorerna i teoretisk och praktisk filosofi till *en* lärostol, benämnd professor i *filosofi*.

De båda examensämnen teoretisk filosofi och praktisk filosofi borde, såsom förut framhållits, sammanslås till *ett* ämne, benämnt filosofi.

I Uppsala kunde sammanslagningen omedelbart genomföras genom att den i universitetets stat utan avlöningsbelopp upptagna professuren i filosofi avfördes ur staten och föreskrift meddelades därom, att professorn i filosofi Karitz skulle svara för undervisning och examination i hela ämnet filosofi.

Även i Lund, där lärostolen i praktisk filosofi blivit ledig den 1 september 1937 genom innehavarens tillträdande av professor vid Stockholms högskola, kunde sammanslagningen, därest nuvarande innehavaren av den teoretiskt filosofiska lärostolen vore villig övertaga hela det filosofiska ämnesområdet, äga rum, så snart riksdagen lämnat sitt medgivande till nödig ändring i avlöningsstaten. I annat fall torde den lediga lärostolen böra återbesättas såsom professor i filosofi samt undervisningen och examinationen i läroämnet filosofi på lämpligt sätt uppdelas mellan de båda professorerna. Professuren i teoretisk filosofi borde därefter indragas vid nuvarande innehavarens avgång.

Filosofiska fakultetens i Uppsala humanistiska sektion har anfört bland annat:

Beredningens ståndpunkt vore bestämd av huvudsakligen ett skäl: att någon skarp gräns ej kunde dragas mellan den teoretiska och den praktiska filosofien.

Det vore naturligtvis en självklar sak, att varje forskare på den praktiska filosofiens område borde äga den grundläggande skolning i logik, psykologi, kunskapsteori och filosofiens historia, som den teoretiska filosofien av ålder haft att giva. Däremot torde det icke vara riktigt att påstå, att man vid ett metodiskt arbete på den teoretiska filosofiens område icke kunde undgå att komma i beröring även med de praktiskt filosofiska spörsmålen.

Förhållandet mellan teoretisk och praktisk filosofi vore i själva verket ungefär detsamma som mellan flera övriga varandra närstående vetenskaper. Ett par sådana vetenskaper vore till exempel matematik och den disciplin, som hos oss vanligen kallades mekanik och matematisk fysik. För studiet av detta senare ämne vore förtrogenhet med de högsta matematiska hjälpmedlen nödvändig, och det rent matematiska värdet hos avhandlingar i mekanik kunde ofta vara så betydande, att det gällde som merit även vid professorskonkurrenser i matematik. Det nära sambandet mellan dessa båda discipliner visade sig också däri, att vi ägde icke så få forskare, som förvärvat framstående kompetens på bägge områdena.

Ingen hade emellertid på sådana grunder velat föreslå en sammanslagning av professorerna i matematik och mekanik och matematisk fysik.

Men den här gjorda analogien — som lätt skulle kunna utökas med andra — visade tydligt, varhän det kunde bära, om man för att en disciplin skulle anses värd en egen lärostol uppställde kravet på en skarp gräns gentemot ett närstående ämne, som möjliggjorde en fullständig boskillnad mellan bägge. Skulle ett sådant krav verkligen på allvar uppställas och genomföras, skulle nuvarande universitetsorganisation — till stor förmån för statskassan om också ej för vårt vetenskapliga liv — raskt kunna återföras till de blygsamma mått, den ägt för 200 å 300 år sedan, då universitetet ännu icke i

nämnvärd grad fattade forskningen som sin väsentliga uppgift och den stora mängden av sedermera differentierade studieämnen ännu varit osjälvständiga delar av ett fåtal moderdiscipliner och till exempel professorn i matematik även undervisat i mekanik, fysik, musik m. m.

En sådan radikal och konsekvent tillämpning av den tankegång, som beredningen utvecklat i fråga om filosofiprofessorerna, vore den naturligtvis själv den första att tillbakavisa, och den hade i andra delar av sitt utlåtande, i samband med sina förslag om vissa nya professorers och andra lärarbefattningars inrättande, visat sig behärta nödvändigheten av den historiska utveckling, som lett och leder till avsöndrandet från äldre moderdiscipliner av nya, självständiga forskningsämnen, och därmed vittnat om sin förståelse för arbetsuppdelningens betydelse för forskningens framåtskridande. Det vore endast vid behandlingen av filosofiprofessorerna, som denna beredningens förståelse saknades.

Därom vittnade den slutsats, som beredningen droge ur den premiss, vari den utvecklade sin ovan granskade uppfattning om den teoretiska och den praktiska filosofiens oupplösliga samband, vilken slutsats den formulerat på följande sätt: »Från forskningssynpunkt måste således de båda ämnena i viss utsträckning hållas tillsammans till en enhet.» Meningen kunde näppeiligen tolkas på annat sätt än så, att det filosofiska forskningsarbetet bäst gagnades genom professorernas sammanslagning, ty en ny anordning, som ur forskningens egen synpunkt ansåges vara av nöden, måste ju rimligtvis åsyfta forskningens förkovran.

Beredningen syntes härvidlag icke hava tagit i betraktande den mångfald av vidsträckt och egenartade problemområden, i vilka denna av vissa metodiska överensstämmelser betingade enhet upplöste sig — en mångfald, för vilken i själva verket den existerande tvådelningen redan vore otillräcklig och som utan tvivel med tiden skulle framtvinga ytterligare differentiering.

Beredningen önskade alltså till hälften minska antalet av de lärostolar, som vid våra universitet hittills stått till buds. Ett genomförande av detta förslag skulle medföra, att våra svenska statsuniversitet i fråga om filosofisk forskning och undervisning komme att stå helt tillbaka för nära nog alla universitet av motsvarande storlek i andra kulturländer, vilka i regel ägde två à tre, stundom flera professorer i filosofi. En sådan åtgärd skulle även såtillvida vara synnerligen beklaglig, som det filosofiska intresset både inom vetenskapliga kretsar och hos den bildade allmänheten torde vara större än på mycket länge. Det allmänna tidsläget vore sannerligen också sådant, att det fria filosofiska studiet av de mänskliga och samhällliga problemen icke kunde betraktas som en mer eller mindre överflödiga sak.

Beredningen hade beträffande den filosofiska undervisningen funnit, att, då ingen fullständig boskillnad kunde göras mellan teoretisk och praktisk filosofi, det vore lämpligare att sammanslå dem till ett enda examensämne, filosofi.

Med samma motivering skulle en sammanslagning av en rad andra inbördes mer eller mindre befryndade ämnen på förekommen anledning kunna föreslås, och det låge uppenbarligen i universitetens intresse, att en tankegång av denna art bestämt och en gång för alla avvisades. Vad beträffade det särskilt understrukna förhållandet, att vissa delar av kursen i teoretisk filosofi inginge bland fordringarna för betyg i praktisk filosofi, vore det ju dock en välbekant sak, att ett fullt jämförligt förhållande gällde för åtskilliga andra ämnen vid våra universitet.

Lämpligheten av den sålunda motiverade sammanslagningen till ett examensämne sökte beredningen även styrka genom en hänvisning till de studerandes behov. Därvid nämndes tvenne kategorier, nämligen blivande läroverkslärare, varmed väl närmast lärare i filosofi avsåges, och sådana blivande förvaltningstjänstemän, som toge statsvetenskaplig examen. Beredningen uttryckte som sin mening, att den fond av kunskap rörande filosofiska spörsmål, varav dessa kategorier närmast hade behov och som därför borde ligga till grund för bestämmandet av kunskapsfordringarna i filosofisk ämbetsexamen, respektive statsvetenskaplig examen, torde bestå av en kombination av kunskapsstoff, hämtat såväl från den teoretiska filosofiens som från den praktiska filosofiens område.

Det kunde först och främst icke vara riktigt att, som beredningen här tydligen gjorde, utan vidare identifiera blivande läroverkslärare och blivande förvaltningstjänstemäns behov av kunskaper i filosofi. Den blivande läroverksläraren i filosofi behöfve för att på föreskrivet sätt fylla sin uppgift framför allt kunskaper i logik, psykologi och filosofiens historia — genom det sistnämnda studiet vunne han ju för övrigt alltid en önskelig orientering även i fråga om den praktiska filosofiens problem. På grund härav vore det också endast examen i teoretisk filosofi, som gäve kompetens till tjänst som läroverkslärare i filosofi. Den blivande förvaltningstjänstemannen hade helt andra behov. Vad som för honom och hans kommande gärning företrädesvis vore av betydelse, vore studiet av de sociologiska och rätts- och statsfilosofiska problemen, alltså problem, som fölle inom den praktiska filosofiens område. I överensstämmelse härmed vore också praktisk filosofi ett ordinarie tillvalsämne i statsvetenskaplig examen.

Beredningen medgäve själv att vid en sammanslagning av den teoretiska och den praktiska filosofien till ett examensämne måste de nu gällande kunskapsfordringarna för betyg i dessa båda ämnen undergå en skälig minskning. Skälig måste i detta sammanhang uppenbarligen betyda, att man för ett visst betyg i det sammanslagna filosofiämnet endast behöfve uppfylla hälften av de fordringar, som nu gällde för samma betyg i teoretisk filosofi och likaledes blott hälften av de för betyget i fråga gällande fordringarna i praktisk filosofi.

Det torde med säkerhet kunna påstås, att en så beskaffad studiekurs, som med nödvändighet på varje punkt måste bliva av den mest elementära karaktär, icke på något sätt skulle svara mot sitt syfte. Den skulle tvärtom innebära en otvivelaktig kvalitativ försämring av både den blivande filosofilärarens och den blivande förvaltningstjänstemannens utbildning.

Sammanslagningen av de bägge filosofierna till ett examensämne, filosofi, vore naturligtvis på intet sätt ett tillräckligt motiv för sammanslagning även av professurerna. Även om beredningen funne sammanslagningen till ett ämne ur examenssynpunkt vara att föredraga, torde den dock icke kunna göra gällande, att den akademiska undervisningen i filosofi skulle vinna på en koncentration till en enda lärostol.

Likväl ansåge beredningen dock icke sådana omständigheter vara förhanden, som skulle kunna motivera, att filosofien — i likhet med åtskilliga andra examensämnen — företräddes av en dubbelprofessur.

Som ett särskilt stöd för denna sin uppfattning anförde beredningen de filosofistuderandes ringa antal och meddelade i detta sammanhang vissa statistiska uppgifter, avsedda att ådagalägga filosofiprofessorernas oansenliga examinationsbörd. Det kunde emellertid lätt påvisas, att denna statistik

lede av väsentliga brister. Den hade helt utelämnat den för professorn i teoretisk filosofi så betungande examinationen i teologisk filosofisk examen. Vidare upptog den ej tentamina för filosofie licentiatexamen. Slutligen nämnde den intet om den tidskrävande granskningen av licentiat- och doktorsavhandlingar. Det sammanlagda antalet doktorsavhandlingar vid Uppsala och Lunds universitet vore under den 5-årsperiod, statistiken omfattade, ej mindre än 8, av vilka 6 i praktisk filosofi. Denna siffra vore i och för sig av stort intresse, ty den visade, att den praktiska filosofien, som en sammanslagning kännbarast träffade, i fråga om antalet disputationer framgångsrikt tävlade med många andra ämnen inom filosofiska fakulteten.

Examinationsbördan för professorerna i teoretisk filosofi vore sålunda redan nu tillräckligt betungande och skulle för innehavarna av de sammanlagda professurerna ytterligare starkt ökas, i synnerhet om den ifrågasatta nya ordningen, som beredningen toge för givet, skulle medföra en stegring av antalet filosofistuderande.

Man kunde till sist anmärka, att beredningen icke upptagit till diskussion ett annat problem, som i detta sammanhang ställde sig självt: hur skulle det vara möjligt för en och samma professor att på ett tillfredsställande sätt sörja för en undervisning, som toge vederbörlig hänsyn till både den teoretiska och den praktiska filosofiens krav? Ett övervägande av denna fråga gäve välgrundade anledningar att befara, att den föreslagna anordningen skulle medföra lika ödeläggande verkningar för undervisningen som för det filosofiska forskningsarbetet.

Med anledning av vad som sålunda blivit anfört ansåge sig sektionen böra till alla delar avstyrka universitetsberedningens förslag i denna fråga och uttryckte samtidigt sin önskan och förhoppning, att den vakanssatta professuren i filosofi vid Uppsala universitet snarast finge förklaras till ansökan ledig.

Filosofiska fakulteten i Uppsala har såsom yttrande åberopat vad humanistiska sektionen i ärendet anfört. En *minoritet* inom fakulteten har framställt förslag om eventuellt ombildande av den vakanssatta filosofiprofessuren till en professur i praktisk filosofi och sociologi.

Filosofiska fakultetens i Lund humanistiska sektion har överlämnat ett av särskilda kommitterade inom sektionen (professorerna A. T. Nyman, S. A. Wicksell, L. F. B. Lagerroth, R. Josephson, A. O. Holmberg och J. Landqvist) avgivet yttrande, vari anföres följande:

Universitetsberedningen framhölle som ett huvudmotiv för sitt förslag om sammanslagning av de båda professurerna i teoretisk och praktisk filosofi, att de båda ämnena i viss utsträckning måste hållas samman till en enhet, alldenstund kännedom om de teoretiskt filosofiska problemen vore en förutsättning för studium av den praktiska filosofiens frågor och man vid det teoretiskt filosofiska arbetet ej kunde undgå att komma i beröring med de praktiskt filosofiska spörsmålen.

Denna erinran om ett sammanhang mellan de båda ämnena hade sin riktighet. Men beredningen förbisåge vid sin konklusion de båda forskningsområdenas olikartade karaktär och mångfalden av deras uppgifter. Denna senare har ökat i modern tid. Redan arbetsfälten inom den teoretiska filosofien, förnämligast inom logik, kunskapsteori och filosofiens historia, vore numera så omfattande, att de helt krävde sin man. I åtminstone lika hög grad hade den praktiska filosofiens arbetsuppgifter vidgats och fördjupats. Dess särskilda ämnesområde innefattade utom de tre ämnen, som ursprungligen ansetts helt täcka detsamma, nämligen etik, religionsfilosofi, rättsfilo-

sofi, inklusive allmän statslära, i vår tid även sociologi, varav en viktig del vore socialpsykologi, samt en alla dessa områden berörande allmän värde-lära. Intresset för samtliga dessa forskningsgrenar hade i nutiden i synnerlig grad ökat. Detta gällde ej minst sociologien, som i de större kulturlän-derna överallt tillgodosetts genom lärostolar vid universiteten och inom vil- ket ämne de sista decennierna sett en omfattande och aktuell forskning komma till utveckling.

En enskild forskare kunde icke vara en produktiv vetenskapsman inom alla den föreslagna filosofiprofessurens ämnesgrenar. Vände han sitt intresse mera mot den teoretiska filosofiens område, bleve uppgifter inom den prak- tiska filosofien liggande obearbetade och tvärtom. Förslaget om samman- slagning komme därför att på ett ödesdigert sätt beskära den filosofiska forskningens framtidsmöjligheter i vårt land. Men en fullt lika viktig om- ständighet vore härvid lärjungarnas intresse. Antingen komme efter en sam- manslagning att anses riktigt, att filosofikursen ökade, så att just den olägen- heten uppstode, som beredningen velat undvika, nämligen att eleven bleve nödgad att inom samma ämnes ram studera två ämnen, vardera ungefär motsvarande nuvarande kurser, så att utbildningstiden förlängdes. Eller ock- så befunes nödvändigt att kurserna nedskures så, att varken inom den teo- retiska eller den praktiska filosofiens områden en tillfredsställande utbild- ning av vetenskaplig halt vunnas.

Den förutsättning, som framskytmade i beredningens argumentering, att här skulle föreligga en dubbelprofessur, vars tillvaro antalet elever ej gjorde befogad, vore icke riktigt. Här förelåge två skilda vetenskaper, som vardera inrymde ett flertal forskningsgrenar. Den omständigheten, att de ägde förbin- delse med varandra, berättigade ej till slutsatsen, att de skulle i övervägande grad vara identiska.

Universitetsberedningen uppgåve, att den kunskap rörande filosofiska spörsmål, varav läroverkslärare och förvaltningstjänstemän hade behov, torde bestå av en kombination av kunskapsstoff, hämtat såväl från den teo- retiska som från den praktiska filosofiens område. Beredningen slöte därav, att, då man ej gärna kunde ifrågasätta, att en studerande skulle behöva med- taga två filosofiska ämnen i sin examen för vinnande av önskvärda kunskaper i filosofi, det syntes även från denna synpunkt mest rationellt att sam- manslå den teoretiska och den praktiska filosofien till ett ämnesområde.

Detta resonemang vore oriktigt och hade ingen grund i de verkliga för- hållandena. Den läroverkslärare, som skulle undervisa i filosofi i läroverket, behövde utbildning i logik, filosofiens historia och psykologi. Men det hade ännu aldrig förutsatts, att han för denna undervisning i läroverket skulle be- höva betyg i praktisk filosofi. Praktisk filosofi låge utanför gymnasiets läro- plan för undervisning i filosofi. Stadgan för statsvetenskaplig examen hade däremot infört ämnet praktisk filosofi som tillvalsämne för denna examen, detta givetvis med hänsyn till att den praktiska filosofien omfattade social- filosofi och sociologi. Men det hade icke ifrågasatts att ämnet teoretisk filo- sofi skulle ingå i denna examen.

Universitetsberedningens argumentering på denna punkt förfölle alltså.

Beredningens uppgift om den obetydliga tentamensbördan, som skulle åvila examinatorerna i såväl teoretisk som i praktisk filosofi, vore ofullstän- dig och därför missvisande. Beredningen hade nämligen uteslutande beräk- nat tentamina för filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen och statsvetenskaplig examen, men den hade förbigått de mest tidskrävande ten- tamina, som tillkomme tjänsterna, nämligen för den teoretiska filosofiprofes-

surens del tentamina för teologisk-filosofisk examen, vilka i medeltal belöpte sig på ett 40-tal för år vid Lunds universitet, och vidare tentamina för licentiatexamen för båda professurerna.

Det skulle icke vara lyckligt om, såsom en sammanslagning av de båda professurerna sannolikt skulle hava till följd, forskningen och undervisningen i etik och religionsfilosofi tillbakasattes inom den filosofiska fakulteten och huvudsakligen överlämnades till den teologiska. En allmän kritisk och psykologisk behandling av de etiska och de religiösa frågorna hade sin hemort i den filosofiska vetenskapen och varken kunde eller borde på samma sätt ifrågakomma inom den teologiska fakulteten.

Slutligen skulle, såsom professores emeriti Hans Larsson och Efraim Liljeqvist i en skrivelse av den 20 november 1937 till kanslersämbetet påpekat, en sammanslagning av de två filosofiprofessurerna vid statsuniversiteten icke blott innebära förlusten av två lärostolar utan snarare av fyra, alldenstund därmed för Stockholms och Göteborgs högskolor bortföle enligt deras ord »den mest trängande anledningen att upprätthålla, respektive upprätta vardera två lärostolar i den filosofiska ämnesgruppen». Den underskattning av de filosofiska vetenskaperna, som skulle framträda med en så utomordentlig indragning, stode i en påfallande motsättning till den alltjämt ökade utvecklingen av de filosofiska disciplinerna i samtiden inom övriga kulturländer.

Kommitterade finge på anförda grunder bestämt avstyrka universitetsberedningens förslag, vars genomförande skulle vara mycket olyckligt för den filosofiska forskningen och de filosofiska studierna i vårt land.

Kommitterade ansåge en namnförändring av den praktisk-filosofiska professuren önskvärd och föreslog, att professuren i stället för professur i praktisk filosofi benämndes professur i praktisk filosofi med sociologi. Därmed skulle i professurens namn en välmotiverad hänsyn tagas till den utvidgning, som efter professurens inrättande de facto ägt rum av dess område. Den vikt, som samhällsföreteelserna och samhällsproblemen i våra dagar ägde, gjorde därjämte en sådan områdesutvidgning och namnförändring mycket befogad.

Att sociologien på sådant sätt särskilt accentuerades tedde sig så mycket rimligare som denna disciplin i motsats till vad fallet vore med ovannämnda tre klassiska underavdelningar av den praktiska filosofien för närvarande icke vore på något sätt representerad vid våra statsuniversitet.

Professorn A. O. Holmberg har i särskilt yttrande framhållit, att den viktiga frågan om sociologiens ställning vid våra universitet icke torde kunna lösas därigenom att ämnet sociologi tillfogades som biämne till ett annat, rent teoretiskt, ämne, men att, då det å andra sidan vore viktigt, att det betonades, att den praktiska filosofiska undervisningen borde orienteras icke minst åt samhällsproblemets håll, den nuvarande professuren i praktisk filosofi borde få namnet professur i praktisk filosofi och filosofisk samhällslära.

För egen del har *sektionen* enhälligt avstyrkt sammanslagning av filosofi-professurerna samt föreslagit, att allt fortfarande en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi skulle bibehållas ävensom hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utfärda föreskrift, att professorn i praktisk filosofi skulle hava ådagalagt kompetens i samt vara skyldig att meddela undervisning och förrätta examination på det område av filosofien, som omfattade etik, religionsfilosofi, rättsfilosofi inklusive allmän statslära, sociologi och allmän värdeklära.

Kanslern har i yttrande den 15 februari 1938 anfört huvudsakligen följande:

Då kanslern anmodat de båda universiteten att före den 1 februari 1938 inkomma med yttranden angående bland annat det i universitetsberedningens betänkande framställda förslaget om filosofiprofessurernas sammanslagning till en professur vid vardera universitetet, hade det skett i avsikt att möjliggöra ett avgörande snarast möjligt av denna fråga. Då nämligen för närvarande den ena filosofiprofessuren i Uppsala vore temporärt vakanssatt och professuren i praktisk filosofi i Lund vore obesatt och i avbidan på slutlig prövning av universitetsberedningens förevarande förslag icke ledigförklarad, rådde beträffande filosofiens ställning vid universitetet ett osäkerhetstillstånd, som enligt kanslerns mening borde snarast upphöra.

Av de avgivna yttrandena framginge, att båda universiteten med bestämdhet avstyrkte universitetsberedningens förslag om professurernas sammanslagning. Tillika anhölle de akademiska myndigheterna i Uppsala, att den för närvarande vakanssatta professuren i filosofi vid universitetet måtte snarast få ledigförklaras. De akademiska myndigheterna i Lund föresloge, att allt fortfarande en professur i teoretisk filosofi och en professur i praktisk filosofi måtte bibehållas.

Beslutet om vakanssättning av den ena filosofiprofessuren i Uppsala hade, då åtgärden vidtagits, angivits vara en temporär besparingsåtgärd.

Prövningen av frågan, huruvida detta provisorium skulle förvandlas till en definitiv anordning, kunde och borde tydligen ske oberoende av det tillfälliga faktum, att 1933 års vittgående besparingsåtgärder på olika områden av statslivet kommit att drabba den just vid dåvarande tidpunkt lediga filosofiprofessuren i Uppsala. I Lund vakanssattes samtidigt den där lediga professuren i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning.

Universitetsberedningens nu föreliggande förslag innefattade två moment. Dels föresloges indragning av en filosofiprofessur vid vardera universitetet, och dels förordades en sammanslagning av de båda examensämnen teoretisk filosofi och praktisk filosofi till ett examensämne, benämnt filosofi. Dessa båda förslag stode icke i nödvändigt beroende av varandra. Även om filosofien icke vore uppdelad i två skilda examensämnen, kunde det finnas fullgoda skäl för bibehållande av två professurer med hänsyn till forskningsområdets omfattning och betydelse.

Filosofien hade sedan gammalt intagit en central ställning bland de humanistiska vetenskaperna. Om vissa av den filosofiska forskningens äldre arbetsområden numera antingen förlorat i betydelse eller ock tvärtom på grund av sin vikt utbrutits till speciella vetenskaper, torde dock filosofien såsom helhet hava fått väsentligt vidgade uppgifter i nutiden. Den teoretiska filosofien hade med bibehållande av sina tidigare arbetsuppgifter inom kunskapsteori, psykologi, logik och filosofiens historia i allt större utsträckning upptagit till prövning andra vetenskapers, icke minst naturvetenskapernas, kunskapsteoretiska förutsättningar och metoder. Den praktiska filosofien hade alltjämt sina hävdvunna arbetsfält på etikens, religionsfilosofiens och rättsfilosofiens, inklusive den allmänna statslärans, områden. Härtill kunde läggas bland annat den allmänna sociologien, som enligt gällande kursplaner vid universitetet inginge såsom beståndsdel i den praktiska filosofien. Överallt inom den praktiska filosofiens vidsträckta fält mötte problem av utomordentlig räckvidd och betydelse icke minst under nuvarande tidsförhållanden. Det allmänna tidsläget vore sannerligen sådant — yttrade humanistiska sektionen i Uppsala — att det fria filosofiska studiet av de mänskliga och samhällsliga problemen icke kunde betraktas som en mer eller mindre överflödig sak. Sektionen framhölle ock, att de två senaste inneha-

varna av Uppsala universitetens sedan 300 år existerande professurer i teoretisk och praktisk filosofi varit forskare av en obestriddig resning, som brutit nya vägar inom sina discipliner och inlett en period av starkt ökat intresse för filosofisk forskning. I Lunds akademiska konsistorium hade en liknande reflexion kommit till uttryck. Varken Axel Hägerströms eller Hans Larssons betydelsefulla forskar- och skriftställargärning hade varit möjlig, därest den nu ifrågasatta sammanslagningen av de båda filosofiprofessurerna hade varit genomförd.

Under hänvisning till vad från universitetens sida andragits funne kanslern sig böra bestämt avstyrka tanken på en indragning av någon av de befintliga filosofiprofessurerna.

Med den ståndpunkt kanslern sålunda intoge, ansåge kanslern sig icke behöva närmare ingå på den jämväl av beredningen väckta frågan om sammanslagning av teoretisk och praktisk filosofi till ett examensämne, benämnt filosofi. Därest tvenne filosofiprofessurer bibehölles, kunde frågan om examensämnenas omfattning, avgränsning och benämning icke desto mindre upptagas till närmare utredning, närhelst så skulle befinnas önskvärt. Denna fråga tillkomme det Kungl. Maj:t att i administrativ väg avgöra, och den behövde sålunda ej underställas riksdagen. Kanslern hemställde, att för närvarande någon ändring ej vidtoges i gällande föreskrifter.

Genom beslut vid 1933 års riksdag ändrades Uppsalaprofessurernas benämning på det sätt att båda professurerna benämndes professurer i filosofi. Tillika bestämdes i fråga om den professor, som då hade ledigförklarats, att den blivande innehavaren av tjänsten skulle hava den undervisnings- och examinationsskyldighet, som Kungl. Maj:t funne skäligt att i samband med utnämningen bestämma. I huvudsaklig anslutning till vad sålunda beslutats torde beträffande den vakanssatta professuren böra bestämmas, att erforderligt anslagsbelopp för densamma från och med budgetåret 1938/39 upptoges i staten ävensom att det finge tillkomma Kungl. Maj:t — eventuellt, med tillämpning av § 114 mom. 2 universitetsstatuterna, kanslern för rikets universitet — att, efter hörande av vederbörande akademiska myndigheter, fastställa området för den blivande innehavarens undervisning och examination. Kanslern funne alltså icke tillräckliga skäl föreligga att upptaga ett av en minoritet inom humanistiska sektionen i Uppsala framställt förslag angående eventuellt ombildande av den nu vakanssatta professuren till en professur i praktisk filosofi och sociologi. Såsom framginge av vad kanslern ovan anfört om den praktiska filosofiens arbetsområde, fölle ostridigt inom detsamma den allmänna sociologien. Vid upprättande av kursplaner funnes möjlighet att genom särskilda specialkurser bereda sociologien det ökade utrymme, som för särskilda ändamål kunde vara erforderligt.

Det kunde ifrågasättas att jämväl i Lunds universitets stat nu företaga en sådan ändring av filosofiprofessurernas benämning, som år 1933 genomfördes för Uppsala. Sakligt sett skulle kanslern icke hava något att erinra mot en sådan ändring. Då emellertid den nuvarande innehavaren av professuren i teoretisk filosofi innehade fullmakt på denna professur och några tvingande skäl att nu ändra Lundaprofessurernas benämningar till överensstämmelse med Uppsalaprofessurernas icke syntes föreligga, hemställde kanslern, att den lediga professuren i praktisk filosofi i Lund måtte få ledigförklaras under sin nuvarande benämning, såsom ock sektionen och konsistoriet föreslagit. Genom sedvanligt förbehåll i fullmakten för ny innehavare torde böra beredas möjlighet till framtida ändring av professurens benämning eller omfattning.

Under återopande av vad ovan anförts hemställde kanslern, att Kungl.

Maj:t ville utverka, att erforderligt anslagsbelopp från och med budgetåret 1938/39 upptoges i Uppsala universitets avlöningsstat även för den vakanta professuren i filosofi.

I en till ecklesiastikdepartementet den 10 januari 1938 inkommen framställning hava *samtliga docenter i teoretisk filosofi och i praktisk filosofi vid universiteten och högskolorna* hos Kungl. Maj:t hemställt, att sammanslagning av filosofiprofessurerna enligt universitetsberedningens förslag icke måtte äga rum vid universiteten i Uppsala och Lund samt att åtgärder måtte vidtagas för att de vakanssatta professorsämbetena i praktisk filosofi bleve besatta med ordinarie innehavare.

Härefter torde redogörelse böra lämnas för framställda förslag om ändrad lydelse av de i avlöningsstaten under A. Avlöningsstat för professorer m. fl., matematisk-naturvetenskapliga sektionen upptagna anmärkningarna 1, 2 och 4.

6. Ändring av anm. 1 och anm. 2 till A. Avlöningsstat för professorer m. fl., matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Under erinran, att 1937 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t (jfr propositionen nr 189/1937, riksdagens skrivelse nr 202/1937) beslutat, att de nuvarande professurerna i botanik samt botanik och praktisk ekonomi skulle från och med den 1 juli 1938 benämnas professor i botanik, särskilt systematik och morfologi, respektive professor i botanik, särskilt fysiologi och anatomi, har *större akademiska konsistoriet* föreslagit, att de nya benämningarna måtte i stället för de hittillsvarande införas i anm. 1 till förenämnda avlöningsstat. Tillika har konsistoriet hemställt, att anm. 2 till samma stat måtte i överensstämmelse med riksdagens beslut likaledes från och med den 1 juli 1938 ändras därhän, att bestämmelse i anmärkningen intoges om att från lönen för den som professor vid universitetet äldre av ovannämnda professorer i botanik skulle frändragas 1 500 kronor, utgörande beräknat värde av förefintlig tjänstebostad, dock med iakttagande av att, därest ifrågavarande professor icke önskade disponera tjänstebostaden, densamma skulle disponeras av den såsom professor vid universitetet yngre professor i botanik, från vilkens lön i sådant fall skulle frändragas nämnda belopp.

Kanslern har tillstyrkt vidtagande av de sålunda föreslagna ändringarna.

7. Ändring av anm. 4 till A. Avlöningsstat för professorer m. fl., matematisk-naturvetenskapliga sektionen. *Drättselnämnden* har anfört, att jämlikt universitetets stat skulle i lönen för professorn i växtbiologi ingå 7 500 kronor från den Kempeska donationsfonden. Hittills hade fonden också kunnat till statsverket inleverera beloppet i fråga. Detta kunde emellertid nu icke längre ske. På grund av de under senare år alltmera sjunkande räntorna i allmänna marknaden såge sig drättselnämnden numera tvungen att från och med innevarande budgetår sänka procenttalet å den ränta, som kunde tillgodoföras universitetets fonder, till 3,25 procent. Den Kempeska donationsfondens kapital uppginge den 1 juli 1937 till 200 816 kronor 24 öre, och räntan härå utgjorde efter 3,25 procent 6 526 kronor 52 öre.

Med anmälan av detta förhållande har *större akademiska konsistoriet* hemställt, att den av statsmedel utgående andelen av ifrågavarande professorslön måtte från och med den 1 juli 1938 höjas med det belopp, som betingades av rådande ränteläge.

Kanslern har på grund av nämnda förhållande föreslagit, att anmärkningen måtte erhålla följande ändrade lydelse: »I lönen för professorn i växtbiologi ingår den till 7 500 kronor beräknade avkastningen av den Kempeska donationsfonden.»

Statskontoret har anfört bland annat följande:

I enlighet med gällande grunder för uppställningen av riksstatens utgifts-sida vore i avlöningsstaten för universitetet — under utgifter — inräknat fulla beloppet av avlöningen till professorn i växtbiologi, 12 000 kronor, samt — såsom inkomst — under särskilda uppbördsmedel det såsom bidrag till avlöningen anvisade beloppet av Kempeska donationsfondens avkastning, vilket med ett beräknat belopp av 7 500 kronor inginge i posten »ränta å vissa donationsfonder».

Universitetets avlöningsanslag hade bestämts genom att från det sammanlagda beloppet av de beräknade utgifterna avräknats summan av de särskilda uppbördsmedlens beräknade belopp. Enär avlöningsanslaget vore anvisat såsom förslagsanslag, komme — då fråga icke vore om inkomst från fonden för egendoms- och skogsförvaltningen, varom gällde särskilda regler — den omständigheten, att uppbördsmedel i verkligheten inflöte med lägre belopp än de beräknade, ej att medföra, att medel för avlöningarnas fulla bestridande icke funnes tillgängliga, utan innebure allenast, att belastningen av anslaget bleve i motsvarande mån större.

På grund härav vore det — därest avkastningen av fonden icke komme att uppgå till beräknade 7 500 kronor — ej behöfligt, att särskilda medel anvisades för fyllande av vad som bruste.

Då man emellertid med hänsyn till nuvarande ränteläge torde nödgas utgå ifrån att fondens ränteavkastning tills vidare icke komme att uppgå till sådant belopp, att avlöningsanslaget kunde tillföras det såsom bidrag till professorns avlöning beräknade beloppet av 7 500 kronor, kunde ifrågasättas, huruvida icke för budgetåret 1938/39 den del av avkastningen, som vore avsedd till bidrag för bestridande av professorns avlöning, borde i avlöningsstaten under särskilda uppbördsmedel upptagas till ett beräknat belopp, som närmare överensstämde med vad som kunde beräknas verkligen komma att inflyta. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, uppginge ränteavkastningen å universitetets fonder under innevarande budgetår till 3,4 procent, medan för budgetåret 1938/39 avkastningen icke kunde beräknas bliva högre än 3,25 procent. Då avkastningen av Kempeska fonden sålunda för budgetåret 1938/39 torde komma att uppgå till högst 6 500 kronor eller 1 000 kronor mindre än det belopp, vartill bidraget till professorns avlöning i gällande stat beräknats, ville det förefalla statskontoret, att den under särskilda uppbördsmedel uppförda posten »ränta å vissa donationsfonder» för budgetåret 1938/39 borde upptagas till ett med 1 000 kronor minskat belopp. Därest så skedde, borde den ifrågavarande anmärkningen till avlöningsstaten givas ett av förändringen betingat innehåll. Statskontoret finge för sin del föreslå, att anmärkningen — med någon jämkning av kanslerns förslag — erhöles följande avfattning: »I lönen för professorn i växtbiologi ingår ett till 6 500 kronor beräknat belopp av den Kempeska donationsfondens avkastning.»

Lunds universitet.

1. Ändrad uppdelning av det privaträttsliga ämnesområdet mellan lärostolarna inom detta område. Beträffande *universitetsberedningens* förslag i förevarande avseende och *uni-*

versitetsmyndigheternas yttranden har redogörelse härför ovan lämnats vid behandlingen av motsvarande fråga vid Uppsala universitet. Här torde allenast böra erinras, att jämlikt beslut av 1936 års riksdag vid Lunds universitet skall — utöver de nu befintliga professurerna i civilrätt, respektive speciell privaträtt — från och med den 1 juli 1938 inrättas ytterligare en professur inom det privaträttsliga ämnesområdet.

Kanslern har förordat, att vid Lunds universitet, där hinder icke mötte mot en omedelbar förändring av professurernas områden, de tre professorerna upptoges i staten under följande beteckningar:

- 1) *en professur i civilrätt med internationell privaträtt;*
- 2) *två professurer i civilrätt.*

2. Professur i öron-, näs- och halssjukdomar i stället för en ordinarie lärarbefattning i ämnet. *Medicinska fakulteten* har anfört följande:

Inom nutida medicinsk forskning och läkekonst hade öron-, näs- och halssjukdomarnas patologi och terapi alltmer utvecklats till en tämligen väl avgränsad och självständig disciplin med sina egna undersöknings-, forsknings- och behandlingsmetoder, en disciplin, som på grund av sin stora betydelse också numera vid nästan alla universitet eller medicinska högskolor vore representerad genom särskild professur. Ämnesgruppen utgjorde också ett för en fullgod läkarutbildning nödvändigt och synnerligen viktigt undervisningsfack. En praktisk-klinisk kurs häri vore också sedan länge hos oss i gällande examensstadga föreskriven som obligatorisk för avläggande av medicine licentiatexamen, och vid alla övriga medicinska högskolor i Norden funnes redan professorer i ämnesgruppen. I vårt land inrättades dylik professur vid karolinska institutet redan år 1912 och vid Uppsala universitet år 1926. Undervisning i öron-, näs- och halssjukdomar hade dock vid Lunds universitet meddelats ända sedan år 1906, då dåvarande docenten Törne, som utnämnts till föreståndare för den samma år vid Lunds universitet inrättade polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar, började meddela sådan undervisning, under de 6 första åren i egenskap av docentstipendiat, sedermera under 4 år såsom av kanslern förordnad föreståndare för nämnda poliklinik och mot arvode, vartill anslag för varje år begärdes och erhöles. Under detta första skede hade dock poliklinikverksamhet varit inskränkt till mottagningar endast vissa dagar i veckan och undervisningen ej särskilt omfattande och för deltagarna fullt frivillig. Sedan år 1918 nya rymliga polikliniklokaler tillkommit, och poliklinikverksamheten därigenom kunde utökas till dagliga mottagningar, och föreståndarbefattningen dessutom blivit förenad med överläkartjänst vid en klinisk avdelning, och den operativa verksamheten i följd härav betydligt vidgad, hade i samband härmed undervisningen blivit omlagd och utökad, och hade sedan år 1921 avsett meddelande av de i examensstadgan föreskrivna obligatoriska kurserna, som sålunda allt sedan dess kunnat fullgöras i Lund lika väl som i Stockholm och Uppsala. Under många år kunde emellertid befattningen endast tillsättas för tre år i sänder och var gång under uttrycklig förutsättning, att medel för avlöning stode till förfogande. Anslag måste nämligen årligen begäras härtill av riksdagen. Först år 1925 hade anslag för ändamålet blivit uppfört på ordinarie stat och från och med år 1930, sedan en ny och modern öronklinik kunnat tagas i bruk, vore befattningen förvandlad till en ordinarie lärarbefattning med samma tillsättningsprocedur

som för professur, dock med en avlöning, som på intet sätt kunde anses motsvara densamma betydelse. Under det att denna befattning sålunda vid Lunds universitet vuxit i omfattning och betydelse till jämställdhet med motsvarande befattningar i Stockholm och Uppsala, hade den i yttre organisatoriskt och ekonomiskt avseende fått stanna i en vida lägre klass. Av en jämförelse mellan föreståndarens för öron-, näs- och halskliniken i Lund nuvarande arbetsuppgifter med motsvarande professorers vid Uppsala universitet och karolinska institutet framginge följande förhållande. I Lund hölle ifrågasvarande klinikföreståndare 2 undervisningskurser årligen med numera 20 deltagare i varje kurs och gäve sålunda årligen 40 medicine kandidater den för medicine licentiatexamen obligatoriska utbildningen i öron-, näs- och halssjukdomar. Uppsalaprofessorn hölle 3 kurser årligen med 12 deltagare i varje kurs och gäve sålunda årligen den obligatoriska utbildningen åt 36 medicine kandidater. Stockholmsprofessorn slutligen hölle själv 3 undervisningskurser årligen. Dessutom gäves under sommarferierna en kurs av docenten i ämnet, i varje kurs deltog högst 24 kandidater och erhöles sålunda vida flera medicine kandidater ifrågasvarande utbildning i Stockholm än i Uppsala och Lund. Patientantalet å de här nämnda trenne öronavdelningarna under de senaste tvenne åren, för vilka uppgifter förelåge, framginge av nedanstående tabell:

Sjukhus	Ordinarie sängplatser 1933—35	Medelbeläggning		
		1933	1934	1935
Sabbatsberg, <i>Stockholm</i>	57	49,3	52,6	52,8
Akademiska sjukhuset, <i>Uppsala</i>	61	51,3	51	50
Lasarettet, <i>Lund</i>	57	57,9	57,5	61,5

Som av anförda uppgifter och siffror framginge, vore sålunda det rena sjukvårdsarbetet praktiskt taget ungefär lika stort å de tre öronklinikerna i Uppsala, Lund och Stockholm, dock något större i Lund än på de övriga båda ställena; det kliniska undervisningsarbetet ungefär lika stort i Lund och Uppsala men avsevärt större i Stockholm, där emellertid professorn hade flera biträdande läkarkrafter till hjälp för den praktiska handledningen av kandidaterna än vad fallet vore i Uppsala och Lund. För dessa arbetsuppgifter: ett kliniskt sjukvårdsarbete, som vore större än i Uppsala och Stockholm och ett undervisningsarbete uti ett för den praktiska läkarutbildningen viktigt fack, som vore ungefär lika stort som i Uppsala, uppure ifrågasvarande klinikföreståndare i Lund en sammanlagd årsavlöning, som med nuvarande dyrtidstillägg för år 1936 belöpte sig till 6 164 kronor, sålunda ett belopp, som vore ungefär hälften av den avlöning, som professorn i Uppsala erhöles för ungefär samma arbete och professorn i Stockholm för ett något större arbete. Huru i själva verket föga avpassad den alltjämt utgående avlöningen numera vore i förhållande till befattningens uppgifter, torde även framgå av det högeligen anmärkningsvärda förhållandet, att föreståndaren för öronkliniken i Lund med sina viktiga både undervisnings- och sjukvårdsuppgifter hade lägre avlöningsförmåner än de av Malmöhus läns landsting avlönade förste underläkarna vid Lunds lasarett, vilka utom den kontanta lönen på 6 000 kronor åtnjöte naturaförmåner i form av fri bostad och kost på sjukhuset, beräknade till 1 250 kronor. Ifrågasvarande föreståndares avlöning vore även mindre än ett vanligt docentstipendium.

Med den nu utgående, synnerligen låga avlöningen för ifrågavarande föreståndarbefattning kunde det helt säkert befaras, att man ej med säkerhet kunde räkna med att den som innehavare kunde få behålla verkligt förtjänt och skicklig företrädare för ämnet, så länge avlöningsförhållandena för realiter motsvarande befattningar ställde sig så betydligt mycket fördelaktigare vid rikets båda andra medicinska högskolor. Det torde vara ett klart och rimligt önskemål, att den jämförelsevis nya, till stor del för statsmedel byggda, välinrättade öronkliniken i Lund även framdeles bereddes lika goda utsikter att förvärva och bibehålla en välkvalificerad chef som systerklinikerne i Uppsala och Stockholm.

I anseende till den stora praktiska vikten för läkarutbildningen av fullgod undervisning i ämnet öron-, näs- och halssjukdomar och då karolinska institutet sedan över två decennier och Uppsala universitet sedan snart ett decennium haft professor i ämnet, syntes det fakulteten, att den enda riktiga lösningen på den nuvarande situationen vore, att befattningen omändrades till professor.

Redan år 1936 hade fakulteten anhållit om inrättandet av ett ordinarie professorsämbete med hänsyn till den allt starkare framträdande betydelsen för den allmänna läkarutbildningen av undervisningen i ifrågavarande ämne. Beviljandet av denna nya professor, som alltså endast komme att ersätta föreståndarbefattningen, komme ej att medföra några ökade anspråk beträffande den professuren tillhörande kliniken.

Fakulteten kunde slutligen framhålla, att förevarande fråga varit föremål för enskild motion vid 1937 års riksdag och att statsutskottet, som funnit de i motionen framförda synpunkterna beaktansvärda, såsom motiv för sin avstyrkan endast framhållit, att riksdagen icke borde fatta positivt beslut i detta ärende på grundval av enskild motion och utan av Kungl. Maj:t verkställd utredning.

Större akademiska konsistoriet har föreslagit, att en professor i öron-, näs- och halssjukdomar inrättas vid Lunds universitet i stället för den nu förefintliga lärarbefattningen i ämnet.

Kanslern har yttrat:

Konsistoriet hade hemställt, att den å universitetets stat med en avlöning av 2 700 kronor upptagna befattningen såsom ordinarie lärare i öron-, näs- och halssjukdomar skulle ombildas till en professor i samma ämne. I sitt nyligen avgivna betänkande med utredning i fråga om universitetens verksamhet och organisation hade universitetsberedningen föreslagit inrättande vid Lunds universitet av en professorsbefattning i otiatri. Beredningen hade tillika uttalat, att hinder ej syntes föreligga att i samband med beslutet om professurens inrättande föreskriva, att den nuvarande innehavaren av den ordinarie lärarbefattningen i öron-, näs- och halssjukdomar — vilken erhållit sin tjänst efter en prövning av i stort sett likartad beskaffenhet som den, som vore stadgad för tillsättande av professor — skulle, utan ledigförklarande av professuren, utnännas till innehavare av densamma.

Vid universitetet i Uppsala och karolinska institutet finnes redan professorsbefattningar i här ifrågavarande viktiga ämne. Att ett starkt behov föreläge av professor i ämnet även i Lund syntes obestriddigt. I detta sammanhang ville kanslern erinra om att antalet avlagda medicine licentiatexamen vore större i Lund än i Uppsala. Kanslern ansåge sig därför böra understödja konsistoriets begäran. Professuren syntes tills vidare kunna erhålla samma benämning som motsvarande lärostolar i Uppsala

och vid karolinska institutet. Kanslern delade universitetsberedningens uppfattning angående lämpligheten av att den nuvarande innehavaren av lärarbefattningen i ämnet F. G. Dohlman, utan att den nyinrättade professuren ledigförklarades, utnämndes till innehavare av densamma.

3. Viss differentiering av de professorer, som företräda examensämnet nordiska språk. *Universitetsberedningen* har erinrat, att examensämnet nordiska språk vid vardera universitetet företrädes av två professorer. I Lund benämndes båda lärostolarna professorer i nordiska språk, i Uppsala benämndes den ena professur i nordiska språk och den andra professur i svenska språket.

Beredningen hölle före, att vid varje svenskt statsuniversitet borde finnas en lärostol, vars innehavare inriktat sin forskning på studiet av svenska språket, särskilt det nu levande språket — såväl riksspråket som dialekterna. Redan hänsynen till de med modersmålsundervisningen i skolorna förknippade problemen gjorde det önskvärt, att vi i landet ägde tillgång till forskare, vilka vore särskilt skickade att sätta in dessa frågor i deras vetenskapliga sammanhang. Åtgärder borde därför vidtagas i syfte att tillgodose detta önskemål.

Beredningen ansåge, att vid vardera universitetet den ena av de båda här ifrågavarande lärostolarna borde benämnas professur i *nordiska språk*. Denna professurs ämnesområde borde omfatta samtliga nordiska språk med särskilt beaktande av deras inbördes sammanhang. Den andra lärostolen borde erhålla benämningen professur i *svenska språket*. Det borde uttryckligen fastslås, att tyngdpunkten inom denna lärostols ämnesområde utgjordes av nysvenskan och särskilt av det levande språket.

I fråga om de båda Uppsalaprofessurerna erfordrades ingen ändring i universitetets stat, endast en föreskrift av Kungl. Maj:t, att vid professurernas tillsättande de ovan angivna synpunkterna skulle beaktas.

Vad Lund beträffade, borde riksdagens medgivande inhämtas till att benämningen å den ena av de två lärostolarna i nordiska språk ändrades till professur i svenska språket. Beslutet härom syntes dock lämpligen böra tråda i kraft först vid närmast inträffande ledighet å någon av professurerna, då den lediga befattningen borde anslås såsom professur i svenska språket.

Filosofiska fakulteten i Uppsala och dess humanistiska sektion hava tillstyrkt beredningens förslag, men tillika understrukit att fordran på vetenskaplig produktion även på fornsvenskt område borde upprätthållas för erhållande av kompetens till professur i svenska språket.

Filosofiska fakultetens i Lund humanistiska sektion har anslutit sig till ett av *professorn E. Noreen* gjort uttalande, vari anföres bland annat:

Det vore så självklart, att en innehavare av en professur i nordiska språk i Sverige borde hava ådagalagt kompetens i svenska språket, att detta förhållande icke behöfde komma till uttryck i professurens benämning.

Däremot syntes det riktigt att genom benämningen fastslå att för att framgångsrikt bedriva vetenskaplig forskning och undervisning på *ett* av de nordiska språkens område oundgängligen fordrades kompetens på de övrigas. Forskning på de nysvenska dialekternas område kunde ej bedrivas utan kännedom om norska och danska dialekter och dessas förutsättningar i respektive fornspråk.

Att dessa synpunkter vore uppenbart riktiga torde även framgå därav

att professorn i svenska språket vid Uppsala universitet delade tentamensplikten i examensämnet nordiska språk med professorn i nordiska språk. Det kunde sålunda ej bestridas, att han i realiteten vore och även framgent måste bliva en andra professor i nordiska språk.

För så vitt det skulle anses önskvärdt att i professurens benämning understryka det i och för sig självklara faktum att innehavaren borde äga kompetens i svenska språket, erbjöde sig möjligheten att benämna professurens ämnesområde nordiska språk, särskilt svenska språket. Detta alternativ syntes dock icke utgöra någon förbättring, utan borde sektionen avstyrka all förändring rörande benämningen på de båda professurerna i nordiska språk vid Lunds universitet. Den logiska konsekvensen härav vore att professuren i svenska språket vid Uppsala universitet borde förändras till en professor i nordiska språk.

Kanslern har anfört:

Enligt beredningens mening borde det uttryckligen fastslås, att tyngdpunkten inom ämnesområdet för den professor, som enligt beredningens förslag skulle benämnas professor i svenska språket, utgjordes av nysvenskan, särskilt av det levande språket.

Då den ena professuren i nordiska språk i Lund på grund av innehavarens frånfälle för närvarande vore ledig, vore det angeläget att före professurens ledigförklarande ståndpunkt toges till det av universitetsberedningen väckta förslaget. För egen del tillstyrker kanslern, att beredningens förslag genomföres, varvid kanslern dock förutsatte att, på sätt humanistiska sektionen i Uppsala förordat, krav på vetenskaplig produktion även på fornsvenskt område upprätthölls för erhållande av kompetens till professor i svenska språket.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava förslag framställts angående ändringar i ett flertal avseenden av den nuvarande professorsorganisationen vid de båda universiteten. **Departementschefen.**

Jag behandlar först förslagen i vad de avse Uppsala universitet.

Kanslern har här förordat en omgestaltning av den nuvarande professuren i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi, vilken för närvarande är ledig. I den teologiska encyklopedien behandlas teologiens uppgift och metod samt lämnas en allmän överblick över det teologiska arbetsfältet. De teologiska prenotationerna omfatta allmän religionshistoria, religionspsykologi och religionsfilosofi. Religionshistorien är föremål för vetenskaplig bearbetning även inom den filosofiska fakulteten. Enligt kanslerns mening borde religionshistorien därför även hava sin plats inom den filosofiska fakulteten, likställd med andra humanistiska ämnen och en ny professor inrättas i ämnet inom filosofiska fakulteten vid ettdera av universiteten. Men kanslern har likväl icke nu räknat med denna lösning, utan ansett universitetsberedningens förslag till ovannämnda teologiska professors omgestaltning i huvudsak innebära en godtagbar anordning. Beredningen har förordat, att den ifrågavarande professuren vid Uppsala universitet skulle benämnas *professor i religionshistoria med religionspsykologi*. Religionsfilosofien skulle avskiljas från professuren och i stället förenas med den ena professuren i systematisk teologi, i Uppsala

benämnd professur i dogmatik och moralteologi. Encyklopedien skulle däremot fortfarande ingå i förstnämnda professurs ämnesområde, ehuru icke i dess benämning. Kanslern har tillstyrkt den av beredningen föreslagna nya benämningen, men i likhet med större akademiska konsistoriet i Uppsala ansett encyklopedien icke böra tillhöra professurens ämnesområde utan hänföras till den systematiska teologien. Jag anser goda skäl anförda för en ändring av professuren i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi till en professur med den av universitetsberedningen föreslagna benämningen. Liksom kanslern finner jag det lämpligt med ett frånskiljande av encyklopedien från professurens ämnesområde, enär professuren härigenom kommer att stå öppen för religionshistoriska forskare, oavsett om de fått sin utbildning inom den teologiska eller filosofiska fakulteten. Jag tillstyrker alltså, att ifrågavarande professur erhåller den föreslagna ändrade benämningen och den av kanslern föreslagna ämnesomfattningen.

Jag biträder kanslerns uppfattning om att humanistiska sektionen bör erhålla medinflytande vid tillsättandet av professuren i religionshistoria med religionspsykologi. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid meddela bestämmelser härom.

Vad angår professurerna i dogmatik och moralteologi har i stort sett någon erinran icke framställts mot den av universitetsberedningen föreslagna differentieringen av dessa lärostolar och deras benämningar. Även jag kan giva min anslutning till beredningens ifrågavarande förslag och förordar alltså, att de två professurerna i systematisk teologi vid Uppsala universitet benämnas, den ena *professur i dogmatik med symbolik* och den andra *professur i teologisk etik med religionsfilosofi*. Frågan om till vilkendera av dessa två professurer encyklopedien bör hänföras torde framdeles få avgöras sedan de akademiska myndigheterna haft tillfälle att yttra sig härom. Encyklopedien synes i varje fall icke böra ingå i någondera av de två professurernas benämningar.

I likhet med universitetsmyndigheterna och universitetsberedningen anser jag den internationella rätten, som hittills intagit en alltför undanskymd ställning vid våra universitet, representera ett så betydelsefullt område av rättsvetenskapen, att avgörande skäl tala för att en särskild lärostol upprättas i detta ämne vid ett av universiteten. Det synes vara lämpligt, att denna professur knytes till Uppsala universitet. Med hänsyn till vad i det föregående anförts torde nu allenast ett principbeslut böra fattas i denna fråga. Beträffande tidpunkten för uppförande av en *professur i internationell rätt* i universitetets stat tillstyrker jag, att denna fastställs till den 1 juli 1940 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer. På grund härav behöver i avlöningsstaten för Uppsala universitet icke av denna anledning nu vidtagas någon förändring.

Beträffande professurerna på det privaträttsliga området framgår av den förut lämnade redogörelsen, att i Uppsala finnas tre dylika professurer, en i civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i obligationsrätt.

samt romersk rätt, *en* i civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i familjerätt och sakrätt, samt internationell privaträtt ävensom *en* i speciell privaträtt. Vid Lunds universitet finnas nu två professurer i detta ämnesområde, *en* i civilrätt och *en* i speciell privaträtt. Enligt beslut av 1936 års riksdag skall från och med den 1 juli 1938 tillkomma ytterligare *en* professur i Lund på det privaträttsliga området.

Universitetsmyndigheterna och universitetsberedningen äro ense därom, att den hittills tillämpade ämnesfördelningen mellan privaträttsprofessorerna icke varit i allo lycklig. När det gällt att närmare angiva fördelningen, hava däremot meningarna gått i sär. Jag håller för egen del före, att *en* alltför strikt angiven uppdelning icke torde vara lämplig, utan att möjlighet bör hållas öppen att utan större omgång kunna revidera den *en* gång vidtagna uppdelningen, om så skulle av olika anledningar visa sig ändamålsenligt. Denna revidering skulle ankomma på Kungl. Maj:t eller uppdragas åt universitetskanslern att verkställa. Med anledning härav böra professorerna icke erhålla benämningar, som lägga hinder i vägen för *en* dylik mera smidig anpassning efter föreliggande förhållanden. Kanslerns förslag till professorernas benämning — *en* professur i civilrätt med internationell privaträtt och två professurer i civilrätt — anser jag innebära *en* godtagbar lösning. Med hänsyn till att innehavaren av den nuvarande professuren vid Uppsala universitet i civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i obligationsrätt, samt romersk rätt förklarar sig icke villig åtaga sig ändrad undervisnings- och examinationsskyldighet torde det icke vara lämpligt att i full utsträckning nu genomföra den föreslagna anordningen vid detta universitet. I likhet med kanslern anser jag dock professurens nuvarande benämning kunna förkortas till *professur i civilrätt med romersk rätt*. Av de två övriga privaträttsliga professorerna i Uppsala är professuren i civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i sakrätt och familjerätt, samt internationell privaträtt ledig, varför i enlighet med kanslerns förslag professurens benämning nu bör ändras till *professur i civilrätt med internationell privaträtt*. Då den nuvarande innehavaren av den tredje privaträttsliga professuren, nämligen den i speciell privaträtt, icke motsatt sig ändring av professurens område, torde denna professur, på sätt kanslern förordat, kunna benämnas *professur i civilrätt*. Till frågan om de privaträttsliga professorerna vid Lunds universitet återkommer jag i det följande.

Härefter övergår jag till frågan om återbesättandet av den vakanssatta *professuren i filosofi* vid Uppsala universitet och vad därmed står i samband. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, angavs åtgärden att vakanssätta professuren uttryckligen både av riksdagen och av mig såsom *en* temporär åtgärd, förestavad av ett brydsamt budgetärt läge. Motivet för ett fortsatt vakanssättande av professuren av denna anledning har numera bortfallit. Emellertid har universitetsberedningen på i det föregående anförda skäl föreslagit, att endast *en* professur i filosofi skulle i fortsättningen finnas såväl vid universitetet i Uppsala som vid universitetet i Lund, där

den hittillsvarande professuren i praktisk filosofi blivit ledig den 1 september 1937. Emot detta förslag hava starka gensagor rests från universitetsmyndigheternas sida. Jag delar till fullo de betänkligheter, som sålunda anförts mot beredningens förslag. En inskränkning av professurernas antal, på sätt beredningen ifrågasatt, skulle med största säkerhet lända till stort men för den filosofiska forskningen i vårt land och även ur undervisningssynpunkt medföra stora nackdelar. Fastmera synes tidpunkten nu vara inne att återgiva ämnet dess förra ställning genom ett återbesättande av den vakanssatta filosofiprofessuren vid Uppsala universitet. De av universitetsmyndigheterna härför anförda skälen synas mig icke kunna vederläggas. Jag tillstyrker alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att från och med nästa budgetår under avlöningsstaten för Uppsala universitet åter upptaga medel för den vakanta professuren i filosofi. Jag återkommer härtill vid beräkningen av avlöningsanslaget för Uppsala universitet. I fråga om filosofiprofessurernas benämning delar jag kanslerns uppfattning att den år 1933 för Uppsala universitets vidkommande genomförda benämningen för de två professurerna därstädes — professur i filosofi — alltjämt bör bibehållas. Vid universitetet i Lund ifrågasätter jag nu icke någon motsvarande ändring. Sådan ändring torde därstädes kunna ske först vid den nuvarande professorns i teoretisk filosofi avgång. Såsom från universitetshåll gjorts gällande är det angeläget, att den filosofiska forskningen orienterar sig åt de sociologiska problemen, vilka i vår tid bliva alltmera betydelsefulla. Jag förutsätter, att detta önskemål beaktas vid uppgörandet av studie- och kursplaner.

Beträffande Uppsala universitet har slutligen framställning gjorts om ändrad avfattning av *anmärkningarna 1, 2 och 4* till avlöningsstaten för professorer m. fl., matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Ändringarna av *anmärkningarna 1 och 2* äro en konsekvens av det av 1937 års riksdag fattade beslutet om ändrad ämnesomfattning m. m. för vissa botanikprofessorer, vilket beslut skall träda i kraft den 1 juli 1938. *Anmärkningarna* torde därför ändras på sätt universitetsmyndigheterna föreslagit. Vad angår den föreslagna ändringen av *anmärkning 4*, är denna föranledd av minskad avkastning från den Kempeska donationsfonden. Jag tillstyrker, att *anmärkning 4* erhåller den av statskontoret förordade lydelsen.

Vid Lunds universitet böra i avlöningsstaten från och med nästa budgetår beräknas medel för den av 1936 års riksdag beslutade professuren på det privaträttsliga området. Under avlöningsanslaget för universitetet återkommer jag till denna fråga. Enligt vad kanslern upplyst, möter vid detta universitet icke hinder för en omedelbar förändring av de tre privaträttsliga professurernas områden. Med biträdande av kanslerns förslag tillstyrker jag, att dessa professorer benämnas: *professur i civilrätt med internationell privaträtt*, *professur i civilrätt* och *professur i civilrätt*.

Till stöd för det framställda förslaget om inrättande av en *professur i*

öron-, näs- och halssjukdomar vid universitetet i Lund i stället för den nuvarande ordinarie lärarbefattningen i ämnet hava enligt mitt förmenande starka skäl blivit anförda. Utredningen synes mig hava tydligt ådagalagt, att även i Lund, liksom för närvarande är fallet i Uppsala och vid karolinska institutet, en professur i detta viktiga ämne bör finnas. Jag får därför giva min anslutning till universitetsmyndigheternas ifrågavarande förslag. Då vid ovannämnda lärarbefattning nu utgår en avlöning av 2 700 kronor, kommer kostnadsökningen vid bifall till förslaget att uppgå till (12 000 — 2 700 =) 9 300 kronor. Jag återkommer härtill vid beräkningen av avlöningsanslaget för Lunds universitet. Den nuvarande innehavaren av ifrågavarande lärarbefattning torde i enlighet med kanslerns förslag böra utan att professuren ledigförklaras utnämnas till innehavare av densamma.

Vad slutligen angår universitetsberedningens av kanslern tillstyrkta förslag, att den ena lediga professuren i nordiska språk vid Lunds universitet skall erhålla benämningen *professur i svenska språket*, finner jag detta förslag väl motiverat. I Uppsala har redan för den ena professuren i examensämnet nordiska språk denna benämning genomförts. Det synes mig lämpligt, att professurerna på ifrågavarande område vid de två universiteten erhålla samma beteckning. Givetvis bör, såsom kanslern understrukit, krav på vetenskaplig produktion även på fornsvenskt område upprätthållas för kompetens till professur i svenska språket.

Vid bifall till vad jag ovan i olika avseenden föreslagit med avseende å ändrad ämnesomfattning och därav betingad ändrad benämning å vissa professurer erfordras ändringar i vissa anmärkningar till respektive avlöningsstater. Jag kommer att i det följande göra hemställan härom.

II. Förslagsanslaget till Uppsala universitet: Avlöningar.

Detta anslag, som nu är uppfört med 1 587 100 kronor, disponeras jämlikt en av 1935, 1936 och 1937 års riksdagar godkänd personalförteckning, respektive avlöningsstat, som jämte därtill hörande bestämmelser återfinnes å sid. 372 ff. i statsliggaren för budgetåret 1937/1938.

I skrivelse den 5 november 1937 har *kanslern för rikets universitet* gjort framställning om anslag till avlöningar vid Uppsala universitet under nästa budgetår och därvid hemställt om följande ökning av universitetets avlöningsanslag:

1) Biträdande lärare i nationalekonomi	kronor	6 000
2) Biträdande lärare i matematik	»	6 000
3) » . » » zoologi	»	6 000
4) Amanuens vid kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar (under förutsättning att ett lika stort belopp ställes till förfogande å akademiska sjukhusets stat)	»	1 500

Transport kronor 19 500

	Transport kronor	19 500
5) Amanuens vid psykologiska laboratoriet	»	1 800
6) Lärare vid en kurs i bokföring	»	600
7) Personlig assistentbefattning i mykologi vid botaniska museet för Seth Lundell	»	5 500
8) Avlöningsförstärkning åt överbibliotekarien	»	1 200
9) Omvandling av vaktmästartjänsten vid mineralogisk-geologiska institutionen till preparatorstjänst	»	550
10) Personligt lönetillägg åt vaktmästaren vid musikaliska kapellet K. Eriksson	»	480
11) Omvandling av två vaktmästarbiträdesbefattningar vid universitetsbiblioteket till extra ordinarie vaktmästartjänster i 5 lönegraden	»	2 010
12) Höjning av arvodet åt tamburvaktmästaren vid universitetsbiblioteket	»	500
13) Omvandling av en vaktmästarbiträdesbefattning vid histologiska institutionen till en extra ordinarie vaktmästartjänst i 7 lönegraden	»	790
14) En extra ordinarie vaktmästare och eldare i 5 lönegraden vid de i Gustavianum inrymda institutionerna i stället för arvode till en eldare och biträdande vaktmästare . .	»	2 070
15) Höjning av posten till avlöningsförhöjningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	»	1 900
		Summa kronor 36 900

Anslaget skulle alltså för nästa budgetår höjas med nämnda belopp och uppföras med 1 624 000 kronor.

Förslaget om inrättande av en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi överensstämmer med ett år 1936 framlagt likartat förslag, över vilket *statskontoret* den 19 december 1936 avgivit utlåtande.

Utöver ovannämnda förslag har kanslern hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå 1938 års riksdag besluta, att de nu ur avlöningsstaten utgående anslagsmedlen till universitetslektor i svenska språket måtte utgå under ytterligare en treårsperiod, räknad från och med den 1 juli 1938.

I det följande lämnas en redogörelse för motiven till kanslerns äskanden, i den mån de befunnits böra upptagas. I övrigt hänvisas till handlingarna i ärendet.

Universitetslektor i svenska språket. *Större akademiska konsistoriet* har — under åberopande av en av *humanistiska sektionen* avgiven redogörelse för universitetslektorns i svenska språket verksamhet under läsåren 1935—37 — hemställt om oförändrat anslag till ifrågavarande ändamål. Av utredningen inhämtas bland annat, att undervisningen omfattat dels en teoretisk kurs i svensk språkvård och stilistik, dels ock praktiska övningar i muntlig och skriftlig framställning. Undervisningen, såväl den teoretiska som den praktiska, hade ordnats i syfte att giva kursdeltagarna övning i att själva rätt bruka modersmålet i tal och skrift, öva dem i att iakttaga och bedöma talad och skriven svenska och göra dem skickade att lösa de metodiska och praktiska problem, som undervisningen i modersmålet vid läroverken ställde. Erfarenheten under den gångna tiden hade utvisat,

att kurserna av deltagarna omfattats med mycket stort intresse och troligen varit till stor nytta. En olägenhet med ifrågavarande kurser vore, att de krävde ganska mycket tid för deltagarna, som ju även skulle bevista föreläsningar och delta i proseminarieövningar och andra propedeutiska kurser i ämnet. Deras tid bleve därför splittrad, och studietiden hade visat tendenser att något förlängas genom dessa kurser. Denna olägenhet hade dock i väsentlig grad avhjälpits genom de i examensfordringarna företagna lindringarna och genom den numera genomförda minskningen i antalet timmar för de övriga propedeutiska kurserna. Fördelarna med kurserna i modersmålet vore emellertid stora och påtagliga. Under sådana omständigheter måste det anses mycket önskvärt, att dessa kurser alltfört finge ingå som ett led i den akademiska lärarutbildningen.

Kanslern har anfört:

Då år 1935 anslag första gången beviljades till anställande av universitetslektorer i svenska språket, hade i riksdagsskrivelsen framhållits, att det vore fråga om ett försök till ernående av förbättrade utbildningsmöjligheter för de blivande modersmållärarna i muntlig och skriftlig framställningskonst, vilket försök borde pågå under en treårsperiod, samt att, därest fortsatt anslag för ändamålet ansåges behövt efter utgången av nämnda tid, dylikt anslagsäskande borde åtföljas av en redogörelse för de erfarenheter, som under den gångna tiden kunnat göras. Konsistoriet hade nu såsom stöd för sin anhållan om fortsatt anslag för sagda ändamål ingivit dylik redogörelse.

Att en undervisning av här ifrågavarande slag vore till stor nytta för de blivande lärarna syntes vara obestriddt. Huruvida den nu prövade anordningen vore i allo lämplig, torde knappast redan nu efter en så kort försökstid kunna med säkerhet bedömas. *Kanslern* ansåge därför, att det nuvarande anslaget till universitetslektor i svenska språket vid Uppsala universitet borde utgå under ytterligare en treårsperiod, och frågan upptagas till förnyad prövning vid denna periods utgång.

Biträdande lärare i nationalekonomi. Humanistiska sektionen har framställt förslag om inrättande av en professur i nationalekonomi vid filosofiska fakulteten eller, om detta icke skulle bifallas, en biträdande lärarbefattning i ämnet. Till stöd härför har sektionen anfört:

I skrivelse till konsistoriet den 5 juni 1936 hade sektionen framhållit, att undervisningen i nationalekonomi hittills i främsta rummet anordnats med hänsyn till de juris studerande. Ämnet hade jämlikt kungl. brev den 16 december 1919 utan villkor av nådigt tillstånd för varje särskilt fall fått medtagas i filosofie kandidat- och licentiatexamina samt i filosofisk ämbetsexamen så länge professorn i nationalekonomi och finansrätt varit villig och oförhindrad att förrätta förekommande examination, och den 25 februari 1936 hade *kanslern* förordnat professorn Brock att enligt åtagande tills vidare förrätta examinationen i nationalekonomi jämväl för statsvetenskapliga filosofiska examen.

Sektionen ansåge kravet på inrättandet av en professur i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten inom en snar framtid ofrånkomligt. Detta omfattande ämne, vars betydelse befunne sig i oavslutlig stegring, kunde icke företrädas av allenast en ordinarie lärare, vilken därjämte hade att upprätthålla också det betydande ämnet finansrätt för de juris studerande. Genom den statsvetenskapliga examens inrättande hade detta blivit än påtagligare.

Kunde icke undervisningen i nationalekonomi på ett tillfredsställande sätt upprätthållas, vore fara, att denna examen redan från början bleve förfelad. Därest emellertid erforderliga medel för närvarande icke skulle kunna beviljas för en ny professur, syntes det i varje fall nödvändigt att någon åtgärd vidtoges för förbättrande av förutsättningarna för undervisningen i ämnet. Såsom en åtgärd av mer tillfällig karaktär för detta syfte ville sektionen föreslå, att medel bleve anvisade för anställande av en biträdande lärare i ämnet för bestridande av undervisningen inom sektionen.

Större akademiska konsistoriet har tillstyrkt förslaget om inrättande av en ny professur i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten. För den händelse detta förslag icke skulle vinna bifall hemställas om utverkande av ett anslag å 6 000 kronor till arvode åt en biträdande lärare i nationalekonomi.

Kanslern har erinrat, att universitetsberedningen föreslagit, att vederbörande professor i nationalekonomi vid Uppsala och Lunds universitet skulle få sin verksamhet utsträckt till att omfatta undervisning och examination även inom den filosofiska fakulteten samt till hjälp vid undervisningen erhålla en biträdande lärare i nationalekonomi, avlönad med ett arvode av 6 000 kronor. Först vid en kommande behandling av detta förslag ansågo sig kanslern böra fatta ställning till spørgsmålet om inrättande av en ny professorsbefattning i nationalekonomi. Konsistoriets begäran om en biträdande lärare i nationalekonomi stode emellertid i överensstämmelse med universitetsberedningens förslag till ordnande av undervisningen i nationalekonomi inom den filosofiska fakulteten. Kanslern ville därför — icke minst med tanke på nödvändigheten av ökad undervisning i ämnet för statsvetenskaplig examen — tillstyrka sagda begäran.

Statskontoret har anfört, att under förutsättning att det med hänsyn till det antal studerande, som vore hänförligt till filosofiska fakulteten, funnes vara oundgängligen erforderligt med särskild lärarkraft för bestridande av undervisningen i nationalekonomi, ville statskontoret icke motsätta sig anställandet av en biträdande lärare för ändamålet. Beträffande storleken av arvodet till läraren ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke detsamma borde bestämmas till 5 000 kronor.

Biträdande lärare i matematik. Professorn i matematik *T. Nagell*, med vilken professor emeritus i ämnet *E. A. Holmgren* instämt, har anfört bland annat följande:

Varje läsår hölles en propedeutisk kurs i differential- och integralkalkyl, discipliner, som vore grundläggande för högre studier i matematik. Kursen, som vore avpassad efter fordringarna för 2 betyg i filosofisk ämbetsexamen och filosofie kandidatexamen, påginge bägge terminerna. Den vore lämpad för dem, som började sina matematiska studier, och för alla som ville förvärva de matematiska insikter, som vore nödvändiga för studiet av mekanik och matematisk fysik, astronomi och geodesi, meteorologi, fysik, kemi, vissa delar av geologi med mineralogi (speciellt kristallografi) och av geografi, matematisk statistik och flera kapitel av de biologiska vetenskaperna. Den vore alltid en av de talrikast besökta propedeutiska kurserna inom matematisk-naturvetenskapliga sektionens läroombåden.

Kursen hade under en lång följd av år hållits av docentstipendiat (matematiken hade företrädde till ett docentstipendium) varmed denne fullgjort den med docentstipendiet förenade undervisningsskyldigheten.

Av största betydelse vore att i samband med denna kurs anordnades problemlösningsövningar, och så hade skett i önskvärd omfattning åtminstone i de fall.

då docenten även haft förordnande att leda övningarna vid det matematiska seminariets lägre avdelning och till ämne för övningarna valt samma ämne, som genomgått på kursen, och anpassat övningarna efter kursdeltagarna.

Till fordringarna för ett och två betyg i ovannämnda examina hörde ett annat huvudområde, mer elementärt än det förutnämnda, nämligen den analytiska geometrien, som vore av grundläggande vikt för alla matematiska studier och sålunda vore nödvändigt för alla nyss uppräknade kategorier av studerande. Tyvärr hade den propedeutiska undervisningen i detta ämne av brist på lärare ej kunnat tillgodoses på önskvärt sätt. Det vore en enhällig mening bland alla matematiklärare med någon erfarenhet, att det varje läsår borde hållas en propedeutisk kurs i detta ämne av ungefär samma omfattning som kursen i differential- och integralkalkyl, således med ungefär samma antal föreläsningar och övningar under de bägge terminerna.

En tredje propedeutisk kurs, nämligen i algebrans elementer (determinantteori, ekvationsteori etc.), vore högst önskvärd, och hade länge varit ett önskemål för studenterna. Denna kurs kunde tänkas sammankopplad med den propedeutiska kursen i analytisk geometri, såsom fallet vore t. ex. vid tyska universitet och vid Oslo universitet.

Under en längre följd av år hade, såsom nämnts, övningarna vid det matematiska seminariets lägre avdelning sammankopplats med kursen i differential- och integralkalkyl. Detta hade varit ett ogynnsamt förhållande, ty det lägre seminariet borde även tillgodose övningar i analytisk geometri, ekvations- och determinantteori, läran om serier (som visserligen ingår i den propedeutiska kursen, men vanligen i mindre omfattning) samt blandade problemövningar över hela kursen för två betyg i ämbetsexamen, i analytisk geometri och ekvationsteori, särskilt de läsår, då kurser i dessa ämnen ej anordnats.

Vidare kunde man anmärka, att docentstipendiatens tjänstgöring år efter år helt bundes vid en och samma propedeutiska kurs. Det vore ju önskvärt och i överensstämmelse med den idé, som låge till grund för docentstipendieinstitutionen, att stipendiaten finge tillfälle att undervisa på andra områden och även på sådana, som stode i samband med hans egna vetenskapliga studier och som kunde befrämja dessa.

Så länge som matematiken hade företräde till blott ett docentstipendium, syntes utsikterna att få anställda mer än en docent vara osäkra; konkurrensen om de framstående unga doktorerna i matematik vore numera synnerligen stor. Det enda arvode, som åt en andra docent skulle kunna erhållas, vore beroende av tillgångarna per år i fonden för besparade docentstipendier. I bästa fall hade hittills 5 000 kronor kunnat erhållas för hållande av en av de omtalade propedeutiska kurserna, men därigenom hade nära hälften av den för undervisningsbehov i normala fall tillgängliga delen av fondens tillgång måst anlitas, och sektionens övriga ämnen fått nöja sig med återstoden. Kraven på anslag från andra ämnens sida hade emellertid år från år ökat.

Matematikens grundläggande och dominerande ställning bland sektionens ämnen kunde ej kraftigt nog framhållas. Matematiken vore som bekant en nyckelvetenskap för flertalet av sektionens discipliner. Sålunda vore omfattande kunskaper i matematik nödvändiga för studiet av mekanik, matematisk fysik, astronomi, geodesi, meteorologi, fysik och kemi. Detta gällde även vissa delar av geologi och av geografi och vissa kapitler av de biologiska vetenskaperna.

Den propedeutiska undervisningen i matematik bleve sålunda av en funda-

mental betydelse för studier inom flertalet av sektionens ämnen, och det vore därför av den största vikt för sektionen, att denna undervisning tillgodosåges i en sådan utsträckning, att den kunde bliva fullt effektiv och uppfylla de krav man måste ställa på densamma.

Det vore vidare en erfarenhet, att de flesta studenter hade mycket svårt att utan handledning studera ämnet matematik, och att den nödiga säkerhet och färdighet i de matematiska hjälpmedlens tillämpning blott vunnes genom ständig och länge fortsatt övning. Den, som ej behärskade de matematiska begreppen och uttrycksmedlen, stode lika hjälplös inför en matematisk formel eller deduktion som den icke språkkunniga inför en lärobok eller avhandling på ett för honom obekant språk. Matematiken spelade en liknande roll inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen som de klassiska språken inom den humanistiska sektionen.

Man finge även komma ihåg matematikens stora betydelse för lärarutbildningen; den vore ju ett av de viktigaste skolämnena.

Även utanför sektionen spelade matematiken en viktig roll, särskilt för studier inom den teoretiska statistiken, men också för studier i filosofi. I den nya statsvetenskapliga examen inginge matematik som tillvalsämne.

Vad som ovan anförts torde visa, att ett oundgängligt behov av läraryrkrafternas stärkande föreläge, varför en biträdande lärarbefattning i matematik för tillgodoseende av den propedeutiska undervisningen och de för lärarebildningen viktiga områden borde inrättas.

Genom inrättande av en dylik lärarbefattning skulle det bliva möjligt att varje läsår avhålla de två ovannämnda propedeutiska kurserna i matematik med såväl föreläsningar som övningar. Den biträdande läraren skulle då övertaga ungefär hälften av den propedeutiska undervisningen.

Den biträdande läraren måste äga en hög vetenskaplig kompetens, helst docentkompetens, och han måste hava en framstående lärarskicklighet. På grund av ifrågavarande områdets vikt för lärarebildningen skulle det vara synnerligen fördelaktigt, om en lektor vid allmänna läroverken skulle kunna förordnas för viss tid till biträdande lärare.

Arvodet borde sättas till 8 200 kronor i likhet med det, som tillkomme biträdande läraren i mineralogi vid Lunds universitet.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen och större akademiska konsistoriet hava tillstyrkt förslaget.

Kanslern har — under erinran, att universitetsberedningen föreslagit inrättandet av en biträdande lärarbefattning i matematik vid båda universiteten, vars innehavare skulle erhålla ett arvode av 6 000 kronor — förordnat, att en dylik befattning skulle upprättas vid Uppsala universitet med ett arvode av nyss angivna storlek.

Amanuens vid kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar. Angående behovet av anslag å 1 500 kronor för detta ändamål har *medicinska fakulteten* anfört följande:

Då Uppsala universitets klinik för öron-, näs- och halssjukdomar år 1917 inrättades, erhöll dess föreståndare till hjälp vid sjukvården och undervisningen tvenne biträdande läkare med samma tjänstgöring. Dessa bägge läkare avlönades genom ett anslag från universitetets reservfond på 2 000 kronor, som delades lika dem emellan. Deras ekonomiska förmåner utgjorde således 1 000 kronor vardera, varjämte de kunde påräkna någon inkomst av bemedlade sjuka, som sökte vård på polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar.

Med tillkomsten av den nya polikliniken för öron-, näs- och halssjukdomar vid akademiska sjukhuset år 1926 avskaffades emellertid genom direktionsbeslut läkararvodena från det polikliniska klientelet. På grund härav hade de biträdande läkarna inga andra ekonomiska förmåner än den kontanta avlöningen och rätt till fri frukost och kvällsmat på sjukhuset.

År 1925 beviljade riksdagen medel till inrättande av en ordinarie amanuënstjänst vid kliniken. Avlöningen till denne utginge, i likhet med andra amanuënstjänster vid akademiska sjukhuset, med 1 500 kronor å universitetets och 1 500 kronor å sjukhusets stat. Vid 1929 års riksdag beslöts inrättande av en underläkartjänst vid kliniken. Avlöningen skulle utgå med 1 800 kronor å universitetets och 1 800 kronor å akademiska sjukhusets stat. Emellertid hade redan vid tiden för beviljandet av denna tjänst omfattningen av arbetet vid kliniken ökat till den grad, att två underordnade läkarkrafter ej räckte till, och sedan dess hade tillströmningen av patienter oavbrutet ökat, och antalet kliniska och polikliniska operationer hade hållit sig vid en så hög siffra som mellan 3 000—4 000 per år.

Arbetet på kliniken bestode till stor del av tidsödande undersökningar och ofta av mycket ansträngande och tekniskt krävande operationer. Därtill komme journalarbete och jourtjänst, så att för amanuënserna ingen tid bleve övrig för biträdande vid undervisningen eller för vetenskapligt arbete. Just det senare måste emellertid anses som en mycket väsentlig del av en universitetskliniks arbetsuppgifter.

Hösten 1930 beviljade därför medicinska fakulteten ur dess Regnellska fond ett anslag av 1 500 kronor till avlöning av en extra läkare, och sjukhusdirektionen beviljade för denne läkare förmånen av fri frukost och kvällsmat på sjukhuset.

Sedan den 1 juli 1931 utginge också såsom bidrag till avlöning av denna extra läkartjänst 1 500 kronor på sjukhusets stat. Den avlönades således numera till hälften av sjukhuset och till hälften med tillhjälp av medicinska fakultetens Regnellska donationsmedel.

Fakulteten ville framhålla, att sedan år 1927, vilket års siffror legat till grund för inrättandet av en andre biträdande läkartjänst vid nämnda klinik, antalet kliniska operationer hade ökat med 37 procent och kliniska patienter med 52,5 procent samt antalet polikliniska patienter med nära 70 procent. Det måste därför anses som i hög grad av behovet påkallat, att antalet ordinarie biträdande läkare vid kliniken ökades från nuvarande två till tre.

Fakulteten hemställde därför om ett anslag från och med budgetåret 1938/39 å 1 500 kronor till arvode åt ytterligare en amanuens vid kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar, under villkor att för ifrågavarande ändamål ett lika stort belopp ställdes till förfogande å akademiska sjukhusets stat.

Större akademiska konsistoriet, som tillstyrkt framställningen, har för kännedom överlämnat en till direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala från *medicinalstyrelsen* inkommen skrivelse, vari anföres huvudsakligen följande:

På därom av direktionen gjord framställning hade medicinalstyrelsen genom särskilt beslut den 26 augusti 1937 utfärdat förordnande för legitimerade läkaren E. Bergström att tjänstgöra såsom extra läkare vid avdelningen för öron-, näs- och halssjukdomar å akademiska sjukhuset i Uppsala. Förordnandet i fråga gällde från och med den 1 oktober 1937 tillsvidare, dock högst till och med den 30 juni 1938.

Vid granskning av tidigare av styrelsen utfärdade förordnanden att tjänst-

göra såsom extra läkare vid nyssnämnda avdelning hade det framgått, att dylik extra läkare varit förordnad därstädes alltsedan den 1 juli 1935.

I anledning härav ville medicinalstyrelsen, därest direktionen hade för avsikt att hos styrelsen göra framställning om fortsatt förordnande för ifrågasvarande extra läkare, framhålla, att då styrelsen utfärdat ovan omnämnda förordnanden, styrelsen hade grundat sina beslut på föreskriften i 3 § av den för styrelsen gällande instruktionen, enligt vilken föreskrift styrelsen vid svårare epidemi, större sjuklighet eller eljest förefallande behov ägde förordna extra läkare till biträde vid sjukvården. Då sålunda extraläkarinstitutionen torde vara avsedd för fyllande av mera tillfälliga behov av ökade läkarkrafter, hade styrelsen hittills i regel ansett sig icke kunna utfärda dylika förordnanden för längre fortlöpande tid än tre år, varvid varje förordnande dock endast omfattat en kortare tidrymd.

Därest behovet att hava tillgång till ovan omnämnda extra läkarkraft syntes vara av mera permanent karaktär, ville styrelsen, under åberopande av vad ovan anförts och under framhållande av, att eventuell ansökning om förlängning av ifrågasvarande förordnande icke torde komma att bifallas av styrelsen, uppmana direktionen att hos medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala göra framställning om inrättande av en ny tjänst för tillgodeående av föreliggande behov av förstärkning av antalet läkarkrafter.

Kanslern har — under hänvisning till medicinalstyrelsens berörda skrivelse, varav framginge, att styrelsen ej ansåge sig för framtiden kunna förordna extra läkare vid kliniken — förordat bifall till den av fakulteten i ämnet gjorda framställningen.

Personligt lönetillägg åt vaktmästaren vid musikaliska kapellet K. Eriksson. *Drättselnämnden* har gjort framställning om anställande vid musikinstitutionen av en extra ordinarie vaktmästare i 5 lönegraden och till stöd härför yttrat:

Vid musikaliska kapellet funnes av ålder en vaktmästarbefattning. Å universitetets stat funnes till avlöning åt denne befattningshavare uppfört dels ett arvode å 700 kronor, dels ett lönetillägg å 600 kronor och dels boställsrum. Hans åliggande, som till sin art motsvarade övriga universitetets vaktmästares, hade tidigare varit något mindre omfattande än dessas, men hade numera efter den nya musikinstitutionens tillkomst, därigenom att den director musices åliggande undervisningsskyldigheten i avsevärd grad utbytt mot instrumentalövningar samt slutligen på grund därav att nu även funnes docent i musikhistoria, vilken hade sin undervisning i musikinstitutionen, ökats så, att den även i omfattning torde motsvara övriga vaktmästares. *Drättselnämnden* föresloge, att befattningen omändrades till extra ordinarie tjänst, tillsvi vidare i 5 lönegraden. Därest vad sålunda föreslagits bleve bifallet, borde naturligen anslagen å 600 och 700 kronor till avlöning åt här ifrågasvarande befattningshavare utgå ur universitetets stat.

Större akademiska konsistoriet har tillstyrkt *drättselnämndens* förslag.

Kanslern har erinrat, att konsistoriet år 1936 hemställt om beviljande av ett personligt lönetillägg å 480 kronor till vaktmästaren vid musikaliska kapellet K. Eriksson, vilken för närvarande uppbure ovannämnda av *drättselnämnden* angivna löneförmåner. Det begärda tillägget skulle motsvara fyra ålderstillägg å 120 kronor och vore motiverat med hänsyn till Erikssons långa tjänstetid, mer än 13 år. *Kanslern* erinrade, att hans företrädare hade tillstyrkt det ifrågasatta personliga lönetillägget under uttalande av att Erikssons sammanlagda avlöningsförmåner därigenom skulle uppbringas till un-

gefar samma storlek som lönen för en extra ordinarie vaktmästare i 5 lönegraden, 3 löneklassen.

I anledning av den nu gjorda framställningen att vid musikinstitutionen skulle anställas en extra ordinarie vaktmästare i 5 lönegraden ville kanslern framhålla, att han icke ansåge sig för närvarande kunna förorda, att här ifrågavarande arvodestagare förvandlades till extra ordinarie befattningshavare. Däremot ville kanslern tillstyrka, att Eriksson erhöle ett personligt lönetillägg å 480 kronor.

Omvandling av två vaktmästarbiträdesbefattningar vid universitetsbiblioteket till extra ordinarie vaktmästartjänster i 5 lönegraden. Till grund för detta slag ligger en framställning från *överbibliotekarien*, vari anföres följande:

För närvarande funnes vid biblioteket anställda fyra vaktmästarbiträden, envar med ett arvode av 1 000 kronor. När befattningar av denna art först tillkommo, hade dessa i främsta rummet varit avsedda att biträda vid uppehållet av förbindelsen mellan låneexpeditionen och läsesalen. Under årens lopp hade deras uppgifter emellertid successivt vidgats. Numera hade sålunda på dem till väsentlig del kunnat överlätas expedieringen av lån från bokmagasinen och uppsättningen av återlämnade sådana, en uppgift som tidigare handhades av amanuenser och bibliotekariéer och för vilken ännu i dag på sina håll dylik högre kvalificerad personal toges i anspråk. De biträden vidare i viss utsträckning vid arbetet i låneexpeditionen, vid den förberedande granskningen av inkomna tryckleveranser m. m., ävensom vid varjehanda vaktmästargöromål av skilda slag. Det sade sig självt, att särskilt tjänsten i bokmagasinen krävde en långvarig träning, innan det snabba och pålitliga expedieringsarbete kunde presteras, som för hela lånerörelsens behöriga gång vore av synnerlig betydelse. Därav följde också, att det för biblioteket vore i hög grad angeläget att under längre tid kunna få behålla dessa biträden — ett system med tätta ombyten vore ur flera synpunkter alldeles förkastligt — och den rimliga utvecklingen borde vara, att de så småningom befordrades till extra ordinarie och ordinarie vaktmästarbefattningar. I sådant avseende hemställde *överbibliotekarien*, att till en början två av dessa biträdesbefattningar måtte förändras till extra ordinarie vaktmästartjänster i 5 lönegraden.

Civillförvaltningens personalförbund har i en till Kungl. Maj:tt ställd skrivelse den 25 maj 1937 gjort framställning om att samtliga ifrågavarande biträdestjänster skulle omvandlas till extra ordinarie befattningar i 5 lönegraden.

Kanslern har icke haft något att erinra mot *överbibliotekariens* ovan nämnda förslag.

Höjning av arvodet åt tamburvakten vid universitetsbiblioteket. *Överbibliotekarien* har erinrat, att tamburvakten för närvarande avlönades med samma arvode som vaktmästarbiträdena vid biblioteket eller med 1 000 kronor för år. Då den nuvarande innehavarinnan av tamburvaktstjänsten innehaft befattningen i ett 20-tal år, syntes det *överbibliotekariens* skäligt, att hon komme i åtnjutande av ålderstillägg med 750 kronor.

Civillförvaltningens personalförbund har i sin förenämnda skrivelse framhållit, att då ifrågavarande befattningshavares arbete vore av varaktig art, borde extra ordinarie anställning beredas i förevarande fall.

Kanslern har tillstyrkt avlöningsförbättring åt tamburvakten på så sätt, att arvodet höjdes till 1 500 kronor.

Omvandling av en vaktmästarbiträdesbefattning vid histologiska institutionen till en extra ordinarie vaktmästartjänst i 7 lönegraden. Professorn *E. Agduhr* har beträffande detta anslagsäskande framhållit, att sedan över fyra år tillbaka hade vid den histologiska institutionen varit anställt ett biträde, som bestritt de huvudsakligaste vaktmästararbetena vid institutionen. De sista tre åren hade ifrågavarande biträdes arbete till väsentlig del bestått i skötseln av de experimentdjur, som kommit till användning vid det vetenskapliga arbetet på institutionen. För sitt arbete hade biträdet de sista åren åtnjutit en ersättning av 195 kronor per månad, vilken summa till väsentligaste delar betalats med medel, som beviljats från olika fonder. Blott undantagsvis hade medel härtill tagits från institutionens materielanslag. Det vore emellertid meningen att, i och med ingången av budgetåret 1937/38, det av 1937 års riksdag för extra arbetshjälp vid histologiska institutionen beviljade beloppet av 1 500 kronor skulle användas för bitrådets avlöande. Det återstående beloppet — 840 kronor — som erfordrades för att även i fortsättningen kunna ersätta honom med 195 kronor per månad, vore det meningen att även under den närmaste framtiden söka uppbringa genom eventuella anslag från olika fonder. Det syntes emellertid rättvist och billigt, att ifrågavarande befattning överfördes på extra ordinarie stat.

Drätselnämnden har tillstyrkt, att ifrågavarande befattning omvandlades till en extra ordinarie tjänst med lön i 7 lönegraden.

Kanslern har, med hänsyn till att den histologiska institutionen vore den enda av de medicinska institutionerna, vilken icke hade en egen ordinarie vaktmästare — den i personalförteckningen upptagne för de anatomiska och histologiska institutionerna gemensamme vaktmästaren tjänstgjorde endast å förstnämnda institution — tillstyrkt den gjorda framställningen.

En extra ordinarie vaktmästare och eldare i 5 lönegraden vid de i Gustavianum inrymda institutionerna. *Humanistiska sektionen* har på framställning av professorn *S. Lindqvist* hemställt att i stället för en med arvode avlönad eldare och biträdande vaktmästare vid de i Gustavianum inrymda institutionerna måtte för samma ändamål inrättats en extra ordinarie befattning. Till stöd härför har *Lindqvist* yttrat:

Från den för institutionerna i Gustavianum under materielanslaget upptagna gemensamma anslagsposten för uppvärmning, belysning och städning m. m., hade alltsedan dess tillkomst medel tagits till arvode åt den person, som skött eldningen. Sedan den 1 oktober 1933 hade innehavaren av denna syssla även förrättat ett flertal andra en vaktmästares uppgifter av för institutionerna i huset gemensam natur. Det syntes emellertid riktigast, att detta arvode avlastades från materielanslaget. Med hänsyn till de konsekvenser, detta kunde medföra för nämnda anslags framtida storlek, kunde nämnas, att arvodet utgått med 240 kronor för månad men avsett allenast elva månader och alltså utgjort 2 640 kronor per år. Anledningen härtill vore, att ifrågavarande arvodestagare varje sommar plägat förordnas att bestrida vaktmästarbefattningen vid museet för nordiska fornsaker under den ordinarie vaktmästarens semester.

Drätselnämnden, med vilken *större akademiska konsistoriet* instämt, har

framhållit, att nämnda befattningshavare med avseende å arbetets art och omfattning vore att jämställa med motsvarande befattningshavare vid patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna och således borde hänföras till 5 lönegraden för extra ordinarie tjänstemän.

Kanslern har tillstyrkt detta förslag.

Höjning av posten till avlöningsförhöjningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. *Kanslern* har såsom en konsekvens av tillkomsten av ovannämnda nya extra ordinarie befattningar i 5 och 7 lönegraderna räknat med en höjning av ifrågavarande post — nu 2 500 kronor — med i runt tal 1 900 kronor till 4 400 kronor.

I likhet med *kanslern* anser jag den försökstid, under vilken anslaget till *universitetslektor i svenska språket* hittills utgått, alltför kort för ett slutgiltigt bedömande av frågan, om medel definitivt böra anvisas för ifrågavarande ändamål. Jag tillstyrker därför, att anslagsmedlen få utgå under ytterligare en treårsperiod och att frågan vid denna periods utgång upptages till förnyad omprövning. Departementschefen.

Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att vid Uppsala universitet ett starkt behov framträtt av en *biträdande lärare i nationalekonomi* och en i *matematik*. Vad den förstnämnda befattningen beträffar, synes det icke minst vara nödvändigheten av ökad undervisning i nationalekonomi för den statsvetenskapliga examen, som betingar en utökning av tillgängliga lärarkrafter. Matematiken åter är en nyckelvetenskap för flertalet av disciplinerna inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Det har av universitetsmyndigheterna med styrka påvisats, att särskilt de propedeutiska kurserna kräva biträde av ytterligare en vetenskapligt väl kvalificerad kraft för undervisningens ändamålsenliga anordnande. Det har även framhållits, att matematiken spelar en viktig roll även utanför sektionens område, särskilt för studier inom den teoretiska statistiken och inom det filosofiska området. Matematik inginge även som tillvalsämne i den statsvetenskapliga examen. Med hänsyn till de anförda förhållandena och under framhållande, att den ifrågasatta lärarbefattningen i matematik kommer att bli av ej oväsentlig betydelse för den teoretiska lärarutbildningen i detta ämne, tillstyrker jag förslaget om inrättandet av de ovannämnda två biträdande lärarbefattningarna. I likhet med universitetsberedningen och *kanslern* förordar jag, att innehavarna av dessa tjänster skola erhålla envar arvode med 6 000 kronor för år.

Vid *kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar å akademiska sjukhuset* finnas nu anställda en amanuens, tillika underläkare, och en amanuens med årliga arvoden å respektive 1 800 kronor och 1 500 kronor. Dessa arvodesbelopp utgå under villkor, att lika stora belopp utgå från akademiska sjukhusets stat. Sedan den 1 juli 1935 har ytterligare en extra läkare av medicinalstyrelsen varit förordnad vid kliniken. Då extraläkarinstitutionen en-

ligt vad medicinalstyrelsen framhållit vore avsedd för fyllande av mera tillfälliga behov av ökade läkarkrafter har styrelsen meddelat, att en förlängning av ifrågavarande förordnande efter den 1 januari 1938 icke kunde äga rum. Behovet av extra läkarkraft vid ifrågavarande klinik synes emellertid vara av permanent karaktär. Medicinska fakulteten har såsom stöd härför framhållit, att sedan år 1927, vilket års siffror legat till grund för inrättandet av underläkartjänsten, antalet kliniska operationer ökat med 37 procent, antalet kliniska patienter med 52,5 procent och antalet polikliniska patienter med nära 70 procent. Med anledning härav och på grund av vad medicinalstyrelsen anfört föreligga enligt mitt förmenande starka skäl för inrättandet av ytterligare en *amanuensbefattning vid kliniken*. Jag tillstyrker alltså det härom framställda förslaget. Arvodet bör fastställas till 1 500 kronor för år, under villkor att för ifrågavarande ändamål ett lika stort belopp utgår från akademiska sjukhusets stat.

I detta sammanhang får jag erinra, att jag i 1938 års åttonde huvudtitel, punkten 71, till behandling upptagit frågan om beredande av *kostnadsfri semester och lön under sjukledighet* för de å Uppsala universitets och karolinska institutets stater upptagna *underläkarna* samt *klinik- och poliklinik-amanuenserna*. Under återopande av vad jag under nämnda punkt anfört tillstyrker jag, att erforderliga medel för ändamålet beräknas under avlöningsstaten för Uppsala universitet. Jag uppskattar dessa medel till förslagsvis 3 000 kronor. Jag förutsätter härvid, att för de befattningshavare av angivna slag, vilka tjänstgöra å akademiska sjukhuset, hälften av kostnaderna för berörda förmåner skall bestridas från akademiska sjukhusets stat.

Vid ett bifall till förslaget om ett *personligt lönetillägg åt vaktmästaren vid musikaliska kapellet K. Eriksson* skulle hans sammanlagda löneförmåner uppbringas till ungefär samma storlek som lönen för en extra ordinarie vaktmästare i 5 lönegraden, 3 löneklassen. Med hänsyn till de honom numera åliggande ökade arbetsuppgifterna synes den ifrågasatta arvodesförstärkningen skälig, varför jag tillstyrker kanslerns förslag om medgivande av ett personligt lönetillägg åt Eriksson av 480 kronor för år.

Kanslern har framlagt förslag om förbättring av avlöningsvillkoren för vissa vaktmästarbiträden och för tamburvakten vid *universitetsbiblioteket*. Detta förslag innebär, dels att två av bibliotekets fyra vaktmästarbiträdesbefattningar med arvodesbelopp till envar av 1 000 kronor för år skulle omvandlas till extra ordinarie befattningar i 5 lönegraden, dels ock att tamburvaktens arvode — 1 000 kronor för år — skulle förhöjas till 1 500 kronor. Jag får erinra om, att frågan om anställningsformen för vaktmästarbiträdena och tamburvakten lämnades öppen i det förslag till ändrad anställningsform för en del av bibliotekspersonalen, som var föremål för behandling vid 1937 års riksdag (1937 års åttonde huvudtitel, sid. 177 ff). Den nu förebragta utredningen synes mig hava givit vid handen, att de arbetsuppgifter, som åligga ifrågavarande vaktmästarbiträden, äro av den art,

att jag kan giva min anslutning till det föreliggande förslaget att successivt omvandla befattningarna till extra ordinarie tjänster. Jag har därför intet att erinra mot att nu till en början två av dessa befattningar uppföras såsom extra ordinarie med lön i 5 lönegraden. Den härav föranledda kostnadsökningen beräknar jag till i avrundat tal 2 010 kronor.

Kanslerns förslag att bibehålla tamburvaktstjänsten såsom en arvodesbefattning synes mig riktigt. Emot den föreslagna arvodesförhöjningen med 500 kronor för år har jag ej funnit anledning till erinran.

Genom beslut av 1937 års riksdag anvisades till lön åt ett *vaktmästarbiträde vid den histologiska institutionen* ett belopp av 1 500 kronor. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår är detta belopp icke tillfyllest för avlönande av det vid institutionen nu anställda biträdet, som har hand om skötseln av experimentdjuren. Fondmedel måste därför anlitas för beredande av avlöningsfyllnad. Kanslern har även framhållit, att den histologiska institutionen vore den enda av de medicinska institutionerna, som ej förfogade över en egen ordinarie vaktmästare. Med hänsyn till sålunda föreliggande omständigheter anser jag mig böra biträda det nu framställda förslaget om biträdesbefattningens omvandling till en extra ordinarie tjänst. Då de ordinarie institutionsvaktmästarna äro placerade i lönegraden B 7, synes det riktigt, att nu ifrågavarande extra ordinarie befattning hänföres till 7 lönegraden. Merkostnaden härför beräknar jag till i avrundat tal 790 kronor.

Vid de i *Gustavianum inrymda institutionerna* finnes anställd en extra vaktmästare och eldare, vilken för närvarande åtnjuter arvode från den under materielanslaget för Uppsala universitet upptagna anslagsposten till uppvärmning, belysning och städning m. m. av nämnda institutioner. I likhet med universitetsmyndigheterna anser jag lämpligt, att kostnaden för denna befattning i stället bestrides från avlöningsanslaget. Under nästföljande avdelning återkommer jag till frågan om den reduktion av det för nästa budgetår äskade materielanslaget, som genom detta förslag möjliggöres. Med hänsyn till arbetets art och omfattning synes ifrågavarande befattningshavare böra erhålla extra ordinarie anställning med placering i 5 lönegraden. Kostnaden härför bör uppskattas till i avrundat tal 2 010 kronor.

I detta sammanhang vill jag erinra, att Kungl. Maj:t den 29 oktober 1937 anbefallt skolöverstyrelsen att verkställa utredning rörande åtgärder för anordnande av *undervisning i finska språket*, avsedd för redan anställda och blivande lärare vid folkskoleväsendet inom de finskspråkiga delarna av Norrbottens län. Skolöverstyrelsen har med skrivelse den 14 december 1937 inkommit med utredning i ärendet. Överstyrelsen har härvid uttalat, att den undervisning för lärare, varom vore fråga, kunde avse två helt olika mål. nämligen antingen det mera begränsade att bibringa lärarna sådan insikt i språket, att de kunde använda detta som hjälpspråk vid undervisningen i

folk- och småskolan, eller ock det mera omfattande, att göra dem skickade att själva undervisa i finska språket vid fortsättningsskola, där sådan undervisning bedreves.

I det senare avseendet har överstyrelsen föreslagit anordnande vid Uppsala universitet av en särskild kurs under vårterminen 1939 — 20 veckor — för fem lärare från de finskspråkiga delarna av Norrbotten. Kostnaderna för denna kurs hava beräknats till 6 500 kronor, varav 2 000 kronor till arvoden åt lärare, 3 750 kronor till stipendier — utgörande 150 kronor för elev och månad — samt 750 kronor till resekostnads- och traktamentsersättningar. Därest åtgärder skulle vidtagas för att ytterligare stärka kunskaperna i finska hos de lärare, som behärska finskt talspråk, och för att bibringa flera lärare någon utbildning i språket, har överstyrelsen ansett detta böra ske genom anordnandet av lämpliga sommarkurser vid folkskoleseminariet i Luleå. En dylik kurs borde pågå under fyra veckor med ett deltagarantal av omkring 40. Kostnaderna för en sådan kurs hava — med stöd av erfarenheterna från kurserna i modersmålsundervisning för lärare i vissa skol-distrikt inom rikets nordligaste gränsorter — beräknats till 13 000 kronor. Härutöver har överstyrelsen förordat införande av frivillig undervisning i finska språket vid småskoleseminariet i Haparanda för en beräknad kostnad av 400 kronor. Kanslern har i avgivet utlåtande i ärendet den 3 februari 1938 icke haft något att erinra mot skolöverstyrelsens förslag till anordnande av den föreslagna kursen vid Uppsala universitet. Statskontoret har i yttrande den 14 februari 1938 framhållit, att — därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl föreligga för anvisande av medel för kursen vid Uppsala universitet och sommarkursen vid folkskoleseminariet i Luleå — stipendier åt deltagare i dessa kurser syntes böra utgå efter samma grunder, som i 1938 års statsverksproposition föreslagits för lärare, vilken deltagar i kurs för utbildning av hjälpklasslärare. Då kostnaderna för ovannämnda kurser måste anses för- anledda av de för folkskoleväsendet i rikets nordligaste gränsorter rådande speciella förhållandena, ansåge statskontoret medel för berörda ändamål kunna anvisas att utgå av förslagsanslaget till folkundervisningens befräm- jande i rikets nordligaste gränsorter. Kostnaderna för anordnandet vid småskoleseminariet i Haparanda av frivillig undervisning i finska syntes statskontoret böra bestridas av den i avlöningsstaten för småskoleseminarierna under anslagsposten till avlöning till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar m. m., vilken post torde kunna härtill lämna tillgång.

Mina studier av förhållandena i Norrbottens gränstrakter hava övertygat mig om nödvändigheten av att särskilda åtgärder vidtagas dels för att säkra tillgången på lärare, kompetenta att meddela den frivilliga undervisningen i finska i fortsättningsskolan i dessa trakter, dels ock för att överhuvudtaget bereda möjlighet för lärare, som skola hava sin verksamhet i denna del av landet, att förvärva eller stärka redan förvärvade insikter i finska språket, som utgör umgängesspråket för en mycket stor procent av befolkningen där-

städes. Den önskvärda kontakten mellan skolan och barnen och mellan skolan och hemmen torde icke kunna vinnas, om läraren helt saknar förmåga att förstå och uttrycka sig på det språk, som i vardagslag användes av befolkningen. Det bör här tilläggas, att självfallet inga sådana åtgärder med avseende på ifrågavarande traktens skolväsende få vidtagas, som kunna leda till en försämrad ställning för det svenska språket.

Jag delar statskontorets uppfattning, att kostnaderna för ifrågavarande ändamål torde kunna bestridas på sätt statskontoret föreslagit, varför några särskilda medel för ändamålet icke behöva äskas av riksdagen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles träffa avgörande i förevarande ärende.

Vid bifall till vad jag under nästföregående avdelning och här ovan föreslagit böra följande förändringar vidtagas i avlöningsstaten för Uppsala universitet.

Under rubriken *I. Professorer och lärare m. fl.* böra följande ändringar äga rum.

Den under anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat upptagna delposten a) Lön och tjänstgöringspenningar å 843 000 kronor bör med anledning av det av mig tillstyrkta förslaget om återbesättande av den vakanssatta filosofiprofessuren höjas med 12 000 kronor och följaktligen bestämmas till 855 000 kronor.

För närvarande är den under samma avdelning upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, i den av riksdagen fastställda avlöningsstaten specificerad på ett stort antal delposter, vilka i sin tur äro uppdelade i ett flertal poster. Härjämte finnas under delposterna angivna de särskilda arvoden, som skola utgå i varje särskilt fall, samt vissa andra bestämmelser. Denna detaljerade uppdelning i en riksdagen underställd stat strider mot de regler, som med avseende å avlöningsstaternas avfattning tillämpas vid andra institutioner. Det synes mig lämpligt, att en rationalisering vidtages med avseende å universitetens avlöningsstater i nu berörda avseende, så att anslutning vinnes till de regler, som i motsvarande fall tillämpas på andra områden inom statsförvaltningen. Jag får därför föreslå, att ifrågavarande anslagspost i den för riksdagen framlagda staten allenast fördelas på två delposter, den ena till grundbelopp, den andra till vikariatsersättningar m. m., i samband varmed vissa ändringar av formell natur böra vidtagas i den till avdelning I av avlöningsstaten fogade anmärkningen 2. Förstnämnda delpost bör i första hand innefatta samtliga nu under anslagsposten ingående delposter, vilkas summa för närvarande uppgår till 444 110 kronor. Vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit bör emellertid denna delpost höjas *dels* med 6 000 kronor för arvode åt en biträdande lärare i nationalekonomi och med likaledes 6 000 kronor för en biträdande lärare i matematik, *dels ock* med 1 500 kronor för en amanuens vid kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar. Delposten bör

alltså ökas med $(6\ 000 + 6\ 000 + 1\ 500 =)$ 13 500 kronor till $(444\ 110 + 13\ 500 =)$ 457 610 kronor.

Delposten till vikariatsersättningar m. m. bör med hänsyn till förslaget rörande kostnadsfri semester m. m. för vissa underläkare och amanuenser uppföras med 3 000 kronor. Beträffande denna delpost böra gälla de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t framdeles meddelas.

I likhet med vad som tillämpats på andra områden inom statsförvaltningen torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut angående fördelningen av delposten till grundbelopp m. m. Jag förutsätter icke någon annan ändring beträffande delpostens fördelning och de i samband därmed stående föreskrifterna, än vad som betingas av mina i det föregående framställda förslag.

Under rubriken *II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.* böra följande ändringar vidtagas.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör ökas med 480 kronor för beredande av personligt lönetillägg åt K. Eriksson. Anslagsposten bör alltså höjas från nu 14 860 kronor till 15 340 kronor.

I anslagsposten å 79 646 kronor till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal böra följande ändringar vidtagas.

Delposten till grundavlöningar m. m. — nu 77 146 kronor — bör ökas dels med ovannämnda å biblioteket belöpande belopp av 2 010 kronor och 500 kronor eller tillhoppa 2 510 kronor, dels ock med 790 kronor, respektive 2 010 kronor för beredande av extra ordinarie anställning åt vaktmästarbiträdet vid histologiska institutionen och åt eldaren vid de i Gustavianum inrymda institutionerna. Höjningen uppgår alltså totalt till $(2\ 510 + 790 + 2\ 010 =)$ 5 310 kronor. I syfte att avrunda avlöningsstatens slutsumma bör emellertid posten höjas med 5 420 kronor och alltså uppföras med $(77\ 146 + 5\ 420 =)$ 82 566 kronor.

Delposten till avlöningsförhöjningar m. m. bör i enlighet med kanslerns beräkningar höjas med 1 900 kronor från 2 500 kronor till 4 400 kronor.

Med hänsyn till tillkomsten av nya extra ordinarie befattningar torde anslagsposten till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän å förslagsvis 500 kronor böra höjas med 300 kronor till 800 kronor.

Förevarande anslag bör alltså vid bifall till vad jag föreslagit i första hand höjas med $(12\ 000 + 13\ 500 + 3\ 000 + 480 + 5\ 420 + 1\ 900 + 300 =)$ 36 600 kronor. Vid i övrigt oförändrade förhållanden skulle anslaget alltså ökas med nämnda belopp och uppföras med $(1\ 587\ 100 + 36\ 600 =)$ 1 623 700 kronor.

Emellertid bör anslaget av en annan anledning ytterligare förhöjas. Såsom chefen för finansdepartementet i sammanhang med framläggandet av förslag till ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd närmare utvecklar bör avlöningsanslaget ökas på grund av bortfallandet av vissa särskilda uppördsmedel. Den härav föranledda ökningen torde

böra uppskattas till i runt tal 235 700 kronor. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(1\ 623\ 700 + 235\ 700 =) 1\ 859\ 400$ kronor.

III. Reservationsanslaget till Uppsala universitet: Materiel m. m.

Detta anslag, som för budgetåret 1935/36 var uppfört med 576 900 kronor, höjdes för budgetåret 1936/37 med 46 800 kronor till 623 700 kronor och för innevarande budgetår med 49 000 kronor till 672 700 kronor. Anslaget disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/38, sid. 387 ff.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 152 800 kronor till 825 500 kronor. I skrivelsen har kanslern till en början anfört bland annat följande:

De till universitetets institutioner utgående materielanslagen hade länge varit otillräckliga. Visserligen hade de anslagshöjningar, som under de sista åren beviljats, avsevärt förbättrat situationen, men ännu vore denna långt ifrån tillfredsställande. Anledning till den stora stegringen av anslagsbehovet vore i främsta rummet den omständigheten, att vetenskapens fortgående utveckling och ökningen av antalet studerande nödvändiggjort inköp för institutionernas räkning i ständigt stegrad omfattning av vetenskaplig litteratur, instrument och förbrukningsartiklar. Men till denna så att säga normala utgiftsökning hade kommit en mera tillfällig dylik, föranledd av den svenska valutans ställning i förhållande till valutorna i åtskilliga av de länder, vilka spelade största rollen som leverantörer av nyssberörda vetenskapliga hjälpmedel. En kraftig inverkan på institutionernas budget hade slutligen utövats av den sedan någon tid hastigt fortskridande allmänna prisstegringen inom landet. Under sådana omständigheter hade kanslern funnit sig böra så gott som över hela linjen godtaga de av konsistoriet nu begärda anslagsbeloppen, vilka i flertalet fall vore desamma, som redan föregående år vunnit understöd av kanslerns företrädare i ämbetet.

I ett hänseende ansåge sig kanslern emellertid böra avvika från de linjer, som föregående år följts vid behandlingen av universitetets anslagsframställningar, nämligen i fråga om det särskilda, för universitetens institutioner gemensamma förstärkningsanslaget på grund av den svenska valutans ställning. Den tanke, som låge bakom detta anslag, vore enligt kanslerns uppfattning riktig, men det hade visat sig mycket svårt, för att icke säga omöjligt, att konsekvent genomföra densamma. I fråga om åtskilliga institutioner, även bland de större, hade vederbörande föreståndare icke ansett sig kunna verkställa de härför nödiga ganska invecklade och i många fall ändock skäpligen osäkra kalkylerna. Härtill komme, att förhållandena på viktiga punkter undergått sådana förskjutningar, att hela situationen förändrats. Även den svenska prisnivån hade under den senaste tiden avsevärt stigit, och valutans i åtskilliga länder, vilka tjänstgjorde som leverantörer av litteratur, instrument och förbrukningsmateriel, hade i större eller mindre utsträckning devalverats. Under sådana omständigheter hade kanslern kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl talade för att nu sammanslå de anslags-

belopp, som med utgångspunkt från en under nuvarande förhållanden skälig »normalbudget» beräknats för de olika institutionerna, med förstärkningsanslagen på grund av den svenska valutans ställning. Härigenom bleve även hela behandlingen av materielanslagen betydligt förenklad.

I anslutning till denna principiella uppfattning hade kanslern ansett sig böra till *ett* belopp sammanlägga varje institutions »normala» materielanslag och dess andel i det gemensamma förstärkningsanslaget, vilket till följd härav av kanslern helt uteslutits.

I nedan intagna tablå har kanslern sammanställt de för löpande budgetår beviljade, de av större akademiska konsistoriet begärda och de av kanslern tillstyrkta anslagsbeloppen för de olika institutionerna m. m.

	Under 1937/38 utgående belopp	Andel i förstärkningsanslaget på grund av svenska valutans ställning	Sammanlagda anslaget för 1937/38	Av konsistoriet begärt för 1938/39	Av kanslern för 1938/39 tillstyrkt belopp	Av kanslern förordad höjning resp. minskning i förhållande till 1937/38
<i>Universitetet i allmänhet.</i>						
Underhåll och reparationer av universitetets byggnader.....	81 000	—	81 000	151 000	151 000	+ 70 000
Utskylder och brandavgifter för universitetets fastigheter i Uppsala.....	6 500	—	6 500	6 500	6 500	—
Utgivande av universitetets årsskrift...	15 000	—	15 000	15 000	15 000	—
Resebidrag till studerande, som deltaga i exkursioner i anslutning till undervisningen i vissa ämnen.....	6 000	—	6 000	6 000	6 000	—
Resersättning till ledare av exkursioner	3 000	—	3 000	3 000	3 000	—
Övriga omkostnader (inberäknat tryckningskostnad).....	67 000	—	67 000	67 000	67 000	—
<i>Biblioteket.</i>						
Expenser.....	32 800	—	32 800	32 800	} 34 000	+ 8
Akademiska läsesällskapet.....	525	—	525	525		
Inskrivningspenningar av studenter och auktionsprovision.....	667	—	667	667		
<i>Seminarier m. m.</i>						
Seminarierna inom teologiska fakulteten	4 840	100	4 940	5 370	5 500	+ 560
Praktiskt-teologiska övningsinstitutet..	420	—	420	420	420	—
Seminarierna inom juridiska fakulteten.	1 400	100	1 500	1 600	1 600	+ 100
Seminarierna inom filosofiska fakultetens humanistiska sektion: Inköp av böcker och annan undervisningsmateriel ävensom för tillfälliga utgifter.....	11 700	1 000	12 700	19 100	20 000	+ 7 300
Humanistiska sektionens förenade seminariebibliotek.....	5 635	—	5 635	5 635	5 640	+ 5
Statistiska seminariet.....	1 530	—	1 530	1 530	1 530	—
Matematiska seminariet.....	3 100	—	3 100	4 200	4 200	+ 1 100
Seminarier för mekanik och matematisk fysik.....	2 600	—	2 600	3 390	3 300	+ 700

	Under 1937/38 utgående belopp	Andel i förstärkningsanslaget på grund av svenska valutans ställning	Sammanlagda anslaget för 1937/38	Av konsistoriet begärt för 1938/39	Av kanslern för 1938/39 tillstyrkt belopp	Av kanslern förordad höjning resp. minskning i förhållande till 1937/38
De i patologiska institutionens förutvarande byggnad inrymda seminarierna: Uppvärmning, belysning och städning m. m.	3 500	—	3 500	3 500	3 500	—
<i>Institutioner och kliniker inom medicinska fakulteten.</i>						
Anatomiska institutionen.....	12 000	1 195	13 195	14 390	14 400	+ 1 205
Histologiska »	12 200	1 495	13 695	15 000	15 000	+ 1 305
Patologiska »	18 600	—	18 600	18 600	18 600	—
Fysiologiska »	11 200	725	11 925	12 800	12 800	+ 875
Institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.....	8 500	1 245	9 745	12 500	12 500	+ 2 755
Farmakologiska institutionen.....	7 000	1 195	8 195	9 600	9 600	+ 1 405
Hygienisk-bakteriologiska institutionen.	13 200	—	13 200	13 200	13 200	—
Medicinska kliniken.....	2 000	300	2 300	2 600	2 600	+ 300
Kliniken för bröstsjuka.....	930	40	970	1 000	1 000	+ 30
Pediatrika kliniken.....	900	50	950	1 000	1 000	+ 50
Kirurgiska »	1 000	250	1 250	1 500	1 500	+ 250
Obstetrisk-gynekologiska kliniken.....	1 500	—	1 500	2 000	2 000	+ 500
Oftalmiatrika kliniken.....	1 750	250	2 000	2 150	2 150	+ 150
Kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar.....	2 000	—	2 000	2 000	2 000	—
Psykiatriska kliniken.....	1 100	100	1 200	1 690	1 700	+ 500
Akademiska sjukhusets röntgenavdelning	800	100	900	1 000	1 000	+ 100
Medicinska poliklinikerna.....	3 200	—	3 200	3 200	3 200	—
Två kurser i skyddskoppypning.....	50	—	50	50	50	—
<i>Institutioner m. m. inom filosofiska fakultetens humanistiska sektion.</i>						
Upprätthållande av verksamheten vid psykologiska laboratoriet.....	1 600	—	1 600	1 600	1 200	— 400
Upprätthållande av verksamheten vid pedagogiska seminariet.....	600	—	600	600	600	—
Museet för nordiska fornsaker.....	5 980	—	5 980	5 980	5 980	—
Vissa museer och institutioner inom humanistiska sektionen.....	2 000	—	2 000	2 000	2 000	—
De i Gustavianum inrymda institutionerna: Uppvärmning, belysning och städning m. m.	6 000	—	6 000	3 360	3 360	— 2 640

	Under 1937/38 utgående belopp	Andel i förstärkningsanslaget på grund av svenska valutans ställning	Sammanlagda anslaget för 1937/38	Av konsistoriet begärt för 1938/39	Av kanslern för 1938/39 tillstyrkt belopp	Av kanslern förordad höjning resp. minskning i förhållande till 1937/38
<i>Institutioner m. m. inom filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion.</i>						
Astronomiska institutionen och observatoriet.....	8 550	750	9 300	10 050	10 050	+ 750
Meteorologiska institutionen.....	10 000	500	10 500	20 170	13 000	+ 2 500
De vid observatoriet anordnade seismologiska undersökningarna.....	500	—	500	700	700	+ 200
Fysiska institutionen.....	31 200	1 695	32 895	34 600	34 600	+ 1 705
Personal- och driftkostnader vid institutet för högspänningsforskning.....	36 800	—	36 800	39 220	36 800	—
Institutionen för allmän och analytisk kemi.....	24 500	3 345	27 845	36 600	36 600	+ 8 755
Fysikalisk-kemiska institutionen.....	35 000	—	35 000	35 000	35 000	—
Geologisk-mineralogiska institutionen...	12 000	1 495	13 495	16 000	16 000	+ 2 505
Paleontologiska institutionen.....	17 000	—	17 000	24 240	17 000	—
Botaniska museet.....	5 000	350	5 350	6 230	6 250	+ 900
» trädgården.....	44 900	—	44 900	62 875	61 500	+ 16 600
» laboratoriet.....	8 000	550	8 550	10 500	10 500	+ 1 950
Växtbiologiska institutionen.....	5 500	250	5 750	15 750	10 000	+ 4 250
Zoologiska institutionen.....	21 000	2 245	23 245	31 600	26 600	+ 3 355
Klubbans biologiska station.....	6 000	—	6 000	6 000	6 000	—
Geografiska institutionen.....	8 000	375	8 375	9 655	9 400	+ 1 025
Underhåll och vård av Linnéanska stiftelsens å Hammarby samlingar m. m.	500	—	500	500	500	—
<i>Inrättningar för musik och gymnastik m. m.</i>						
Musikaliska kapellet.....	1 050	—	1 050	1 050	1 050	—
Gymnastikinrättningen.....	8 000	—	8 000	10 000	10 000	+ 2 000
Ridundervisningens uppehållande.....	3 300	—	3 300	3 380	3 300	—
<i>Tillfälligt ändamål.</i>						
Förstärkningsanslag på grund av svenska valutans ställning.....	19 700	—	—	—	—	—
Anslag till täckande av den ökade kostnaden för uppvärmning av universitetets institutioner.....	—	—	—	20 285	20 300	+ 20 300
Summa kronor	667 827	—	667 827	849 462	820 780	+ 152 953
Till Kungl. Maj:ts disposition.....	4 873	—	4 873	5 100	4 720	— 153
Summa summarum kronor	672 700	—	672 700	854 562	825 500	+ 152 800

Kanslern har framhållit, att därest ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd genomfördes, i syfte att påföra reparations- och underhållskostnader för institutionsbyggnaderna särskilda fastighetsfonder, kunde de i tablån upptagna posterna till underhåll och reparationer av universitetets byggnader samt till utskylder och brandavgifter för universitetets fastigheter i Uppsala utgå. Vidare har kanslern ansett de under biblioteket upptagna delposterna till akademiska läsesällskapet samt till inskrivningspenningar av studenter och auktionsprovision å respektive 525 kronor och 667 kronor lämpligen böra sammanläggas med posten till expenser och denna post upptagas till ett avrundat belopp av 34 000 kronor. Minskningen av anslagsposten till det psykologiska laboratoriet med 400 kronor hade kanslern föreslagit under förutsättning, att den av honom gjorda framställningen om anställande vid laboratoriet av en amanuens kunne bifall. I annat fall ansåge kanslern posten böra upptagas med oförändrat belopp, 1 600 kronor. Det av kanslern begärda beloppet till bestridande av kostnader för uppvärmning, belysning och städning m. m. av de i Gustavianum inrymda institutionerna vore, enligt vad kanslern upplyst, tillräckligt endast under förutsättning, att den från ifrågavarande anslag avlönade eldaren och biträdande vaktmästaren i enlighet med vad kanslern föreslagit under avlöningsanslaget upptoges på detta anslag såsom extra ordinarie befattningshavare.

Kanslern har vidare upplyst, att vid universitetet påginge en utredning angående utbrytande ur de olika institutionernas materielanslag av de belopp, som användes för bränslekostnadens täckande, och sammanförande av alla dessa belopp till ett för universitetet gemensamt bränsleanslag av förslagsanslags natur. Denna utredning hade ännu icke kunnat slutföras. Konsistoriet hade därför, med anledning av den nyligen inträdda starka höjningen av bränslepriserna, funnit sig nödsakat att för kommande budgetår begära ett anslag å 20 285 kronor till täckande av den förutsedda ökningen i kostnaden för uppvärmning av de universitetets institutioner, vilka uppvärmdes med koks- eller vedeldade centralvärmepannor. Anslagsbeloppet skulle av kanslern fördelas mellan de särskilda institutionerna efter förslag av vederbörande universitetsmyndigheter. Detta anslag hade beräknats med utgångspunkt från nu gällande koks- och vedpriser. Ett dylikt förstärkningsanslag ansåge kanslern nödvändigt, därest ej ökningen av uppvärmningskostnaden skulle framtvinga en motsvarande reducering av de för det vetenskapliga arbetet direkt avsedda medlen. Beloppet syntes böra avrundas till 20 300 kronor.

Anslaget till b o t a n i s k a t r ä d g å r d e n, som nu är upptaget med 44 900 kronor, borde enligt kanslerns förslag höjas med 16 600 kronor till 61 500 kronor, i syfte bland annat att bereda förbättrade avlönings- och semesterförmåner m. m. åt arbetarna vid trädgården. Enligt vad som framgår av handlingarna i ärendet anställas arbetarpersonalen vid botaniska trädgården av akademiträdgårdsmästaren. Personalen består för när-

varande av 18 mera fast anställda arbetare, därav 4 kvinnliga, samt av viss tillfälligt anställd personal. Sedan år 1931 utgör arbetsveckan under sommarmånaderna 48 $\frac{1}{2}$ timmar och under vintermånaderna 42 timmar. För söndagsarbete betalas full lön för halv arbetstid. Semester för arbetarna har provisoriskt ordnats så, att dylik åtnjutes under 6 dagar med full lön, oavsett anställningstidens längd. Växthuspersonalen börjar i regel med en dagavlönning av 3 kronor 50 öre, vilken efter hand för en fullt arbetsför manlig arbetare, som fyllt 20 år, ökas till 8 kronor under sommaren och 7 kronor under vintern och för en kvinnlig arbetare utgår med 5 kronor under hela året. Ifrågavarande arbetare äro berättigade till pension enligt gällande tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare.

Akademiträdgårdsmästaren har i ärendet anfört:

En löneökning för ifrågavarande personal måste anses vara berättigad och oundviklig, ty trots ökade levnadsomkostnader hade lönerna under de senaste fem åren icke ökats utan i stället år 1932 minskats med 50 öre per dag för manliga och 25 öre per dag för kvinnliga arbetare. Lönerna för arbetare vid botaniska trädgården understega nu med cirka 15 à 20 procent lönerna för arbetare vid exempelvis Uppsala stads parkförvaltning.

I detta sammanhang torde böra framhållas, att månadslön eller per månad fastställt arvode icke kunde komma i fråga för botaniska trädgårdens arbetare. Enda avlöningsformen vore dag- eller timlön. Hänsyn måste nämligen tagas därtill, att vid ett företag som botaniska trädgården arbetstiden vore längre under sommaren än under vintern och att arbetet ibland måste upphöra på grund av otjänlig väderlek. Vidare förekomme inom växthusen söndagsvakter hela året om och soliga dagar under sommaren i större utsträckning än vanligt på grund av ökad vattning. Detsamma vore förhållandet beträffande de yttre arbetena, ty söndagsvakter på grund av snöskottning etc. vore erforderliga under vintern och på grund av vattning av det i det fria utställda växtmaterialet under sommaren.

Vid vissa statliga företag, såsom exempelvis vid Ulleråkers sjukhus, finnes visserligen arbetare, som vore sysselsatta med trädgårdsarbete och som åtnjöte månadslön. Förhållandena vid Ulleråkers sjukhus och vid botaniska trädgården i Uppsala vore emellertid icke lika. Vad som vore möjligt och lämpligt vid en sjukvårdsinrättning, där trädgårdsskötseln endast utgjorde en ringa del av företagets arbetsuppgifter i övrigt och där trädgårdsarbetarna vore ett fåtal i förhållande till övriga anställda, vore icke lämpligt vid ett företag som botaniska trädgården med ett stort antal trädgårdsarbetare, vilkas arbetstid vore mycket växlande även under viss tid på året, och där inga andra arbetsuppgifter finnes än trädgårdens skötsel, så att de skulle kunna sysselsättas med annat arbete, då trädgårdsarbete ej kunde förrättas.

Ingen av botaniska trädgårdens arbetare hade sådana arbetsuppgifter, att anställning som extra ordinarie befattningshavare kunde ifrågasättas. Däremot syntes sådana arbetare, som hade viss utbildning eller sådant arbete, som fordrade särskild yrkesskicklighet, böra erhålla högre avlöning än icke yrkesutbildade arbetare. Av botaniska trädgårdens arbetare kunde 9 manliga anses hava sådan sysselsättning, att de borde hänföras till yrkesutbildade arbetare, samt 5 manliga och de 4 kvinnliga arbetarna en sådan sysselsättning, att de borde hänföras till icke yrkesutbildade.

Före år 1931 slutade arbetet först kl. 5 e. m. på lördagarna mot kl. 5.30 e. m. övriga dagar. Under sådana förhållanden kunde dagavlönning lika väl komma i fråga som timavlönning, men icke numera, då arbetet slutade kl. 1 e. m. på lördagarna. Botaniska trädgården borde därför vid en blivande lönerreglering tillämpa timavlönning, såsom fallet vore vid kommunala och enskilda företag av liknande art. Endast i fråga om ersättning vid sjukdom borde ersättning per dag utgå.

Under den femårsperiod, som omfattade budgetåren 1931/36, hade kostnaderna för arbetarnas löner — i medeltal räknat — utgjort i runt tal 30 000 kronor för år. Som grund för beräkningen av nuvarande lönekostnad utan någon som helst löneökning hade därför lagts denna summa, ökad med 4 500 kronor för ytterligare ett biträde under hela året och en eldare under halva året så ock för extra kvinnlig arbetskraft, vartill 1936 års riksdag efter det nya växthusets och det nya yttre områdets tillkomst beviljat medel, eller tillsammans 34 500 kronor.

Som grund för en lönerreglering för ifrågavarande personal syntes akademi-trädgårdsmästaren böra läggas det kollektivavtal, som den 25 februari 1937 ingåtts mellan Uppsala stads lönenämnd och svenska kommunalarbetareförbundet i vad avsåg stadsträdgårdens arbetare.

Enligt detta avtal betalade Uppsala stads trädgårdar följande löner: till yrkeskunniga manliga arbetare 1 krona 22 öre per timme, till icke yrkeskunniga manliga arbetare 1 krona 15 öre per timme och till kvinnliga arbetare 74 öre per timme.

Det för botaniska trädgården oundgängligt erforderliga antalet arbetstimmar för år vore i genomsnitt följande:

1. Fast anställda, yrkeskunniga manliga arbetare 17 993 timmar;
2. Icke yrkesutbildade manliga arbetare, såväl fast anställda som extra, 13 292 timmar; samt
3. Kvinnliga arbetare, såväl fast anställda som extra, 7 763 timmar.

Om timlöner jämlikt berörda kollektivavtal komme att tillämpas vid en löneförhöjning för botaniska trädgårdens arbetare, skulle kostnaderna för löner — semesterersättning ej medräknad — uppgå till följande belopp:

1.	17 993	timmar à 1: 22		kronor	21 951: 46
2.	13 292	» » 1: 15		»	15 285: 80
3.	7 763	» » 0: 74		»	5 744: 62

Summa kronor 42 981: 88,

eller i runt tal 43 000 kronor.

Vid Uppsala stads trädgårdar åtnjöte en arbetare, som 9 månader oavbrutet varit anställd vid Uppsala stad, semester med bibehållen normal tidavlönning de första 5 kalenderåren under 8 arbetsdagar, de följande 5 kalenderåren under 12 arbetsdagar och de följande kalenderåren under 15 arbetsdagar. Arbetare, som fyllt 16 men ej 18 år, åtnjöte, under vissa villkor, semester under 6 dagar. Anställningstid före 18 års ålder tillgodoräknades icke för rätt att erhålla ökat antal semesterdagar.

Om dessa semesterbestämmelser komme att tillämpas, och man räknade med ett medeltal av 10 semesterdagar per år, kunde kostnaderna för semester uppskattas till i runt tal 1 600 kronor.

Årliga kostnaden för ersättning vid sjukdom enligt samma grunder, som angäves i förenämnda kollektivavtal, kunde med ledning av Uppsala stads

utgifter för sjukavlöning, sjukvård medicin och begravningshjälp åt stadens parkarbetare beräknas till ett belopp av 1 400 kronor.

Enligt de sålunda angivna beräkningsgrunderna, skulle alltså kostnaderna för löner till botaniska trädgårdens arbetare för år uppgå till (43 000 + 1 600 + 1 400 =) 46 000 kronor.

Tillämpades vid löneregleringen här föreslagna timlöner bleve årsinkomsten för botaniska trädgårdens arbetare, under förutsättning av full sysselsättning under 300 arbetsdagar per år med i medeltal 7½ timmar per dag för yrkesutbildad manlig arbetare 2 745 kronor, för icke yrkesutbildad manlig arbetare 2 587 kronor och för kvinnlig arbetare 1 665 kronor.

Botaniska institutionens prefekt *professorn N. E. Svedelius* har yttrat bland annat följande:

Löneställningen för arbetarpersonalen vid botaniska trädgården kunde för närvarande icke anses tillfredsställande. Särskilt vid sjukdom bleve arbetarnas ställning mycket svår, enär då all avlöning måste upphöra. Starka skäl talade för att en löneförhöjning komme till stånd. En dylik syntes lämpligen böra ske enligt de grunder, akademiträdgårdsmästaren angivit.

Anslagsmedlen till botaniska trädgården hade emellertid under en följd av år varit otillräckliga. Förhållandet hade varit det, att när nya lönekrav uppstått, som ej kunnat avvisas, hade kostnaderna alltid måst gå ut över andra ändamål, så att faktiskt flera år hela trädgårdens statsanslag och mer därtill åtgått till endast avlöningar. Att trädgården likväl kunnat hållas igång under de senare åren berodde därpå, att under kristiden universitetets reservfond varje år täckte bristen. Denna möjlighet stode nu ej vidare till buds. Trädgården disponerade visserligen avkastningen av K. F. Björns fond, men denna fond vore i främsta rummet avsedd för den vetenskapliga verksamheten vid trädgården och till utgivande av publikationer. Fonden hade dock i allt större utsträckning måst tagas i anspråk för trädgårdens löpande utgifter, varav följden blivit att de med fonden avsedda vetenskapliga uppgifterna fått helt skjutas åt sidan för att trädgården nödortfylligen skulle kunna hållas i gång. Nu hade vidare räntan nedgått så, att Björnska fonden endast kunde avkasta omkring 7 000 kronor mot tidigare ungefär 10 000 kronor. Bristerna hade, trots att reservfonden icke vidare lämnade något bidrag, likväl kunnat täckas, tack vare det förhållandet, att Björnska fonden haft en besparingsfond, från vilken konsistoriet beviljat anslag. Denna besparingsfond vore nu nästan uttömd och då intet tillskott vidare vore att därifrån påräkna, uppstode för trädgården en kritisk situation. I detta sammanhang torde få erinras, att trädgården av Kungl. Maj:t den 25 januari 1935 förklarats som byggnadsminnesmärke, i vilken förändringar ej finge vidtagas. Även om kostnaderna syntes höga för trädgårdens drift borde det därför också vara myndigheternas plikt att tillse att minnesmärket för framtiden kunde hållas i ett värdigt skick.

Den för trädgården drygaste utgiftsposten näst efter dagavlöningarna till arbetarna vore bränslet. Före det nya växthusets tagande i bruk hade medelutgiften för bränsle uppgått till 3 500 kronor. Bränslekostnaden för det nya växthuset hade upptagits till 8 500 kronor, vilken summa låge till grund för det nu utgående materielanslaget. Därtill komme bränslekostnaden för frigidariet, 2 500 kronor, vadan sammanlagda bränslekostnaden för hela botaniska trädgården borde upptagas till 11 000 kronor.

De övriga utgifterna för trädgården kunde sammanfattas på följande sätt:

Elektricitet (drivbänkar, pumpar, belysning)	kronor	1 000
Vattenavgift	»	300
Telefon	»	175
Diverse material (sand, virke, järn, glas, färg, olja m. m.)	»	1 500
Snickeri och reparationer	»	800
Gödningsämnen och desinfektionsmedel	»	300
Körslor och transporter	»	1 500
Tullavgifter och frakter	»	200
Skrivmateriel, böcker, bindning, fröpåsar m. m.	»	500
Växtbaljor och krukor	»	800
Fröbyteskatalogen	»	200
Summa kronor		7 275

Samtliga utgifter för trädgården — frånsett arbetarnas avlöning — uppginge alltså till (11 000 + 7 275 =) 18 275 kronor.

Kanslern har framhållit, att det syntes *kanslern* rimligt, att arbetarna vid botaniska trädgården i avlöningshänseende bleve likställda med jämförliga arbetare i Uppsala stads tjänst. Likaså ansåge *kanslern* önskvärt, att de erhöle viss avlöning under sjukledighet m. m. Med ledning av de av akademi-trädgårdsmästaren lämnade uppgifterna ansåge *kanslern* sig kunna approximativt beräkna det för botaniska trädgårdens arbetarpersonal till sjukavlöning m. m. erforderliga beloppet till i medeltal omkring 1 500 kronor årligen.

Kanslern förordade, att materielanslaget till botaniska trädgården bestämde till 61 500 kronor. *Kanslern* utginge härvid ifrån, att trädgården med detta anslag kunde bestrida såväl skälig avlöningsförhöjning åt trädgårdsarbetarna som semesteravlöning och sjukersättning m. m. åt dem.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som den 30 november 1937 avgivit utlåtande över det föreliggande förslaget till ökade arbetslöner vid botaniska trädgården, har i ämnet anfört huvudsakligen följande:

Enligt föreliggande förslag till avlöningvillkor för arbetarpersonalen vid botaniska trädgården vid Uppsala universitet skulle ifrågavarande arbetare med avseende å avlöningens storlek, semesterförmån och sjukavlöning m. m. bliva likställda med parkarbetarna i Uppsala stads tjänst. Sålunda föresloges avlöningen förändrad från daglön till timpenning, med olika belopp för yrkesutbildad manlig arbetare, icke yrkesutbildad manlig arbetare samt kvinnlig arbetare. Vidare föresloges, att semestertiden utsträcktes från 6 till 15 dagar samt att personalen bereddes förmån av sjukavlöning, kostnadsfri sjukvård och medicin ävensom begravningshjälp i överensstämmelse med föreskrifterna i gällande kollektivavtal mellan Uppsala stad och kommunalarbetarna därstädes.

Lönenämnden hade för sin del icke något att erinra mot, att en förbättring av de ifrågavarande arbetarnas avlöningvillkor komme till stånd. Då en förändring av själva anställningsformen från arbetaranställning till anställning såsom tjänstemän icke syntes böra ifrågakomma, torde förbättringen i lönevillkoren lämpligen kunna åstadkommas efter i stort sett de riklinjer, som i förslaget angivits. Lönenämnden vore emellertid ej övertygad om lämpligheten av, att de för Uppsala stads parkarbetare gällande

bestämmelserna skulle vara i sin helhet normgivande. Vad särskilt anginge de speciella förmånerna, såsom sjukavlöning, semester m. m., framginge av gällande kollektivavtal för ban- och byggnadsarbetare vid statens järnvägar samt arbetare vid telegrafverkets linjedistrikt, att sagda arbetargrupper vore något mindre gynnsamt ställda än kommunalarbetarna i Uppsala. Med hänsyn till konsekvenserna syntes det fördenskull lönenämnden lämpligast, att för ifrågavarande trädgårdsarbetare skulle i nu berörda avseenden tillämpas enahanda bestämmelser, som i allmänhet gällde för arbetare i statens tjänst.

Slutligen ville lönenämnden framhålla önskvärdheten av enhetliga grunder för avlöningsvillkoren för arbetarpersonalen vid de botaniska trädgårdarna vid de båda universiteten, dock givetvis med den olikhet beträffande timlönerna, som betingades av, att Lund i dyrhethänseende vore billigare än Uppsala.

I detta sammanhang torde redogörelse böra lämnas för ett framlagt förslag om närmare anknytning till institutet för högspänningsforskning vid universitetet i Uppsala av den av ingenjören B. John F. Andersson grundade **å s k l e d a r k o n t r o l l a n s t a l t e n**.

Genom ett den 3 maj 1918 dagtecknat gåvobrev donerade ingenjören B. John F. Andersson och hans hustru viss fast egendom och vissa kontanta medel till Uppsala universitet för främjande av lösningen av vissa frågor, hörande till luftericitetens område. Samtidigt överlämnade donator till en stiftelse, benämnd »B. John F. och Svea Anderssons stiftelse för främjande av forskning inom elektricitetsläran med hänsyn särskilt till atmosfäriska urladdningar» en av donator ägd institution, **å s k l e d a r k o n t r o l l a n s t a l t e n**. Enligt gåvobrevet skulle de donerade medlen användas för inrättande av en professur i högspänningsforskning. Professurens innehavare skulle vara skyldig att i första rummet följa den vetenskapliga utvecklingen inom de områden, som hade intresse för ovannämnda stiftelses ändamål och för vetenskapligt arbete inom dessa områden. Han skulle därjämte vara skyldig att med ledning av de erfarenheter, som vetenskapen och praktiken gäve, utarbeta allmänna föreskrifter för konstruktion av åskledare å byggnader, elektriska anläggningar m. m. samt att då så erfordrades tillhandagå **å s k l e d a r k o n t r o l l a n s t a l t e n** med råd härutinnan.

Stiftelsens ändamål skulle vara att befordra undersökningar över atmosfäriska elektriska urladdningar samt fenomen, som stode i samband med desamma, för att på så sätt erhålla säkra grunder för sådana konstruktioner och anordningar, som avsåge att skydda människor och djur, byggnader av alla slag samt ledningar, maskiner och apparater mot skadlig inverkan av atmosfäriska elektriska urladdningar. I donationsbrevet framhölls beträffande stiftelsen, att såväl frågor av övervägande praktisk natur som de vetenskapliga problemen borde tillgodoses. Den sistnämnda uppgiften avsågs skola påvila innehavaren av professuren, som till sitt förfogande skulle hava laboratoriemöjligheter, under det att de mera praktiskt betonade uppgifterna skulle förläggas till **å s k l e d a r k o n t r o l l a n s t a l t e n**.

Donator hade sålunda tänkt sig, att stiftelsen skulle hava att befrämja såväl de vetenskapliga som de praktiska arbetsuppgifterna. Genom donationen till universitetet avhände emellertid donator stiftelsen förfoganderätten över de medel, han donerat till universitetet. Till stiftelsen hade endast överlämnats åskledarkontrollanstalten och stiftelsen förfogar alltså icke över andra donationsmedel, än vad som motsvarar det värde, denna anstalt kan anses representera.

Åskledarkontrollanstaltens föreståndare skulle jämlikt donationsbestämmelserna tillsättas av stiftelsens styrelse, dock med förbehåll för Andersson att tills vidare kvarstå i denna egenskap.

Vad beträffar donationsmedlen bestämde donator, att dessa skulle fonderas tills de vuxit till ett sådant belopp, att, efter det en sjättedel av årsavkastningen lagts till kapitalet, medel funnes för inrättande och avlönande av en professor i högspänningsforskning, för uppförande av institutionsbyggnad m. m., för beredande av erforderligt årsanslag för de arbeten, som utfördes därstädes samt för understödande av åskledarkontrollanstalten.

Genom propositionen nr 64/1931 framlade Kungl. Maj:t — under förmälan bland annat att den Anderssonska donationen för det dåvarande kunde beräknas till 600 000 à 700 000 kronor — förslag om finansiellt stöd från statens sida för förverkligande av det med donationen avsedda ändamålet. Med bifall till Kungl. Maj:ts berörda förslag beslöt riksdagen (skrivelse nr 94/1931) bland annat, att vid universitetet i Uppsala upprätta ett institut för högspänningsforskning, att, med iakttagande av de i donationsbrevet angivna villkor och bestämmelser, från och med den 1 juli 1932 vid institutet inrätta en professor i elektricitetslära, benämnd »B. John. F. och Svea Anderssons professor i elektricitetslära med särskild hänsyn till atmosfäriska urladdningar», att bevilja medel för avlönande av innehavaren av nämnda professor samt att bevilja universitetet ett räntefritt lån av 425 000 kronor för uppförande, inredning och utrustning av lokaler för institutet för högspänningsforskning. Detta ekonomiska stöd beviljades under förutsättning att, så snart ske kunde, de genom ovanberörda gåvobrev överlämnade medlen användes ej mindre till återbetalning av nyssnämnda lån, än även till bestridande av avlöning för innehavaren av professuren ävensom övriga med institutets verksamhet förenade kostnader. Riksdagen utgick ifrån att samtliga ifrågavarande kostnader skulle efter en till ungefär tio år beräknad tid kunna bestridas av donationsmedlen.

Sedermåra hava — i enlighet med vad som förutsattes redan i propositionen nr 64/1931 — vissa ytterligare medel av riksdagen beviljats för personal- och driftkostnader vid institutet för högspänningsforskning. För detta ändamål är för innevarande budgetår under materielanslaget till Uppsala universitet uppfört ett belopp av 36 800 kronor.

Åskledarkontrollanstaltens uppgift är enligt donationsbrevets bestämmelser

att tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar rörande tillförlitligaste sättet att skydda liv och egendom mot blixstens härjningar,

att besiktiga och kontrollera äldre åskledaranläggningar samt att upprätta förslag till nya,

att insamla material för vetenskaplig bearbetning företrädesvis genom att till de ställen inom landet, där blixten åstadkommit skada eller märkvärdiga företeelser, så fort ske kan och i möjligaste omfattning sända sakkunnig och skicklig person, som skall göra en noggrann beskrivning över blixstens verkningar därstädes, åtföljd av plan över det träffade föremålet jämte trakten däromkring, belysande fotografier m. m.,

att med ledning av de till statens meteorologiska centralanstalt inkomna uppgifterna upprätta kartor, utvisande den väg åskvädren dragit fram samt de ställen, där nedslag ägt rum, samt i övrigt föra sådan statistik, som kan bidra till jämförelse från föregående år mellan åskväder, åskslag samt av brandstodsbolagen ersatta, genom blixten uppkomna skador. De av anstalten sålunda sammanförda erfarenheterna och statistik m. m. skola ofördröjligen överlämnas till professorn för vetenskaplig behandling.

Sedan ingenjören Andersson i början av år 1934 uttryckt önskan att få träda tillbaka från ledningen av åskledarkontrollanstalten, hemställde styrelsen för B. John F. och Svea Anderssons stiftelse hos Kungl. Maj:t om beviljande av tillfälligt understöd för uppehållande av anstaltens verksamhet. Genom beslut den 13 april 1934 medgav Kungl. Maj:t, att ur avkastningen av den Anderssonska donationsfonden vid universitetet i Uppsala finge utgå 7 000 kronor såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den med förenämnda stiftelse förenade åskledarkontrollanstalten under tiden intill den 1 juli 1935. Enligt beslut ovannämnda den 13 april 1934 medgav Kungl. Maj:t tillika — sedan upplyst blivit, att Anderssons ekonomiska ställning blivit så försvagad, att han vore i behov av understöd — att av den årliga avkastningen av ifrågavarande donation finge till Andersson och hans hustru eller, efter enderas frånfälle, till den efterlevande utgå ett årligt understöd, räknat från och med den 1 oktober 1933 med ett belopp, som av större akademiska konsistoriet vid universitetet i Uppsala efter omständigheterna bestämdes, dock högst 8 000 kronor för år.

Åskledarkontrollanstalten har från och med den 1 juli 1934 provisoriskt överförts till institutet för högspänningsforskning och ställts under ledning av detta instituts föreståndare. På framställning av föreståndaren, professorn H. Norinder, har Kungl. Maj:t genom beslut den 7 februari 1936 medgivit, att av avkastningen av Anderssonska donationsfonden finge utgå högst 7 000 kronor såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid kontrollanstalten under tiden intill den 1 juli 1937.

Redan innan ingenjören Andersson lämnat föreståndarskapet för åskledarkontrollanstalten och densamma provisoriskt överförts till institutet för högspänningsforskning, hade frågan aktualiserats om en ändrad organisation av anstalten och dess anknytning till universitetet i Uppsala. I syfte att få denna fråga närmare utredd tillkallades jämlikt av Kungl. Maj:t den 20 oktober

1933 lämnat bemyndigande särskilda sakkunniga (professorn E. H. Norinder, sprängämnesinspektören F. A. G. von Feilitzen och direktören i allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet J. G. Bylund) för avgivande av utredning och förslag i ämnet. Vid min hemställan om tillkallande av dessa sakkunniga betonade jag, att spørsmålet om ett mera betryggande åskskydd vore av stor praktisk betydelse och att en på vetenskapliga grunder byggd åskledarkontroll torde vara ett viktigt önskemål ur statens synpunkt icke minst med hänsyn till det stora antalet offentliga byggnader. De sakkunniga avgåvo den 19 december 1933 yttrande och förslag i ämnet. Förslaget, som för det dåvarande åsyftade en provisorisk lösning av åskledarkontrollanstaltens organisationsfråga, utmynnade i att anstalten skulle såsom en särskild avdelning anknytas till Uppsala universitets institut för högspänningsforskning och övergå från att vara ett enskilt till ett statligt företag. Över nämnda förslag inhämtades utlåtanden av kanslern för rikets universitet, kommerskollegium, byggnadsstyrelsen, arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement samt marinförvaltningen. Beträffande den närmare innebörden av de sakkunnigas förslag och de däröver avgivna utlåtandena torde få hänvisas till handlingarna. Den 19 februari 1934 anbefalldes Kungl. Maj:t de sakkunniga att inkomma med yttrande i anledning av vad som anförts i de utlåtanden, som avgivits rörande de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga hava den 11 december 1936 inkommit med ifrågavarande yttrande, vilket innebär en väsentlig omarbetning av det tidigare avgivna förslaget. De sakkunniga hava i sitt yttrande anført bland annat följande:

När de sakkunniga den 19 december 1933 avgåvo sitt förslag till åskledarkontrollanstaltens omorganisation, hade de sakkunniga att huvudsakligen stödja sig på den erfarenhet, vilken kunde framgå av anstaltens verksamhet under dess tidigare organisationsform. Det vore väl att märka, att anstalten tidigare — innan densamma från och med den 1 juli 1934 provisoriskt överfördes till institutet för högspänningsforskning — i fråga om erforderliga driftmedel delvis måst bygga på årliga privata tillskott av donator. Under sådana förhållanden hade det legat i sakens natur, att det icke blivit möjligt att bedriva anstaltens verksamhet annat än i begränsad omfattning. Anstalten saknade då helt experimentella resurser, vilket innebure en högst kännbar inskränkning av vissa av dess verksamhetsgrenar. Flera av dessa grenar hade det sålunda icke funnits någon möjlighet att vid förslagets avgivande på förhand pröva. De sakkunniga hade vid avgivandet av sitt förslag ansett sig, bland annat med hänsyn till vad nyss sagts, böra förorda, att organisationsfrågan tills vidare icke skulle lösas annat än rent provisoriskt.

Sedan anstalten från och med den 1 juli 1934 provisoriskt överförts till institutet för högspänningsforskning under ledning av detta instituts förståndare, hade de sakkunniga erhållit möjligheter att bedöma anstaltens verksamhet såsom ansluten till institutet under helt andra förutsättningar än dem, som varit för handen, när de sakkunniga avgåvo sitt tidigare förslag.

Enligt det av de sakkunniga år 1933 avgivna förslaget skulle anstaltens verksamhet huvudsakligen bestå i följande uppgifter:

- 1) att projektera nya åskledaranläggningar och förändringar av redan befintliga dylika anläggningar på staten tillhöriga byggnader samt inom sprängämnesfabriker och oljehamnar;
- 2) att i mån av tillgång på arbetskrafter efter överenskommelse projektera åskledaranläggningar och förändringar av redan befintliga dylika anläggningar på byggnader, tillhörande kommuner och landsting, såsom kyrkor, sjukhus och skolor, ävensom byggnader tillhörande enskilda;
- 3) att på ett betryggande sätt utföra kontroll av de under 1) och 2) angivna åskledaranläggningarna;
- 4) att insamla och bearbeta allt tillgängligt observationsmaterial över inom landet inträffade åkslag, vars verkningar varit av betydelse med hänsyn till sin ekonomiska skadegörelse eller med hänsyn till det intresse, de erbjuda ur vetenskaplig synpunkt;
- 5) att på lämpligt sätt befordra instruktionskurser för åskledarmontörer och för besiktningsmän av åskledare på i enskild ägo befintliga byggnader, i den mån anstalten kan finna lämpligt;
- 6) att arbeta för införande av i möjligaste mån normaliserad åskledarmateriel; samt
- 7) att befordra upplysningsverksamhet för ett mera allmänt införande av åskledare på i de enskildas ägo befintliga byggnader, för vilka införande av åskledare av olika skäl kan anses påkallat.

Med hänsyn till ett effektivt utnyttjande av de resurser, som redan förefunnnes, hade anstaltens förläggning till institutet visat sig vara synnerligen lämplig. Detta gällde särskilt i fråga om gemensamt utnyttjande av personal. Genom den provisoriska överflyttningen hade det även visat sig, att erforderliga lokaler för anstalten kunnat beredas inom institutet.

De av de sakkunniga under momenten 1)—3) i det tidigare förslaget upptagna arbetsuppgifterna hade avsett projektering och kontroll av åskledaranläggningar. Enligt de sakkunnigas förslag skulle såväl projektering som kontroll av anläggningar på staten tillhöriga byggnader samt inom sprängämnesfabriker och oljehamnar utföras av åskledarkontrollanstalten, varjämte anstalten i mån av tillgång på arbetskrafter efter överenskommelse skulle utföra projektering och kontroll av åskledaranläggningar jämväl på byggnader, tillhörande kommuner och landsting samt byggnader tillhörande enskilda. Med hänsyn till den erfarenhet, som vunnits sedan anstalten provisoriskt överförts till institutet för högspänningsforskning, finge de sakkunniga nu i denna del anföra följande.

Efter anstaltens anknnytning till institutet hade vid detsamma utförts ett omfattande undersökningsarbete i fråga om åskledares egenskaper och dimensionering. Det hade härvid visat sig möjligt att mäta strömstyrkorna och deras variationer i blixten, och därmed hade helt nya möjligheter öppnats att på laboratoriemässig väg pröva dimensioneringen av de metalliska ledarna i åskledarsystemet, strömstyrkorna i nedledningarna och övergångsmotståndet vid jordkontakter m. m. Ett fullföljande av dessa undersökningar, som måste läggas på lång sikt, vore av den största betydelse för uppställande av detaljerade bestämmelser rörande åskledare. I synnerhet gällde detta sprängämnesfabriker, ammunitions- och oljeupplag, där åtgärder för att förekomma uppkomst av sidourladdningar och sekundära överslag vore av utomordentlig vikt. Men även då det gällde utfärdandet av föreskrifter om

jordkontakter i form av jordplåtar eller andra kontaktanordningar för de elektriska laddningarnas avledning från åskledarsystemen vore dessa undersökningar av stor vikt. Det bleve till exempel i detta hänseende nödvändigt att närmare undersöka, huruvida en kontroll med hittills använda kontrollinstrument för jordmotstånd vore tillfredsställande.

Med hänsyn därtill, att det på detta område torde återstå ett omfattande utrednings- och forskningsarbete, hade de sakkunniga funnit det icke vara välbetänt att nu genom utfärdande av generella bestämmelser, som skulle vara en förutsättning för särskilda förordningar på området, låsa fast utvecklingen. De sakkunniga hade därför vid sitt övervägande av frågan stannat för att förorda, att anstaltens verksamhet i denna del för närvarande begränsades till att bliva av väsentligen rådgivande karaktär. Det syntes härvid de sakkunniga vara av vikt, att de erfarenheter, som genom forskningsarbetet vunnes på detta område, snabbt och effektivt komme allmänheten till godo. Det torde vara klart, att mycket härvid kunde ernås genom konferenser och genom av anstalten bedriven instruktions- och upplysningsverksamhet. Enligt de sakkunnigas mening vore det av stor betydelse, om enskilda besiktningsmän, som arbetade på detta område, hade möjlighet att vända sig till anstalten för erhållande av sådana instruktioner, som stode i samband med forskningsresultaten, när det gällde den lämpligaste anordningen och konstruktionen av åskledare. Även i fråga om anvisande av ändamålsenliga mätinstrument och formulär för besiktningsinstrument syntes anstalten hava en viktig uppgift att fylla. De sakkunniga ville i detta sammanhang framhålla, att det visat sig vara av allra största vikt att vid en kontrollbesiktning hava tillgång till ritning över den åskledaranläggning, som skulle kontrolleras, på vilken ritning alla till åskledarsystemet hörande ledningar jämte anslutningar till jordkontakter borde vara införda. Dessutom borde för varje besiktning avgivas ett besiktningsinstrument enligt särskilt formulär. Att som på sina håll ofta skedde vid åskledarkontroll vederbörande kontrollant endast med några rader underrättade uppdragsgivaren om att åskledaren befunde sig i oklanderligt skick ansåge de sakkunniga icke vara tillfyllest.

Med hänsyn till vad sålunda anförts ansåge sig de sakkunniga nu med frångående av det tidigare förslaget böra förorda, att anstaltens verksamhet i avseende å projektering och kontroll bleve av väsentligen rådgivande karaktär. En förutsättning härför vore emellertid, att de enskilda besiktningsmän, som arbetade på hithörande område, hade möjlighet att från anstalten inhämta råd och upplysningar såväl i fråga om projektering som beträffande kontroll. Det förtjänade i detta sammanhang särskilt framhållas, att sedan anstalten överförts till institutet visserligen såväl projekteringar som kontrollbesiktningar kommit till utförande, men i viss utsträckning hade anstalten kunnat begränsa sig till att lämna allmänna principiella upplysningar och anvisningar för anläggningarnas och besiktningarnas utförande. Av den vunna erfarenheten syntes klart framgå, att denna rådgivande verksamhet borde kunna utökas i avsevärd grad.

När det gällde projektering eller kontroll av åskledaranläggningar såväl på staten tillhöriga byggnader eller inom sprängämnesfabriker och oljehamnar som på byggnader, tillhörande kommuner och landsting eller enskilda, borde anstalten dock hava möjlighet att i särskilt viktiga fall, eller då omständigheterna eljest därtill föranledde, antingen själv utföra arbetet eller ock övervaka detsamma.

Vad särskilt åskledaranläggningar inom sprängämnesfabriker och olje-

hamnar beträffade vore givetvis ur säkerhetssynpunkt ytterlig noggrannhet vid såväl projektering som kontroll påkallad. De sakkunniga ansåge, att de experimentella resurser, som förefunnes vid institutet, i många hänseenden borde kunna bliva av stor betydelse för de skyddsobjekt, varom nu vore fråga. Genom ett intimt samarbete mellan sprängämnesinspektionen och anstalten syntes man kunna vinna fullt betryggande skyddsåtgärder i fråga om dylika anläggningar.

De under moment 4) i det ursprungliga förslaget upptagna arbetsuppgifterna hade under anstaltens förläggning till institutet i många hänseenden kunnat utvidgas. Denna verksamhet hade omfattat en statistisk bearbetning av inregistrerade åkslag i landet, olika slag av skador m. m. och hade visat sig vara av största värde icke blott med hänsyn till vissa för allmänheten nödvändiga upplysningar om faror vid åkslag utan även med hänsyn till fortsatt forskningsarbete rörande verkningarna av åkslag i speciella fall. Härvid hade tillgången till institutets experimentella resurser varit av största betydelse. Särskilt förtjänade i detta sammanhang framhållas, att till exempel åkslag, som inträffat i ställverksanläggningar vid kraftverk, föranlett modellförsök och därav betingade åskledaranordningar.

De sakkunniga ville i detta sammanhang erinra därom, att i ingenjör Anderssons donationsbrev bland åskledarkontrollanstaltens uppgifter upptagits att insamla material för vetenskaplig bearbetning företrädesvis genom att till de ställen inom landet, där blixten åstadkommit skada eller märkvärdiga företeelser, så fort ske kunde och i möjligaste omfattning sända sakkunnig och skicklig person, som skulle göra en noggrann beskrivning över blixterns verkningar därstädes, åtföljd av plan över det träffade föremålet jämte trakten däromkring, belysande fotografier m. m. På grund av brist på medel hade det hittills icke varit möjligt att i någon nämnvärd grad tillgodose denna uppgift, men de sakkunniga ville framhålla den stora betydelsen av att i fortsättningen anstalten kunde få tillfälle att ägna denna gren av verksamheten största möjliga uppmärksamhet.

I samband härmed borde framhållas, att bearbetningen av anstaltens statistiska material borde i möjligaste mån utföras så, att allmänheten därigenom kunde erhålla effektiva råd i fråga om skyddsåtgärder mot åkslag.

Den under moment 5) i det tidigare förslaget upptagna arbetsuppgiften, omfattande instruktionskurser för åskledarmontörer och besiktningsmän, hade hittills icke prövats. Med hänsyn till pågående utredningar hade dylika kurser icke anordnats. Under hand hade emellertid råd och upplysningar lämnats till montörer och besiktningsmän, vilka i detta syfte vänt sig till anstalten. Så snart lämplig åskledarmateriel blivit utexperimenterad, borde anstalten enligt de sakkunnigas mening anordna dylika instruktionskurser. Kurserna syntes böra vara avgiftsfria, men deltagarna skulle själva bekosta sin vistelse vid desamma.

De i det ursprungliga förslaget under momenten 6) och 7) upptagna arbetsuppgifterna gällde införande av normaliserad material för åskledare och befordrande av upplysningsverksamhet för ett mera allmänt användande av åskledare på i enskild ägo befintliga byggnader av sådan typ, att åskledare av olika skäl kunde anses påkallat.

Ett synnerligen omfattande utrednings- och undersökningsarbete hade efter anstaltens överflyttning till institutet utförts i fråga om normalisering av åskledarmateriel. Olika slags materiel hade i detta avseende varit föremål för ingående granskning.

I fråga om upplysningsverksamhet för åskledares införande på i enskildas

ägo befintliga byggnader hade likaledes ett omfattande arbete utförts efter anstaltens provisoriska överflyttning. Detta arbete hade föranletts bland annat av ett samarbete, som för några år sedan inletts mellan skånska lantbrukets brandskyddskommitté och institutet för högspänningsforskning och som hade till syfte, att institutets föreståndare skulle söka giva anvisning på lämpliga åskledartyper, särskilt avsedda för lantgårdar. Arbetet hade resulterat i utarbetandet av modellgårdar, försedda med lämpliga åskledartyper. Genom föredrag, demonstrationer och utställningar hade dessa modeller framlagts för intresserade brandförsäkrings- och brandskyddsorganisationer, och för närvarande påginge försöksmontage av en dylik anläggning i Skåne. Avsikten härmed vore att på grundval av det företagna utredningsarbetet och med brandförsäkringsbolagens stöd inom den närmaste tiden söka få åskledare mera allmänt anlagda i första hand på landsbygden i Skåne, där åskledare icke funnes i tillnärmelsevis samma utsträckning som inom vissa lantbruksområden till exempel i Danmark och vissa delar av Nordtyskland, vilka kunde anses vara likvärdiga med hänsyn till åskrisker. På detta område föreläge arbetsuppgifter, som visat sig hava en betydligt större omfattning, än de sakkunniga kunde förutse vid avgivandet av sitt tidigare förslag.

Såsom de sakkunniga ovan framhållit, hade det under åskledarkontrollanstaltens provisoriska förläggning vid institutet för högspänningsforskning visat sig, att de under momenten 4) — 7) upptagna arbetsuppgifterna vore av sådan betydelse, att de krävde större utrymme i anstaltens verksamhet, än vad som enligt de sakkunnigas mening vid tidpunkten för avgivande av det tidigare förslaget kunde väntas bliva fallet.

Enligt det förslag, som de sakkunniga härmed framlade, skulle åskledarkontrollanstaltens arbetsuppgifter bliva:

- 1) att utöva en rådgivande verksamhet beträffande projektering av nya åskledaranläggningar och förändringar av äldre sådana på staten tillhöriga byggnader samt på sprängämnesfabriker och oljeupplag;
- 2) att utöva en rådgivande verksamhet i fråga om kontroll av åskledare å de under 1) angivna åskledaranläggningarna;
- 3) att lämna råd och upplysningar rörande projektering och kontroll av åskledaranläggningar på byggnader, tillhörande kommuner och landsting, såsom kyrkor, sjukhus och skolor, ävensom byggnader, tillhörande enskilda;
- 4) att i mån av tillgång på arbetskrafter och om så i övrigt befinnes lämpligt själv utföra projektering eller utöva kontroll av åskledare å de under 1) och 3) upptagna byggnaderna;
- 5) att insamla och bearbeta allt tillgängligt observationsmaterial över inom landet inträffade åskslag, vars verkningar varit av betydelse med hänsyn till sin ekonomiska skadegörelse eller det intresse de erbjuda ur vetenskaplig synpunkt;
- 6) att på lämpligt sätt befordra instruktionskurser i fråga om åskledare för montörer och besiktningsmän;
- 7) att arbeta för införande av i möjligaste mån normaliserad åskledarmateriel; samt
- 8) att befordra upplysningsverksamhet för ett mera allmänt införande av åskledare på i enskildas ägo befintliga byggnader, för vilka åskledare av olika skäl kan anses påkallat.

Anstaltens organisation borde enligt de sakkunnigas mening erhålla en statlig karaktär och såsom en särskild avdelning inordnas under institutet för högspänningsforskning vid Uppsala universitet. De sakkunniga ansåge, att ingen annan statsinstitution funnes, som vore i samma grad som nämnda institut skickad att övertaga de vetenskapliga forskningsuppgifter, vilka vore en nödvändig förutsättning för utarbetandet av på vetenskaplig grund konstruerade åskledare. Institutet förfogade i detta avseende över en mycket god experimentell utrustning, som bland annat torde bliva till nytta, då det gällde att bedöma induktionsverkningsarna av avlägsna åskslag, vilka verkningsarna visat sig vara särskilt farliga för sprängämnesfabriker.

Hittills hade åskledarkontrollanstalten stått under B. John F. och Svea Anderssons stiftelse. Om anstalten nu skulle övergå att bliva en anstalt av offentlig karaktär, kunde stiftelsens styrelse näppeligen tänkas få samma inflytande på den ekonomiska förvaltningen som nu vore fallet. Enligt de sakkunnigas mening vore det emellertid lämpligt, om styrelsen komme att bibehållas såsom en rådgivande kommission. Att den såsom sådan skulle kunna vara anstaltens ledning till hjälp framginge bland annat av det förhållandet, att i styrelsen funnes representant för brandförsäkringsväsendet, och det vore av betydelse, att anstalten komme i mera intim kontakt därmed. Därest stiftelsens styrelse bibehölles såsom en rådgivande kommission, torde stiftelsens stadgar i vissa avseenden böra ändras. Enligt de sakkunnigas mening borde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga nödiga ändringar i samband med fastställande av stadgar för stiftelsen.

Föreståndarskapet för anstalten borde upprätthållas av institutets för högspänningsforskning föreståndare. Denne skulle därvid för sitt arbete äga att i mån av behov anställa en eller flera assistenter med erforderlig teknisk underbyggnad och kvalificerade att under hans ledning utöva de med åskledarkontrollanstaltens verksamhet förenade göromålen. Dessa medhjälpare skulle vara skyldiga att även biträda vid arbeten inom institutet för högspänningsforskning. Den omständigheten, att anstaltens tjänstemän skulle stå under föreståndarens för högspänningsinstitutet omedelbara ledning, skulle i hög grad underlätta dennes arbetsuppgifter, i den mån dessa innebure skyldigheter för honom att tillhandagå anstalten med vetenskapliga råd och upplysningar. Det syntes de sakkunniga vara högst antagligt, att vissa arbetsuppgifter kunde föreläggas anstalten i fråga om exempelvis projektering av speciellt viktiga åskskydd inom sprängämnesfabriker och oljehamnar, vilka projekteringar med nödvändighet krävde vissa vägledande experimentella undersökningar. I sådana fall vore ett intimt samarbete mellan åskledarkontrollanstalten och institutet för högspänningsforskning obetingat nödvändigt.

För anstaltens verksamhet borde man vidare räkna med ett skrivbiträde, ävensom arbetshjälp för utförande av förekommande vaktmästargöromål m. m., och även för dessa borde gälla, att de skulle vara skyldiga att biträda vid arbeten inom institutet för högspänningsforskning.

Anstaltens medel skulle bokföras för sig och beträffande redovisning och granskning av räkenskaper skulle gälla detsamma som för institutet.

Vad anginge utgifterna för anstaltens verksamhet ville de sakkunniga erinra, att såsom tillfälligt bidrag för upprätthållande av anstaltens verksamhet ur avkastningen från den Anderssonska donationsfonden fått utgå ett belopp av sammanlagt 14 000 kronor. En del av dessa medel hade använts för anskaffande av den för anstaltens drift nödvändiga utrust-

ningen av kontorsutensilier m. m., varför något belopp för detta ändamål icke nu vore erforderligt.

Enligt de sakkunnigas mening skulle årskostnaderna för genomförande av de sakkunnigas nu framlagda förslag belöpa sig till 8 500 kronor enligt följande fördelning:

1 assistent	kronor 4 000
1 skrivbiträde och övrig arbetshjälp	» 2 000
Expenser	» 500
Materialkostnader och upplysningsverksamhet ..	» 1 500
Resor	» 500
	Summa kronor 8 500

För personalen vid anstalten skulle gälla, att avlöningen endast delvis skulle utgå av anstaltens anslag. Avlöningen skulle i övrigt utgå ur institutets materielanslag och till sådant belopp, att den sammanlagda inkomsten icke överstege vad som gällde för motsvarande befattningar vid andra universitetsinstitutioner.

Det syntes de sakkunniga kunna sättas i fråga, huruvida icke med riksdagens medgivande de för anstaltens verksamhet erforderliga medlen skulle kunna utgå ur den av ingenjör Andersson till universitetet överlämnade donationsfondens avkastning. Härvid vore emellertid att märka, att riksdagen vid upprättandet av institutet för högspänningsforskning förutsatt, att, så snart ske kunde, donationsfonden skulle användas ej mindre till återbetalning av det för uppförande, inredning och utrustning av lokaler för institutet utav 1931 års riksdag beviljade lånet å 425 000 kronor än även till bestridande av avlöning till innehavaren av professuren i elektricitetslära med särskild hänsyn till atmosfäriska urladdningar ävensom övriga med institutets verksamhet förenade kostnader. Den tid, inom vilken universitetet skulle vara i stånd att uteslutande med fondens medel driva institutet, beräknades vid institutets upprättande provisoriskt till cirka 10 år. Med hänsyn till bestämmelserna i donationsurkunden syntes vissa skäl tala för att de för anstaltens verksamhet erforderliga medlen finge utgå av fondens avkastning, men då ett dylikt årligt anslag till anstaltens verksamhet skulle innebära, att den tidpunkt, då nyssnämnda lån kunde återbetalas och donationen bestrida samtliga kostnader för institutet, skulle framflyttas, hade de sakkunniga ansett sig böra stanna vid att förorda, att ovan angivna belopp, 8 500 kronor, begärdes av statsmedel.

Över de sakkunnigas förnyade yttrande och förslag hava utlåtanden avgivits den 30 april 1937 av kanslern för rikets universitet, efter hörande av vederbörande vid universitetet i Uppsala, den 15 februari 1937 av justitiekanslersämbetet, den 11 juni 1937 av kommerskollegium, den 12 mars 1937 av arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement, den 16 april 1937 av marinförvaltningen, den 29 april 1937 av flygförvaltningen, den 13 april 1937 av statskontoret, den 13 april 1937 av byggnadsstyrelsen, den 27 april 1937 av styrelsen för svenska besiktningsmannaföreningen, sektion III för elektriska anläggningar, och den 27 april 1937 av styrelsen för svenska konsulterande ingenjörers förening.

Härjämte hava landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening, södra Sveriges ångpanneförening samt mellersta och norra Sveriges ångpanneförening i anledning av de sakkunnigas förslag inkommit till Kungl. Maj:t med särskilda den 2 december 1937, respektive den 14 och den 16 februari 1938 dagtecknade yttranden.

Kanslern har i likhet med *matematisk-naturvetenskapliga sektionen, drät-selnämnden* och *större akademiska konsistoriet* tillstyrkt de sakkunnigas förslag.

Justitiekanslersämbetet har — under erinran, att såväl donator som styrelsen för B. John F. och Svea Anderssons stiftelse uttalat sin anslutning till de sakkunnigas förslag — ur de synpunkter, ämbetet hade att företräda, icke funnit något att erinra mot den ifrågasatta omläggningen.

Kommerskollegium har anfört bland annat följande:

Vid riksdagsbehandlingen av frågan om inrättandet av professur och institut för högspänningsforskning syntes frågan om stiftelsens och åskledarkontrollanstaltens ställning och uppgifter icke hava varit på tal, men i det utlåtande, som avgavs av de för denna frågas närmare utredning av Kungl. Maj:t tillkallade särskilda sakkunniga, (jfr propositionen nr 64/1931) gjordes uttalanden, som tydde på att man tänkt sig, att professuren och institutet skulle hava såväl rent vetenskapliga som mera praktiskt betonade arbetsuppgifter, ävensom att de sistnämnda borde avse bland annat åtgärder för byggnaders skyddande mot åska, d. v. s. sådana uppgifter, som donator avsett att åskledarkontrollanstalten skulle hava. Sålunda angäve de sakkunniga direkt vissa praktiska arbetsuppgifter för professuren och institutet och bland dessa »att genom praktiska försök och vetenskapliga undersökningar utröna effektiviteten av åskledare för byggnader och att avgöra, i vad mån byggnader ekonomiskt kunna skyddas genom lämpliga åskledare».

Tydligen hade icke endast dessa sakkunniga, utan även vederbörande departementschef och riksdagen utgått från att institutet skulle hava att taga befattning även med mera praktiskt betonade åskledarfrågor, och denna ståndpunkt hade säkerligen motiverats av en önskan att tillmötesgå donators intentioner.

Mot det nu framställda förslaget, enligt vilket åskledarkontrollanstalten skulle inordnas under institutet för högspänningsforskning och därmed ställas under ledning av innehavaren av den till institutet knutna professuren, syntes intet vara att erinra vare sig med hänsyn till donationsbrevets bestämmelser eller omständigheterna i övrigt vid tillkomsten av nämnda institut och professur. Såvitt kollegium kunde bedöma, borde ett dylikt inordnande kunna möjliggöra en rationellare organisation av det tekniskt-vetenskapliga forskningsarbetet på ifrågavarande område. Statens årliga kostnader för övertagande på föreslaget sätt av anstalten skulle också enligt de föreliggande beräkningarna hålla sig inom en relativt blygsam ram.

Rent organisatoriskt sett skulle det visserligen innebära en förenkling, om anstalten helt uppginge i institutet. Bland annat av hänsyn till donator hade de sakkunniga tänkt sig, att anstalten skulle bibehålla en åtminstone formellt fristående ställning såsom en särskild avdelning under sitt hittillsvarande namn. Kollegium ville för sin del icke motsätta sig, att en sådan

anordning genomfördes, åtminstone tillsvidare, helst som därigenom möjligen skulle kunna vinnas någon fördel vid samarbete med kretsar, som hade särskilt intresse för åskskydd, men för vilka högspänningsinstitutets verksamhet i övrigt hade föga eller ingen betydelse.

Den av donator inrättade stiftelsen syntes på grund av omständigheterna icke längre hava någon större möjlighet att utöva det inflytande, donator ursprungligen avsett. Därest åskledarkontrollanstalten bibehölles såsom särskild institution, låt vara som en avdelning under högspänningsinstitutet, torde dock stiftelsens styrelse fortfarande hava en viss rådgivande och stödjande uppgift att fylla. Genom sin sammansättning finge den nämligen anses representera en värdefull anknytning till landets brandförsäkringsföretag, med vilka anstalten tvivelsutan även i fortsättningen borde uppehålla ett samarbete, som för båda parterna syntes kunna bli givande.

I såväl det år 1933 avgivna betänkandet angående åskledarkontrollanstalten som i det nu föreliggande utlåtandet hade de sakkunniga sammantagningsvis specificerat anstaltens arbetsuppgifter. En jämförelse mellan de bägge förslagen gäve vid handen, att de vore identiska utom däri, att det första förslaget bland uppgifterna i främsta rummet upptog projektering och kontrollering av åskledaranläggningar, under det att i det senare förslaget dessa arbetsuppgifter tänkts något modifierade, nämligen begränsade till att äga rum »i mån av tillgång på arbetskrafter och om så i övrigt befinnes lämpligt». Anstaltens befattning med projekterings- och kontrollarbete förutsattes i det senare förslaget bli av huvudsakligen rådgivande art. I det första förslaget hade de sakkunniga utgått ifrån att i författningsväg skulle utfärdas vissa bestämmelser om åskledarkontrollen, varigenom arbetsuppgifter automatiskt skulle tillföras anstalten. I nu föreliggande förslag gjordes sålunda icke anspråk på någon monopolställning för anstalten. De sakkunniga anförde därjämte, att sedan anstalten överförts till institutet visserligen såväl projekteringar som kontrollbesiktningar kommit till utförande, men att anstalten i viss utsträckning kunnat begränsa sig till att lämna allmänna principiella upplysningar och anvisningar för anläggningarnas och besiktningarnas utförande. När det gällde projektering och kontroll av åskledaranläggningar såväl på staten tillhöriga byggnader eller inom sprängämnesfabriker och oljehamnar som på byggnader, tillhörande kommuner och landsting eller enskilda, hade de sakkunniga dock ansett anstalten böra hava möjlighet att i särskilt viktiga fall eller då omständigheterna eljest därtill föranledde antingen själv utföra arbetet eller ock övervaka detsamma. Med den sålunda föreslagna begränsningen kunde kollegium tillstyrka de sakkunnigas förslag i förevarande avseende.

Såsom en viktig arbetsuppgift anförde de sakkunniga insamling och bearbetning av allt tillgängligt observationsmaterial över inom landet inträffade åkslag, vilkas verkningar varit av betydelse med hänsyn till sin ekonomiska skadegörelse eller det intresse, de erbjöde ur vetenskaplig synpunkt. Kollegium delade fullt de sakkunnigas mening i detta avseende.

Bland arbetsuppgifterna angåves vidare befordrandet av instruktionskurser i fråga om åskledare för montörer och besiktningsmän. Kollegium förutsatte, att denna instruktionsverksamhet från anstaltens sida skulle bedrivas i nära samarbete med de läroanstalter av olika slag, som meddelade yrkesundervisning inom det elektriska facket.

De sakkunniga omnämnde vidare arbete för införande av i möjligaste mån normaliserad åskledarmateriel. Denna arbetsuppgift syntes böra utföras i intim kontakt med elektriska standardiseringskommittén. Denna

institution, som genom Sveriges standardiseringskommission åtnjöte statsunderstöd, hade till uppgift bland annat att verkställa standardiseringsarbete av sådant slag, varom här vore fråga. Kommittén adjungerade med sig för varje normarbete de personer, som ansåges besitta den största sakkunskapen på området. Kollegium utginge från att avsikten vore att resultatet av anstaltens arbete på detta område gjordes tillgängliga genom förmedling av standardiseringskommittén.

Gentemot den av de sakkunniga omnämnda propagandaverksamheten hade kollegium intet att erinra.

Beträffande slutligen de sakkunnigas hemställan om ett statsbidrag å 8 500 kronor årligen ville kollegium framhålla, att ett tekniskt-vetenskapligt forskningsarbete, avseende frågan om lämpligaste sättet för byggnaders skyddande mot åska otvivelaktigt vore av så stor betydelse, särskilt ur brandskyddssynpunkt, att det förtjänade att av staten stödjas. Då nu institutet icke utan åsidosättande av annat forskningsarbete torde kunna med nuvarande resurser ägna åskledarfrågor nödig uppmärksamhet och anlitande av donationsmedel i större utsträckning än vad redan skett på av de sakkunniga anförda skäl icke syntes böra ifrågakomma, funne kollegium det skäligt, att staten tillskötte nödiga medel. Mot det föreslagna beloppet vore från kollegii sida icke något att erinra. Självfallet borde emellertid frågan om statsanslaget till anstalten tagas under förnyat övervägande, om och i den mån högspänningsinstitutets tillgångar framdeles kunde bereda möjlighet till ökat understöd även åt åskledarkontrollanstalten såsom avdelning av institutet.

Arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement samt marinförvaltningen hava icke haft något att erinra mot de sakkunnigas nu föreliggande förslag.

Flygförvaltningen har anförut huvudsakligen följande:

Den i donationsbrevet den 3 maj 1918 intagna föreskriften att frågor, som vore av övervägande praktisk natur, skulle behandlas av åskledarkontrollanstalten, medan de vetenskapliga uppgifterna skulle åvila institutet, syntes väl förenlig med de av de sakkunniga föreslagna arbetsuppgifterna för åskledarkontrollanstalten. Genom anstaltens bibehållande såsom en avdelning under institutet torde donationsbrevets nämnda föreskrift bäst tillgodoses.

De sakkunniga hade i sitt nu föreliggande förslag inskränkt anstaltens verksamhet till att bliva av väsentligen rådgivande karaktär. Detta syntes flygförvaltningen vara synnerligen välbetänkt, då anstaltens medel och personal otvivelaktigt icke vore av den storleksordning, som skulle erfordrats för en verksamhet enligt de riktlinjer, som av de sakkunniga angivits i det ursprungliga förslaget av den 19 december 1933.

Enligt det nu föreliggande förslaget skulle anstalten, när det gällde projektering eller kontroll av åskledaranläggningar, såväl på staten tillhöriga byggnader eller inom sprängämnesfabriker och oljehamnar som på byggnader, tillhörande kommuner och landsting eller enskilda, dock hava möjlighet att i särskilt viktiga fall eller då omständigheterna eljest därtill föranledde, antingen själv utföra arbetet eller ock övervaka detsamma. Det syntes flygförvaltningen vara nödvändigt, att innebörden av sistnämnda bestämmelse, vilken av de sakkunniga icke direkt inarbetats i punkterna 1—8 rörande anstaltens arbetsuppgifter, närmare preciserades.

Av de sakkunnigas yttrande framginge icke klart, huruvida någon skyldighet skulle anses föreligga för flygförvaltningen att beträffande de förvaltningen underställda byggnaderna taga anstaltens verksamhet i anspråk. Det syntes flygförvaltningen lämpligt att bestämmelse infördes, att statens institutioner, när de därtill funne omständigheterna föranleda, berättigades att hos anstalten inhämta råd och att hos anstalten begära utredning och projektering i fall, som syntes vara av den art, som motiverade anstaltens medverkan.

Av de sakkunnigas yttrande syntes vidare framgå, att kostnaderna för anstaltens verksamhet avsåges att bestridas dels av statsmedel, del av institutets materielanslag, varför för det av anstalten presterade arbetet inga särskilda avgifter eller kostnader skulle av anstalten debiteras. Detta torde emellertid böra närmare fastslås.

Huruvida de av de sakkunniga beräknade årskostnaderna, 8 500 kronor, bleve tillräckliga för att med kraft och resultat tillåta lösandet av anstaltens arbetsuppgifter undandroge sig för närvarande flygförvaltningens närmare bedömande. Det för resor anslagna beloppet, 500 kronor, syntes icke väl förenligt med arbetsuppgifternas punkt 5) och punkt 4) rörande kontroll av åskledare å de under 1) och 3) upptagna byggnaderna ävensom med i donationsbrevet nämnd uppgift att insamla material för vetenskaplig bearbetning företrädesvis genom att till de ställen inom landet, där blixten åstadkommit skada eller märkvärdiga företeelser, så fort ske kunde och i möjligaste omfattning sända sakkunnig och skicklig person, som skulle göra en noggrann beskrivning över blixstens verkningar därstädes, åtföljd av plan över det träffade föremålet jämte trakten däromkring, belysande fotografier m. m.

Med stöd av vad sålunda anförts finge flygförvaltningen, under förutsättning att förvaltningens ovan anförda synpunkter vunne vederbörligt beaktande, tillstyrka de sakkunnigas förslag.

Statskontoret har yttrat bland annat:

Från de synpunkter statskontoret hade att företräda syntes bindande invändningar icke kunna riktas mot de sakkunnigas förslag att till institutet för högspänningsforskning vid universitetet i Uppsala anknyta åskledarkontrollanstalten, vars upprätthållande förutsatts i donationsurkunden av den 3 maj 1918.

Icke heller hade statskontoret funnit anledning framställa erinran mot beräklandet av för anstaltens verksamhet erforderliga medel.

Beträffande sättet för bestridande av anstaltens kostnader finge ämbetsverket, som ifrågasatte, huruvida icke — liksom hittills syntes hava varit fallet — till täckande av någon del av kostnaderna bidrag borde kunna påräknas från enskilda personer eller företag, erinra, att bestämmelserna i donationsurkunden icke syntes lägga hinder i vägen för att kostnaderna för anstaltens drift skulle utgå ur den till Uppsala universitet överlämnade donationsfondens avkastning. Med hänsyn emellertid till att i så fall den tidpunkt, då det av 1931 års riksdag beviljade lånet å 425 000 kronor skulle kunna återbetalas och donationens avkastning bestrida samtliga kostnader för institutet för högspänningsforskning, härigenom skulle framflyttas utöver den tid av ungefär tio år, med vilken tidigare räknats, hade emellertid de sakkunniga ansett sig böra stanna vid att förordna, att det äskade beloppet av 8 500 kronor finge utgå av statsmedel.

Enligt vad statskontoret under hand inhämtat utgjorde behållningen å förevarande donation den 30 juni 1936 717 577 kronor 86 öre. Fonden hade under budgetåret 1935/36 — i likhet med övriga fonder vid universitetet — gottgjorts avkastning efter en genomsnittsränta av $3\frac{3}{4}$ procent med 26 352 kronor 21 öre. Av sagda avkastning hade emellertid viss utbetalning skett till donatorerna såsom understöd samt till åskledarkontrollanstalten för dess verksamhet. För budgetåret 1936/37 beräknades räntesatsen bliva omkring 3 procent, innebärande således en årsavkastning å förevarande donationsmedel av cirka 22 000 kronor.

Vad ovan anförts gäve vid handen, att avkastningen å donationen även framdeles medgäve bestridandet av kostnaderna för anstaltens verksamhet. Statskontoret finge för sin del förorda en sådan medelsdisposition.

Ämbetsverket ville i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid att donationen — vare sig avkastningen i fortsättningen anlätades för nyssnämnda ändamål eller ej — med hänsyn till det donatorerna tillerkända årliga understödet samt nuvarande ränteförhållanden icke kunde beräknas tillväxa i den takt, man ursprungligen räknade med. Med all sannolikhet vore fördenskull den tidpunkt, då ovanberörda lån å 425 000 kronor kunde komma att återbetalas och donationsavkastningen bestrida samtliga kostnader för institutet för högspänningsforskning, ganska avlägsen. Vid sådant förhållande syntes det statskontoret böra tagas under övervägande om icke spörsmålet rörande donationsmedlens användning och vad därmed sammanhängande borde upptagas till förnyad prövning.

Byggnadsstyrelsen har med biläggande av en av styrelsens sakkunniga i elektriska frågor i ärendet avgivet yttrande, vari erinringar i vissa avseenden framställt mot de sakkunnigas förslag, tillstyrkt vad de sakkunniga i den 11 december 1936 avgivet yttrande föreslagit rörande åskledarkontrollanstaltens arbetsuppgifter och organisation.

Styrelsen för svenska besiktningsmannaföreningen, sektion III för elektriska anläggningar, har yttrat huvudsakligen följande:

Enligt det föreliggande förslaget skulle, när det gällde projektering eller kontroll av åskledaranläggningar, såväl på staten tillhöriga byggnader eller inom sprängämnesfabriker och oljehamnar som på byggnader, tillhörande kommuner och landsting eller enskilda, anstalten hava möjlighet att i särskilt viktiga fall eller då omständigheterna eljest därtill föranledde antingen själv utföra arbetet eller ock övervaka detsamma. Det skulle således vara möjligt för anstalten att, då den så funne angeläget, bedriva kontroll och besiktning av åskledare med tillhjälp av statsanslag och därvid utestänga enskilda besiktningsmän från ett arbetsområde, som ända från tillkomsten av åskledaranläggningar tillhört dem. Vid intrång i enskildas verksamhet hade staten tidigare lämnat ersättning, till exempel till personer, som haft sin verksamhet inom tobaksbranschen och som genom det statliga monopolet blivit hindrade i sin näring.

Rent tekniskt sett hade det av de sakkunniga avgivna förslaget ett flertal olägenheter. I praktiken hade det hittills varit så, att kontrollen av elektriska starkströmsanläggningar och åskledare ofta omhänderhafts av samma person eller firma. Härigenom hade betydliga besparingar gjorts och samma instrument hade exempelvis kunnat användas för uppmätning av jordplåtar

vid åskledaranläggningar och elektriska anläggningar i övrigt. Om skilda personer i en del fall skulle utföra besiktningarna, bleve härigenom besiktningen fördyrad till men för anläggningens innehavare.

Ur organisatorisk synpunkt syntes det framlagda förslaget knappast vara tillfredsställande. En särskild institution skulle finnas för byggnadernas åskledare. Det torde få framhållas, att åskskyddet ej blott vore en fråga för byggnader i och för sig utan även för elektriska starkströmsanläggningar. Sålunda skedde årligen stora skador på grund av atmosfäriska inverknings på elektriska installationer. Det syntes därför styrelsen vara allt skäl, att skyddsanordningar för atmosfäriska störningar, vare sig det gällde byggnadsåskledare eller anordningar på starkströmsanläggningar, komme under kontroll av samma myndighet. En utredning borde därför enligt styrelsens förmenande först göras, huruvida ej hithörande frågor helt kunde läggas under elektriska inspektionen.

Styrelsen vore fullt överens med de sakkunniga om att vetenskaplig forskning och statistik, då det gällde åskledare och åskskador, borde uppmuntras. Det av de sakkunniga framlagda förslaget syntes däremot ej garantera, att de använda medlen verkligen komme forskningen till godo. Vidare ville styrelsen framhålla, att frågan om åskskydd för närvarande befunne sig i ett så att säga vetenskapligt stadium. De framgångsrika och över hela världen erkända arbeten, som bedrivits av professor Norinder, hade givit värdefulla impulser för tekniken. Härvid finge dock ej förglömmas, att det rena forskningsarbetet och den tekniska utformningen av åskskydden och kontrollen av desamma vore sådana saker. Det tekniska utförandet av åskledare och kontroll av desamma låge enligt styrelsens förmenande närmare det tekniska starkströmsområdet än det forskningsarbete, som bedreves av Uppsala universitet. Styrelsen ansåge därför, att utredning borde göras, huruvida ej undervisningen för installatörer vid elektriska anläggningar kunde inrymma även undervisning för utförande och kontroll av åskledaranläggningar.

Styrelsen vill understryka betydelsen av att åskledaranläggningarna ur teknisk synpunkt bleve väl utförda och kontrollerade. Det syntes styrelsen som om tillräcklig garanti ej funnes för att åskledarkontrollanstalten finge personal med betryggande teknisk utbildning. I förslaget upptoges såsom en verksamhetsgren för anstalten att kontrollera åskledarmateriel. Enligt styrelsens uppfattning vore åskledarmaterielen så nära besläktad med starkströmsmateriel, att dylik kontroll lämpligen borde läggas under det redan befintliga organet svenska elektriska materielkontrollanstalten aktiebolag.

Ehuru framför allt genom professor Norinders forskningsarbete åskledarfrågan för ögonblicket måhända syntes hava fått en speciell ställning, ansåge dock styrelsen, att man för framtiden ej borde räkna med någon sådan särställning. Styrelsen ansåge, att enligt all sannolikhet åskledarfrågan komme att bli en huvudsakligen teknisk angelägenhet. I händelse en särställning för åskledarfrågan mot förmodan skulle befinnas ändamålsenlig, syntes dock, att Uppsala universitet och till detta knutna institutioner ej borde ligga närmare till hands än tekniska högskolan.

Den organisation av åskledarkontrollanstalten, som de sakkunniga föreslagit, hade en särskild svaghet i det att den vore helt fristående. Det vore icke klarlagt, vilken befogenhet denna anstalt kunde få. Man kunde således ej se, i vilken grad som den verkligen skulle kunna utöva kontroll av åskledaranläggningar. Om värden av åskledarfrågan i stället anförtroddes åt

kommerskollegii elektriska inspektion, vore alla vägar både för kontroll och andra organisatoriska saker utan vidare öppna, och man kunde få garanti för att teknisk sakkunskap ej skulle saknas.

Styrelsen funne alltså det framlagda förslaget sådant, att styrelsen för sin del måste avråda från detsamma. Dels kunde förslaget innebära en statsunderstödd, mer eller mindre monopolliknande, konkurrens med föreningens medlemmar, dels funnes ur organisatorisk och annan synpunkt påvisbara brister i det framlagda förslaget. Styrelsen finge därför, i händelse Kungl. Maj:t ansåge, att något borde åtgöras i denna angelägenhet, föreslå, att utredning gjordes om möjligheten att inordna åskledarkontrollen under elektriska inspektionen.

Styrelsen för svenska konsulterande ingenjörers förening har anfört bland annat:

Enligt styrelsens åsikt skulle anstaltens verksamhet med den nu föreslagna arbetsplanen liksom vid den tidigare förordade organisationsplanen komma att menligt beröra den verksamhet, som utövades av de medlemmar i föreningen, som sysslade med åskledaranläggningars projektering och kontroll, i det att de finge vidkännas en statsunderstödd konkurrens i fråga om sådana arbeten, som de hittills utfört för olika statsinstitutioner, kommuner, landsting och enskilda, en konkurrens, som sannolikt komme att medföra, att dessa medlemmar i en hel del fall måste nedlägga sin berörda verksamhet.

Styrelsen ville gärna erkänna, att vissa av de arbetsuppgifter, som enligt de sakkunnigas förslag skulle åvila anstalten, förvisso vore mycket beaktansvärda. Sålunda skulle utan tvivel insamlandet och bearbetandet av observationsmaterial över inom landet inträffade åskslag vara av betydelse för forskningen rörande den atmosfäriska elektriciteten. Det förefölle emellertid, som om denna gren av anstaltens verksamhet närmast borde tillhöra institutets för högspänningsforskning verksamhetsområde.

Enligt styrelsens åsikt syntes institutet för högspänningsforskning och i synnerhet professor Norinder personligen på allt sätt förtjäna uppmuntran. Styrelsen kunde dock icke finna, att de statliga utgifter, som vore förbundna med anstaltens anknnytning till Uppsala universitet, med säkerhet komme den vetenskapliga forskningen till godo, såsom planerna nu blivit utformade. Att en särskild anstalt genom statsunderstödet skulle bedriva en verksamhet, vilken lätt kunde få karaktären av monopol, innebure ett ingripande i det fria näringslivet, som icke syntes vara påkallat. I detta sammanhang kunde framhållas, att det funnes åskskyddsfrågor, som låge helt utanför den föreslagna anstaltens verksamhet, men som utgjorde en viktig del i institutets arbete, nämligen elektriska ledningars skyddande mot atmosfäriska störningar. Den tekniska sidan av denna fråga fölle, såsom hörande till starkströmstekniken, under kommerskollegii verksamhetsområde. I den mån ett statligt organ skulle utöva kontrollen över byggnadsåskledare, borde därför denna kontroll kunna utövas av samma myndighet, som handhade kontrollen över den nämnda starkströmsbetonade delen av åskskyddet, nämligen elektriska inspektionen inom kommerskollegium. Att ett specialområde inom elektrotekniken, åskledarskyddet å byggnader, skulle underställas Uppsala universitet syntes icke i och för sig innebära någon organisatorisk fördel.

Det syntes styrelsen därför vara ett önskemål, att, innan beslut fattades i hithörande angelägenhet, utredning skedde angående möjligheten att inordna kontrollen av åskledaranläggningar — även innefattande byggnadsåskledare — under den redan förefintliga statliga kontrollen av elektriska anläggningar.

Med stöd av det ovan anförda finge styrelsen hemställa, att något förslag till riksdagen angående ett inordnande av åskledarkontrollanstalten såsom särskild avdelning under institutet för högspänningsforskning icke måtte avlämnas.

Skulle Kungl. Maj:t likväl komma att framlägga förslag härom, hemställde styrelsen, att anstaltens verksamhet begränsades på sådant sätt, att den icke komme att utgöra en med enskilda ingenjörer och ingenjörsfirmor konkurrerande statsunderstödd verksamhet.

Södra Sveriges ångpanneförening har yttrat huvudsakligen följande:

Den verksamhet på åskledarkontrollens område, som redan förefunnos i vårt land, vore så omfattande och hade fungerat på sådant sätt, att någon anledning icke föreläge att i enlighet med de sakkunnigas förslag vidtagna en genomgripande förändring av förutsättningarna för densamma.

Det måste anses angeläget, att den fond av erfarenhet, som de hittills på området verksamma fackmännen samlat, och den träning, de förvärvat i behandling av tekniskt-ekonomiska spörsmål, även i fortsättningen bleve utnyttjade. I detta sammanhang kunde särskilt framhållas betydelsen av, att vid nyuppförande av eller vid förbättringsarbeten å åskledaranläggningar ekonomiska realiteter bleve vederbörligen beaktade, så att icke mera vidlyftiga anordningar vidtoges, än vad vunen erfarenhet visat vara behöfligt för åstadkommande av betryggande åskskydd.

Även om sålunda nu rådande standard ifråga om åskledaranläggningars utförande måste anses ganska tillfredsställande, uteslöte detta givetvis icke, att det vore av stort allmänt intresse, att de vetenskapliga rön, som gjordes vid institutet för högspänningsforskning vid Uppsala universitet, bleve tillgängliga för praktiserande teknici. Det vore särskilt viktigt, att, om institutet genom mätningar och försök uppnådde resultat, som medförde möjlighet att på ännu säkrare och ändamålsenligare sätt än hittills utföra åskledare, dessa bleve publicerade. De enskilda ingenjörsbyråerna vore säkerligen alltid beredda att ställa sina erfarenhetsrön till institutets förfogande.

Vare sig åskledarkontrollanstalten anslötes som särskilt företag till institutet för högspänningsforskning eller helt uppginge i detta, borde icke sådant arrangemang träffas, att med hjälp av statsunderstöd konkurrens med enskilda fackmän uppstode. Institutet kunde utan tvivel bäst fylla sin uppgift att samla och förmedla kännedomen om rön och forskningsresultat, om detsamma icke medelst åskledarkontrollanstalten sökte övertaga projektering och kontroll, som hittills handhafsats av enskilda. Föreningen instämde för sin del i vad styrelsen för svenska konsulterande ingenjörers förening i yttrande av den 27 april 1937 i detta ärende hemställt.

Mellersta och norra Sveriges ångpanneförening har yttrat bland annat:

Det vore av stort allmänt intresse, att de vetenskapliga rön, som gjordes vid institutet för högspänningsforskning vid Uppsala universitet, komme till allmän kännedom. Det vore särskilt viktigt, att de mätningar, iakttagelser och försöksresultat, som vore av sådan natur, att de medförde möjlighet att säk-

rare eller på lämpligare och ändamålsenligare sätt utföra åskledare, publicerades och gjordes tillgängliga bland annat i form av anvisningar för projektering, utförande och kontroll av åskledare.

Det vore dessutom i vissa fall av värde, att uppgjorda projekt till åskledaranläggningar bleve kritiskt granskade av den vid institutet disponibla sakkunskapen. Dylik kritisk granskning vore speciellt befogad i fråga om åskledare vid sprängämnesfabriker och oljeupplag.

Om åskledarkontrollanstalten i form av ett delvis statsunderstött men även mot arvode arbetande företag anslötes till institutet för högspänningsforskning, vore det viktigt, att anstaltens uppgifter avgränsades i vissa avseenden.

Åskledarkontrollanstalten borde tydligen i sin egenskap av statsunderstödd anstalt undvika konkurrens med de enskilda personer och företag, som utövade verksamhet i fråga om projektering och kontroll av åskledare.

Eftersom åskledarkontrollanstalten direkt anknötes till institutet för högspänningsforskning, vore det ju självklart, att institutets forskningsresultat, i den mån de vore av praktiskt värde, i första hand komme att utnyttjas av kontrollanstalten. Det måste emellertid även vara möjligt för anstalten utomstående fackmän att tillgodogöra sig institutets forskningsresultat i nämnda avseende.

Om åskledarkontrollanstalten skulle mot arvode direkt projektera och kontrollera åskledaranläggningar i konkurrens med utomstående fackmän och om högspänningsinstitutet därjämte skulle vara i viss mån beroende av åskledarkontrollanstaltens ekonomiska avkastning, torde det icke vara möjligt att åstadkomma ett förtroendefullt samarbete mellan institutet och kontrollanstalten å ena sidan och de enskilda fackmännen å andra sidan. De utomstående fackmännen skulle under sådana förhållanden känna sig praktiskt utestängda från möjligheten att tillgodogöra sig högspänningsinstitutets forskningsresultat i avseende på åskledares projektering och kontroll.

De nämnda riskerna kunde åtminstone i huvudsak undvikas, om den direkta projekteringen och den direkta kontrollen av åskledaranläggningar enligt punkt 4 av de sakkunnigas förslag helt uteslötes från åskledarkontrollanstaltens arbetsprogram.

Uteslutandet av punkt 4 från arbetsprogrammet innebure nämligen, att i normala fall ingen konkurrens behövde uppkomma mellan åskledarkontrollanstalten och de inom området verksamma enskilda fackmännen och företagen. Därmed skulle även anledningarna till ekonomisk intresse motsättning mellan högspänningsinstitutet och berörda enskilda företag bortfalla, så att möjligheter öppnades till ett förtroendefullt samarbete.

Om anstaltens arbetsuppgifter begränsades på nämnda sätt, kunde det vara lämpligt, att uppgjorda projekt rörande åskledare för sprängämnesfabriker och oljeupplag obligatoriskt granskades av anstalten. Det vore dessutom sannolikt, att projekt rörande andra viktiga byggnader frivilligt skulle underställas anstalten för granskning.

Resultatet av ett arbete efter dessa linjer torde på längre sikt bliva, att de fackmän, som projektera och kontrollera åskledaranläggningar, genom anstaltens kritik och anvisningar bleve väl orienterade om vetenskapens rön inom hithörande område. Detta skulle i sin ordning medföra högre standard på allt projekterings- och kontrollarbete vid åskledaranläggningar.

Under hänvisning till det ovan anförda finge föreningen hemställa, att punkt 4 i de sakkunnigas förslag uteslötes från anstaltens arbetsuppgifter.

Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening har framhållit:

Föreningen vore en sammanslutning av de brandförsäkringsbolag, som dominerade landsbygdsbrandförsäkringen i Sverige, och utgjordes av 36 stycken ömsesidiga bolag. Medlemmarnas sammanlagda försäkringssumma utgjorde vid 1936 års utgång över 9 miljarder kronor, representerande cirka 70 procent av landsbygdens brandförsäkring, innefattande såväl lantgårdar som även kyrkor och andra kommunala byggnader. Föreningens ändamål vore bland annat att bevaka medlemmarnas gemensamma intressen och då så ansåges nödigt och nyttigt avgiva offentliga yttranden i frågor, som rörde brandförsäkringsverksamheten på landsbygden.

Det ifrågavarande under utredning varande ärendet hade av föreningen ansetts vara av den allra största vikt för brandförsäkringsverksamheten på landsbygden.

Frekvensen av åskeldsvådor på landsbygden vore avsevärd, och dessvärre syntes utvecklingen på grund av det förändrade byggnads sättet för lantgårdarnas ekonomihus gå hän mot en ökning av åskfaran. Som bekant sökte jordbrukarna tillfredsställa sitt behov av jordbrukets rationalisering bland annat genom en koncentrerad av dess utrymmesbehov till en enda stor byggnad, i stället för att man förut hade ett större antal mindre och ofta spridda byggnader. Dessa stora, med ett flertal maskinella anordningar utrustade ekonomihus, utgjorde med sin mångfald av ledningar och järnbalkar m. m. samt sin stora höjd ett betydligt mera lättillgängligt mål för blixten, än de förutvarande små byggnaderna. År 1937 torde vara ett av de värsta åskåren hittills för jordbruket. Enbart genom ett enda åskväder antändes och nedbrunno sommaren 1937 gårdar för flera hundra tusen kronors värde. Behovet av åskskydd vore för närvarande synnerligen bristfälligt tillgodosett i fråga om lantgårdar. Bristfälligheterna hänförde sig såväl till en alltför låg anläggningsfrekvens som också till ett i många fall tekniskt otillfredsställande utförande. Orsakerna till dessa mindre goda förhållanden måste enligt föreningens uppfattning sökas i dels de mycket stora kostnader, som vore förknippade med nuvarande anläggningsteknik och dels den hittills rådande bristande kännedomen om blixtnedslaget karaktär samt om de minimikrav, som måste uppställas i fråga om en åskledares avledningsförmåga.

För att erhålla en förbättring av förhållandena härutinnan, hade föreningen för ett par år sedan i samråd med svenska brandskyddsföreningen trätt i förbindelse med föreståndaren för institutet för högspänningsforskning i Uppsala, professorn Harald Norinder. Resultatet av de undersökningar och studier, professorn Norinder i anslutning därtill företagit, föreläge nu i form av en handbok rörande åskledare och deras anläggning, till vilken författarrätten överlåtits på föreningen och vars tryckning och distribution på landsbygden komme att verkställas genom föreningens försorg.

Enligt föreningens uppfattning kunde denna omfattande fråga icke därmed avföras från dagordningen. Åskledartekniken måste med den fortsatta utvecklingen inom byggnadsverksamheten och jordbruket undergå motsvarande förändringar för att fylla sitt syfte. Föreningen hade den åsikten, att för att fullt tillfredsställande resultat skulle kunna uppnås, tekniken måste grundas på vetenskaplig undersökning. Det lyckligaste torde vara, om de tekniska konstruktionerna kunde ske i omedelbart samband med den vetenskapliga forskningen. Ur säkerhets- och auktoritetssynpunkt vore det även synnerligen gynnsamt, om kurser för montörer och besiktningsmän i fråga

om åskledare kunde komma till stånd med motsvarande vederhäftiga ledning. Ett kontinuerligt arbetande forskningsinstitut med direkt anknytning till teknik och praktik måste enligt föreningens mening medföra den bästa lösningen av åskledarproblemet.

Föreningen ville därför som sin uppfattning uttala, att ett genomförande av de arbetsuppgifter och den organisation, som i de sakkunnigas förslag av den 11 december 1936 blivit framlagda för åskledarkontrollanstalten skulle vara till största värde för brandförsäkringsväsendet på landsbygden och därmed för dess försäkringstagare, d. v. s. största delen av Sveriges jordbrukande befolkning.

Departementschefen.

I samband med Kungl. Maj:ts äskanden till riksdagen om anvisande av anslag till materiel vid universiteten har hittills pläгат i detalj angivats, huru anslagen för ett kommande budgetår skulle disponeras. Visserligen har härvid förutsatts, att Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av stat för respektive materielanslag skulle äga vidtaga erforderliga jämkningar i de anslagsbelopp, som beräknats för de olika ändamålen. Genom att dessa belopp upptagits å en av departementschefen för riksdagen framlagd sammanställning har Kungl. Maj:t emellertid i trots av den Kungl. Maj:t i viss utsträckning lämnade rörelsefriheten nästan undantagslöst känt sig bunden av de i sammanställningen angivna summorna. Detta förhållande har icke alltid varit till båtnad för universiteten, enär den tidrymd, som förflyter mellan beloppens fixerande i berörda sammanställning och den tidpunkt, från och med vilken de skola utgå, är så pass lång, att förhållanden därunder lätt kunna uppkomma, vilka lämpligen borde föranleda en förskjutning av ett anslagskrav till förmån för ett annat. Därest åter den definitiva anslagsfördelningen framflyttas till en tidpunkt närmare det nya budgetårets ingång, undvikes sagda olägenhet. Vid de tekniska högskolorna har sedan länge beträffande materielanslagen tillämpats ett i förhållande till universiteten mera summariskt förfaringssätt. Departementschefen har här för riksdagen allenast angivit det anslagsbelopp, som enligt hans mening borde utgå för ett kommande budgetår. Föreskrifter angående anslagsdispositionen har sedermera efter vederbörandes hörande meddelats av Kungl. Maj:t. Då jag anser denna ordning vara att föredraga framför den i fråga om universiteten hittills tillämpade, kommer jag icke nu att framlägga något i detalj utformat förslag till materielanslagens vid universiteten fördelning för nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med fastställande av stat för respektive materielanslag på förslag av vederbörande universitetsmyndigheter slutligt fixera anslagssummorna till olika under anslagen fallande ändamål.

Kanslerns förslag om sammanläggande av varje institutions så att säga normala anslag med dess andel av förstärkningsanslaget på grund av den svenska valutans ställning anser jag mig på av kanslern anförda skäl kunna biträda. Med anledning härav böra för nästa budgetår de vid båda universiteten nu upptagna förstärkningsanslagen uteslutas ur staterna.

Kanslern har äskat, att förevarande anslag måtte höjas med icke mindre än 152 800 kronor till 825 500 kronor. För såvitt kanslerns förslag om anställande av en amanuens vid psykologiska laboratoriet ej skulle bifallas, anser kanslern anslaget till laboratoriet icke kunna minskas med det i kanslerns sammanställning angivna beloppet av 400 kronor utan böra uppföras med oförändrat belopp, 1 600 kronor. Då — såsom framgår av den under avlöningsanslaget till Uppsala universitet lämnade redogörelsen — jag icke ansett mig kunna förorda inrättandet av den ifrågasatta amanuensbefattningen, avser kanslerns ökning av universitetets materielanslag 153 200 kronor och anslagets slutsumma 825 900 kronor.

Vad först beträffar det av kanslern begärda särskilda förstärkningsanslaget för bestridande av de på grund av senare tiders prisstegring ökade uppvärmningskostnaderna, föranleder detta krav icke någon erinran från min sida. Kanslern har beräknat anslaget till 20 300 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid närmare bestämma anslagets storlek. I detta sammanhang får jag framhålla angelägenheten av att den av kanslern omförmälda inom universitetet pågående utredningen i fråga om utbrytande ur de olika institutionernas materielanslag av de belopp, som avse bränsle-kostnader, i syfte att sammanföra dem till ett för universitetet gemensamt bränsleanslag fullföljes så, att frågan kan upptagas till prövning i samband med universitetets anslagsäskanden till 1939 års riksdag.

I likhet med universitetsmyndigheterna och allmänna civilförvaltningens lönenämnd tillstyrker jag, att den föreslagna löneregleringen för botaniska trädgårdens arbetarpersonal genomföres från och med nästa budgetår. Emot de härför framlagda grunderna har jag ej funnit anledning till erinran. Jag vill dock framhålla, att jag i likhet med lönenämnden anser å ifrågavarande personal böra tillämpas enahanda bestämmelser rörande sjukavlöning, semester m. m., som i berörda avseende i allmänhet gälla för arbetare i statens tjänst. Jag förutsätter, att kostnaderna för löneregleringen komma att i stort sett hålla sig inom den av kanslern angivna kostnadsramen.

För flertalet institutioner föreligga utan tvivel behov av ökade anslagsmedel. Det är mig dock icke möjligt att föreslå en höjning av anslagen med så avsevärda belopp, som kanslern förordat. Beskränningar av anslagskraven torde i flertalet fall bliva ofrånkomliga. För de i den tabellariska sammanställningen angivna ändamålen anser jag mig för nästa budgetår kunna tillstyrka en anslagsökning av 61 300 kronor.

Emellertid synes en ytterligare ökning av anslaget böra komma till stånd. På grund av vad jag anfört i 1938 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bilaga 7, punkten 6, torde för uppvärmning av den nya byggnaden för botaniska institutionen vid universitetet i Uppsala böra för nästa budgetår anvisas ett belopp av 3 000 kronor.

Vidkommande härefter förslaget om åskledarkontrollanstaltens anknyt-

ning till institutet för högspänningsforskning vid Uppsala universitet vill jag till en början understryka, att samtliga de i ärendet hörda myndigheterna givit de sakkunnigas i detta avseende framställda förslag — sådant det slutligt utformats — sin anslutning. För egen del anser jag en dylik intim anknytning innebära påtagliga fördelar för den tekniskt-vetenskapliga forskningen på ifrågavarande område. Såsom från olika håll med styrka framhållits, är det av synnerlig vikt, att tekniken beträffande åskskydd grundas på vetenskapliga undersökningar och rön. Ett ständigt arbetande vetenskapligt institut, som står i direkt kontakt med de tekniskt-praktiska erfarenheterna, måste bli av betydande värde för lösningen av det ur säkerhets- och ekonomisk synpunkt samt ej minst för jordbruksnäringen viktiga åskledarproblemet. De av vissa tekniska sammanslutningar uttalade farhågorna för att kontrollanstalten skulle på förevarande område komma att bedriva något slags mer eller mindre monopolliknande konkurrens med enskilda företagare synas mig överdrivna. Anstaltens uppgift är avsedd att bli av huvudsakligen rådgivande art. Allenast när det gäller projektering och kontroll av åskledaranläggningar på staten tillhöriga byggnader eller inom sprängämnesfabriker och oljehamnar eller ock på byggnader, tillhörande kommuner och landsting eller enskilda, skulle anstalten enligt de sakkunnigas motivering böra hava möjlighet att i särskilt viktiga fall eller då omständigheterna eljest därtill föranleda antingen själv utföra arbetet eller ock övervaka detsamma. I likhet med kommerskollegium anser jag den angivna begränsningen för anstaltens berörda uppgift utgöra en tillfyllestgörande garanti för att anstalten icke kommer att göra något obehörigt intrång på enskilda företags verksamhet på ifrågavarande område. Fastmer håller jag för troligt, att ett för båda parter fruktbringande samarbete skall kunna etableras mellan den till högspänningsinstitutet knutna kontrollanstalten och de olika företag, som ägna sig åt åskledaranläggningar. Till förtydligande av förslagets innebörd vill jag emellertid framhålla, att det icke här är fråga om att i något fall göra anlitaandet av anstalten obligatoriskt, och att alltså, där anstalten enligt vad nyss anförts skulle hava möjlighet att själv utföra arbetet eller ock övervaka detsamma, detta kan ske först efter frivillig överenskommelse. Denna innebörd av förslaget bör komma till tydligt uttryck i de bestämmelser angående anstaltens uppgifter och verksamhet, som det torde ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles utfärda. Jag tillstyrker alltså, att anstalten på sätt de sakkunniga föreslagit anslutes till Uppsala universitets institut för högspänningsforskning.

I fråga om kostnaderna för anstaltens drift kan jag icke biträda statskontorets förslag, att desamma skulle bestridas ur avkastningen av den Anderssonska donationen. Jag är nämligen icke beredd att nu föreslå en åtgärd, som måste rubba förutsättningarna för 1931 års riksdags beslut. Det synes mig lämpligare, att medel för anstaltens driftkostnader tillsvidare

upptagas på riksstaten. Emot de härför beräknade kostnaderna — 8 500 kronor — har jag icke funnit anledning till erinran. Jag tillstyrker alltså, att ett belopp av denna storlek för angivna ändamål uppföres under anslaget till materiel för Uppsala universitet.

Anslaget skulle alltså enligt vad jag nu förordat ökas med $(61\ 300 + 3\ 000 + 8\ 500 =)$ 72 800 kronor.

Å andra sidan bör förevarande anslag på grund av det förslag, som av chefen för finansdepartementet framlägges om ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd, minskas med de nu upptagna anslagsposterna till underhåll och reparationer av universitetets byggnader och till utskylder och brandavgifter för universitetets fastigheter i Uppsala å respektive 81 000 kronor och 6 500 kronor, vilka poster icke vidare böra uppföras å anslaget.

Vidare torde på grund av mitt i det föregående framställda förslag om inrättande av en extra ordinarie vaktmästare och eldare i 5 lönegraden för de i Gustavianum inrymda institutionerna den under ifrågavarande anslag upptagna posten till uppvärmning, belysning och städning m. m. av sagda institutioner kunna minskas med 2 640 kronor.

Härjämte bör i avrundningssyfte den till Kungl. Maj:ts disposition ställda anslagsposten nedbringas med förslagsvis 160 kronor.

Anslagsminskningarna skulle alltså sammanlagt utgöra $(81\ 000 + 6\ 500 + 2\ 640 + 160 =)$ 90 300 kronor.

För nästa budgetår bör alltså anslaget till materiel m. m. för Uppsala universitet upptagas med $(672\ 700 + 72\ 800 - 90\ 300 =)$ 655 200 kronor. Stat för anslagets användning torde i sinom tid få fastställas av Kungl. Maj:t.

IV. Förslagsanslaget till Lunds universitet: Avlöningar.

Detta anslag, som nu är uppfört med 1 479 700 kronor, disponeras jämlikt en av 1935, 1936 och 1937 års riksdagar godkänd personalförteckning, respektive avlöningsstat, som jämte därtill hörande bestämmelser återfinnes å sid. 391 ff. i statsliggaren för budgetåret 1937/38.

I skrivelse den 5 november 1937 har *kanslern för rikets universitet* gjort framställning om anslag till avlöningar vid Lunds universitet under nästa budgetår och därvid hemställt om följande öknings av universitetets avlöningsanslag:

1) Professur i privaträtt	kronor	12 000
2) Professur i öron-, näs- och halssjukdomar i stället för en ordinarie lärarbefattning i ämnet	»	9 300
3) Professur i limnologi	»	12 000
4) Biträdande lärare i nationalekonomi	»	6 000
5) Biträdande lärare i matematik	»	6 000
6) Uppdelning av befattningen såsom klinisk laborator och biträdande lärare i medicin i en klinisk laboratorbefattning och en biträdande lärarbefattning i medicin	»	4 800
7) Ombildande av två amanuensbefattningar vid kliniska institutionen till assistenttjänster	»	3 600
8) Amanuens vid konstmuseet	»	1 200
9) Idrottslärare	»	4 000
10) Lärare vid en kurs i bokföring	»	600
11) Avlöningsförstärkning åt överbibliotekarien	»	1 200
12) Inrättande av en förste bibliotekariebefattning i lönegraden B 26	»	8 640
13) Inrättande av en andre bibliotekariebefattning i lönegraden B 21	»	6 540
14) Icke-ordinarie personal vid universitetsbiblioteket	»	11 800
15) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid patologisk-anatomiska institutionens bakteriologiska avdelning	»	2 780
16) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid kvinnokliniken	»	2 780
17) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid geologisk-mineralogiska institutionen	»	2 780
18) Tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid botaniska institutionens systematiska avdelning (botaniska museet)	»	2 780
19) Vaktmästare i lönegraden B 7 vid botaniska institutionens systematiska avdelning (botaniska museet) ..	»	2 950
20) Försöksassistent i lönegraden B 16 vid institutionen för ärftlighetsforskning	»	1 930
21) Arvodeshöjning till biträdande vaktmästaren vid kemiska institutionen	»	900
22) Förändring av portvaktstjänsten vid universitetshuset till en extra ordinarie tjänst	»	50
23) Avlöningsförhöjningar till extra ordinarie befattningshavare	»	2 000
24) Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie personal ..	»	470
25) Överförande av akademikassans avkastning från avlöningsanslaget till reservfonden m. m.	»	25 850
Summa kronor		132 950.

Anslaget skulle alltså för nästa budgetår höjas med nämnda belopp och uppföras med 1 612 650 kronor.

Över förslaget om överförande av akademikassans avkastning till reservfonden m. m. har *statskontoret* den 10 december 1937 avgivit utlåtande.

Utöver ovannämnda förslag har kanslern — under åberopande av vad av honom anförts rörande motsvarande, Uppsala universitet avseende fråga — hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå 1938 års riksdag besluta, att de nu ur anslaget utgående medlen till universitetslektor i

svenska språket måtte utgå under ytterligare en treårsperiod, räknat från och med den 1 juli 1938.

I det följande lämnas en redogörelse för motiven till kanslerns äskanden, i den mån de befunnits böra upptagas och icke i det föregående berörts. I övrigt hänvisas till handlingarna i ärendet.

Uppdelning av befattningen såsom klinisk laborator och biträdande lärare i medicin i en klinisk laboratorbefattning och en biträdande lärarbefattning i medicin. Till stöd för detta förslag har *professorn S. I. Ingvar* yttrat huvudsakligen följande:

Den medicinska universitetskliniken hade under de gångna åren haft att uppvisa en så småningom ständigt stegrad beläggning. En överblick över de sista tio åren visade, hurusom patientantalet åren 1935 och 1936 stegrats med cirka 50 procent från år 1927—1928. Den ökade merbeläggningen kunde endast ske inom ramen för klinikens en gång för alla bestämda kapacitet — d. v. s. sängantal. Ett ökat antal patienter per år kunde sålunda endast möjliggöras genom en förkortning av vårdtiden. Denna hade i medeltal per patient år 1934 uppgått till 22,79 dagar, vilket jämfört med motsvarande andra avdelningar i landet måste anses som en kort tid. Den förkortade vårdtiden innebure en högst betydlig ökning av klinikens diagnostiska arbete. Det mera omfattande patientmaterialet innebure givetvis även en utvidgning och intensifiering av klinikens undervisningsuppgift. På grund härav samt på grund av de allmänna utvecklingstendenserna inom den praktiska medicinen, vilken otvivelaktigt under de sista decennierna ytterligare vunnit i betydelse bland övriga medicinska discipliner, syntes en uppdelning av den befattning, som benämndes klinisk laborator och biträdande lärare i medicin, till en odelat klinisk laboratorbefattning och en biträdande lärarbefattning böra äga rum.

Befattningen, benämnd klinisk laborator och biträdande lärare i medicin, innebure för befattningshavaren enligt gällande instruktion dels att meddela undervisning i kliniska laborationer och handhava arbetet i det kliniska laboratoriet, samt dels att meddela undervisning vid den medicinska polikliniken. Som redan benämningen på befattningen uttryckte, vore befattningshavarens uppgift av dubbel natur. Utan tvivel kunde sägas, att tyngdpunkten av densamma borde ligga å det kliniska laboratoriet. För att där utöva överinscende över arbetet, måste befattningshavaren, eftersom arbetet innebure en tillämpning av många invecklade kemiska och fysiologiska undersökningsmetoder, hava en djupgående utbildning i såväl medicinsk kemi som fysiologi. Å andra sidan måste befattningshavaren för att på ett tillfredsställande sätt fullgöra undervisningen å medicinska kliniken också hava en mycket grundlig utbildning i den kliniska medicinen. Eftersom endast yngre vetenskapsidkare kunde förutsättas komma i fråga för en dylik befattning, låge det i sakens natur, att det vore mycket svårt finna personer, som behärskade två så olikartade arbetsuppgifter. Det vore också lätt att ur de diskussioner, som vid tillsättningarna av denna befattning ägt rum i fakulteten vid föregående tillfällen, finna belägg härpå. Redan från denna synpunkt kunde sägas, att befattningen, såsom den från början faststälts, måste anses vara så omfattande, att en uppdelning kunde anses motiverad.

Det finge även framhållas, att laboratoriearbetet å det kliniska laboratoriet för medicinska klinikens arbete tilltog i betydelse för varje år, samtidigt som de kliniska laboratoriemetoderna utvecklats. På de flesta ledande klinikerna i världen ansåges chefsbefattningen för det kliniska laboratoriet vara så betydelsefull, att den helt utfyllde innehavarens tid och intresse. Det gällde för innehavaren av en dylik befattning icke blott att leda det dagliga rutinarbetet å det kliniska laboratoriet utan även att genom egna studier och initiativ städse utveckla kliniska laborationsmetoder. Detta förutsatte givetvis ständigt omfattande studier inom fysiologi, farmakologi och medicinsk kemi. Endast den, som hade tillfälle att ägna sig åt dylika studier och följa med i utvecklingen av nämnda vetenskaper, vore i stånd att åt den studerande ungdomen giva en fullständigt adekvat undervisning i de kliniska laboratoriemetoderna. Det torde vara helt enkelt omöjligt att kunna få en person, som faktiskt behärskade detta område utanför de egentliga teoreticis krets. Erfarenheterna från det gångna året hade givit vid handen, att det skulle vara lyckligare för det medicinska laboratoriet, om man vid detsamma som laboratoriechef kunde anställa en dylik teoretiskt utbildad fackman. En dylik skulle innebära en betydande tillgång för det vetenskapliga arbetet å medicinska kliniken. Laboratorn skulle med framgång kunna upptaga till vetenskaplig behandling medicinskt-kemiska och fysiologiska kliniska problemställningar, för vilka han naturligen kunde finna ett lämpligt och rikt material bland klinikens klientel. Å andra sidan skulle en dylik laborator kunna i hög grad befrämja och understödja den vetenskapliga aktiviteten vid kliniken genom att med sin erfarenhet ställa sig klinikens assistenter till förfogande, som ville arbeta med frågeställningar, vilka fölle inom de kliniska laboratorievetenskapernas område.

Man torde utan överdrift kunna påstå, att de kliniska laboratorievetenskaperna överhuvudtaget inom den moderna medicinen under senare år fått allt mer ökad betydelse. Kliniska laborationer måste numera praktiseras vid alla större sjukhusavdelningar. Hittills hade vi i vårt land icke haft mer än en enda odelad klinisk laboratorbefattning, nämligen vid serafimerlasarettet. De kliniska laborationerna bedreves i stor utsträckning vid våra sjukavdelningar av särskilt skolade sköterskor. Med den brist på läkarkrafter, som genomgående rådde vid våra sjukhus, hade läkarna alltför litet tillfälle att kontrollera och leda dessa sjuksköterskors laboratoriearbete, som ofta skedde på ett mekaniskt sätt. Detta vore till stort förfång för det kliniska laboratoriearbetet i vårt land. Det måste anses värdefullt, att utbildningsplatser för klinisk laborativ verksamhet inrättades för unga läkare. De större sjukhuskomplexen skulle säkert inom en snar framtid bliva nödgade att samla sina kliniska laborationer till centrallaboratorier, vilka givetvis måste förestås av en kompetent person, som helt ägnade sig åt denna verksamhet. För dessa befattningar lämpade sig i hög grad unga teoretici, som tidigare arbetat inom framför allt fysiologi, medicinsk kemi och farmakologi. Överhuvudtaget skulle knappast någon befattning så som en klinisk laboratorbefattning, i den mån den rekryterades från denna grupp av fackmän, kunna innebära ett bättre tillfälle till fruktbart samarbete emellan de kliniska och de teoretiska vetenskaperna.

Förslaget att inrätta en självständig klinisk laboratorbefattning vid medicinska kliniken i Lund torde således från olika synpunkter vara väl motiverat.

Beträffande behovet av införandet av en fristående lärarbefattning i medicin finge framhållas, att det stora omfattande ämnet praktisk medicin, som alltjämt hävdade sin centrala betydelse för den praktiska läkarutbildningen, endast hade till sitt förfogande dels professuren i ämnet samt den här berörda befattningen, klinisk laborator och biträdande lärare i medicin. Det finge givetvis anses otillfredsställande, att endast tvenne erfarna lärarkrafter vore disponibla i detta viktiga ämne. Under de senaste tio åren hade, när docentstipendiat i praktisk medicin varit tillgänglig, bristen utfyllts på så sätt, att stipendiaten fullgjort sin undervisningsskyldighet genom att hålla kliniska föreläsningar med ronder för särskilt den grupp av tjänstgörande, som hade mest behov av handledning och undervisning, nämligen fortsättningstjänstgörandena. Denna anordning, som visat sig vara synnerligen fördelaktig, vore emellertid beroende på om stipendiat funnes. Med de få docentstipendier, som fakulteten disponerade över, vore det naturligtvis ovisst, om dylik anordning kunde genomföras i längden. Därtill komme behovet av att undervisningen bestredes vid medicinska polikliniken. Detta undervisningsarbete vore icke den minst viktiga delen av utbildningen inom ämnet praktisk medicin. Denna undervisning förutsatte alldeles särskilt stor klinisk vana. Och man kunde utan vidare våga påstå, att ju mera kvalificerad en klinisk laborator vore för sin speciella uppgift vid det kliniska laboratoriet, desto mindre vore utsikterna att han också skulle hava haft tillfälle att fördjupa sig inom den kliniska vetenskapen och där skaffat sig för undervisning vid polikliniken erforderlig vana och erfarenhet.

Utsikterna att även en man med större klinisk erfarenhet skulle låta anställa sig för det relativt måttliga arvode, som kunde bjudas den biträdande läraren, förhöjdes avsevärt, om till den biträdande lärarbefattningen knötes den nuvarande kombinerade befattningens skyldighet att självständigt under överläkarens ledning handhava sjukvården vid en avdelning å kliniken. Härmed hade hittills följt rätten att räkna sjukhusår som meriter för befordran till medicinsk överläkare.

Genom den föreslagna uppdelningen av befattningen skulle undervisningen i praktisk medicin vid Lunds universitet tillförsäkras tre lärarkrafter, vilket måste anses såsom ett minimum för att kunna fylla de krav, som ämnet i vår tid ställde på undervisningen.

Medicinska fakulteten och *större akademiska konsistoriet* hava tillstyrkt den ifrågasatta uppdelningen och föreslagit, att i stället för nu utgående arvodesbelopp å 7 200 kronor för år till en klinisk laborator och biträdande lärare i medicin måtte utgå två arvoden å vardera 6 000 kronor för år, det ena till en klinisk laborator och det andra till en biträdande lärare i medicin.

Kanslern har funnit de anförda skälen för tjänstens uppdelning övertygande och tillstyrkt förslaget. Kostnadsökningen vid bifall till detsamma angiver kanslern till 4 800 kronor.

Inrättande av en förste och en andre bibliotekariebefattning samt vissa icke-ordinarie befattningar vid universitetsbiblioteket. *Överbibliotekarien* har framställt förslag om utökning av bibliotekets personal och i sådant avseende anført huvudsakligen följande:

Sedan 1909 års riksdag beviljade tre nya ordinarie bibliotekarietjänster vid biblioteket, två förste och en andre bibliotekarie, hade inga nya tjänster av bibliotekariegrad därstädes inrättats.

Under de 28 år, som förflutit efter omregleringen av bibliotekets personalstat år 1909, hade biblioteket genomgått en utomordentlig utveckling. Dess bokbestånd hade fördubblats, och det hade i ständigt stigande grad tagits i anspråk för den vetenskapliga forskningen vid universitetet. I främsta rummet berodde denna ökning av bibliotekets verksamhet på universitetets kraftigt växande expansion: antalet lärare, som år 1909 uppgått till 100, hade nu stigit till över 180, studentantalet hade nästan tredubblats (1909: 925, 1937: 2 727); de vidgade forskningsområdena och den stegrade vetenskapliga produktionen hade nödvändiggjort ökade anslag till bokinköp, och biblioteket hade — icke minst till följd av de för den enskilde numera ofta oöverkomliga bokpriserna — kommit att i en helt annan utsträckning än förr anlitas av lärare och studenter vid universitetet. På alla områden av bibliotekets verksamhet hade arbetet ökat: besöken i läsesalarna hade stigit från 18 773 (1909) till 62 679 (1935/36), utlåningen från 17 835 till 44 783, utlåning till och från andra orter från 508, respektive 925, till 3 811, respektive 2 593; de till svenska avdelningen inkommande bokleveranserna hade stigit till omkring det dubbla, utländska avdelningens bytesförbindelser hade — tack vare rikare bytesmaterial, särskilt från de till universitetet anknutna vetenskapliga sällskapen — vuxit från cirka 350 till cirka 1 250, läsesalarna hade utvidgats från ett 50-tal arbetsplatser till cirka 150 och det 20-tal arbetsplatser, som i bibliotekets nybyggnad år 1907 reserverades för forskare, hade ökat till ett 90-tal.

Med det ökade arbetet hade följt behov av ökning i antalet arbetskrafter. För att avhjälpa det mest tvingande behovet hade år 1920 3 ordinarie biträdestjänster, som år 1925 förändrades till 1 kansli- och 2 kontorsbiträdesbefattningar, inrättats, och anslaget till icke-ordinarie befattningshavare hade vid olika tillfällen ökat och utginge för innevarande budgetår med ett belopp av 38 200 kronor. En extra vaktmästartjänst hade blivit ordinarie år 1917 och en extra eldartjänst likaledes ordinarie år 1919. Framställningar om inrättande av ytterligare ordinarie tjänster hade hittills icke vunnit bifall.

Redan år 1919 hade dåvarande överbibliotekarien framhållit inrättande av en särskild föreståndarbefattning för handskriftsavdelningen — i likhet med förhållandet i kungl. biblioteket och Uppsala universitetsbibliotek — som ett önskemål, vilket icke längre kunde undanskjutas, och i en inlaga år 1923 betonade han, att endast depressionen hindrade honom att göra framställning därom. Först år 1929 gjorde överbibliotekarien framställning om en ny förste bibliotekariebefattning med skyldighet för innehavaren att förestå bibliotekets handskriftsavdelning, ävensom porträtt-, plansch-, musikalie- och kartsamlingen. Framställningen ledde icke till resultat. Men handskriftsavdelningen kunde icke längre undvara en egen föreståndare. Den befunde sig i en ständig och snabb tillväxt; genom stora och värdefulla donationer, även till en ej ringa del genom inköp hade avdelningen nu vuxit till det dubbla mot vad den utgjorde år 1909, och den toge numera mer än en ordinarie tjänstemans hela arbetstid i anspråk. Brist på arbetskrafter hade gjort att viktiga delar ännu icke kunnat på nöjaktigt sätt göras tillgängliga för forskningen. För genomförande av alla till avdelningen hörande arbetsuppgifter och tillfredsställande vård behövde avdelningen en särskild föreståndare, och de krav, som måste ställas på denne tjänsteman vore ingalunda mindre än i fråga om de övriga avdelningarnas föreståndare.

Sedan år 1909 hade biblioteket 5 andre bibliotekarier. Såsom redan år 1931 framhållits, hade under de år, som förflutit sedan år 1909, arbetet i bib-

lioteket så betydligt vuxit på alla avdelningar av verksamheten, att en ökning av dessa tjänster vore av behovet högeligen påkallad. I själva verket vore arbetsökningen numera så betydlig, att inrättande av ytterligare en andre bibliotekariebefattning för en var av bibliotekets tre huvudavdelningar skulle vara fullt motiverad för att uppnå samma proportion mellan antalet ordinarie andre bibliotekarier och de förefintliga arbetsuppgifterna, som vunnits år 1909 genom då beviljade tjänster. Det skulle sålunda för visso nu vara ganska behöfligt, att för svenska avdelningen kunna påräkna tre andre bibliotekarier: 1 för tryckleveransernas behandling, 1 för katalogiseringsarbetet och bindning och 1 för det vidlyftiga småtrycket, komplettering och revideringar av samlingarna m. m. För utländska avdelningen vore 1 bibliotekarie behöflig för bytet, 1 för inköp och 1 för katalogisering och bindning. För låneexpeditionen hade det under senare år visat sig särdeles önskvärt att kunna hava 2 andre bibliotekarier till förfogande för expeditionstjänsten och övervakande av läsesalarna med referensbiblioteket.

Det vore emellertid icke överbibliotekariens avsikt att nu framställa begäran att på en gång erhålla en så betydande ökning av andre bibliotekariepersonalen. Överbibliotekaren ansåge sig icke böra denna gång ifrågasätta mer än en ny andre bibliotekarietjänst, varigenom antalet andre bibliotekarier skulle ökas till 6. Till jämförelse finge erinras om att Uppsala universitetsbibliotek, som i fråga om svenska avdelningen hade alldeles samma arbetsuppgifter som Lunds och beträffande låneexpeditionen hade en arbetsbörda ungefär motsvarande den härvarande (rekvisitioner i låneexpeditionen 1935/36 Uppsala: 58 700, Lund: 56 473; utlånade band Uppsala: 41 835; Lund 44 783), hade 10 andre bibliotekarier.

Men när överbibliotekarien nu i fråga om andre bibliotekarier inskränkte sig till att hemställa om endast en ny tjänst, kunde överbibliotekarien icke underlåta att därjämte framställa begäran om en ytterligare utökning av de ordinarie arbetskrafterna med inrättande av en kansliskrivartjänst. Då de befintliga bibliotekarietjänsterna vore otillräckliga, kunde det vara möjligt att till en del fylla behovet av ytterligare ordinarie arbetskrafter genom inrättande av biträdestjänster av högre grad; för dylika tjänster kunde påräknas högt kvalificerade biträden, som avlagt akademisk examen, erhållit utbildning i bibliotekstjänst och ådagalagt kompetens även för mera krävande uppgifter i tjänsten, men ej fyllde fordringarna, i fråga om examina, för bibliotekariebefattning.

Tills vidare inskränkte överbibliotekarien sig till att hemställa om inrättande av en kansliskrivartjänst i lönegrad B 11.

Genom den för budgetåret 1936/37 av riksdagen beviljade höjningen av anslaget till icke-ordinarie befattningshavare hade biblioteket nu medel till avlönande dels av 4 amanuenser med fasta arvoden å 4 800 kronor, dels därtutöver av amanuenser och extra biträden med tillsamman 19 000 kronor, varav 4 200 kronor vore avsedda till tamburvakt, expeditionsbiträden i bokmagasinen och vaktmästarbiträden. Till ersättning åt amanuenser utan fasta arvoden och extra biträden återstode således ett belopp av 14 800 kronor. Detta belopp vore emellertid alldeles otillräckligt för beredande av skäligen ersättning åt det antal amanuenser eller amanuenskapetenta och övriga extra biträden, som ovillkorligen behövdes för de dagliga arbetsuppgifternas vederbörliga fullgörande. Bristen på ordinarie arbetskrafter hade medfört, att ett mycket större antal amanuenser och amanuenskapetenta biträden måste anställas än tillgängliga medel egentligen medgäve, och följden hade blivit,

att de icke kunde erhålla den ersättning, som rättvisligen borde tillkomma dem, och deras avlöning vore till stor del beroende av de besparingar, som eventuellt kunde uppstå vid tjänstledigheter och förordnanden. För närvarande tjänstgjorde 7 amanuenser utan fast arvode och 7 extra biträden, de flesta med halvtidstjänstgöring; att halvtidstjänstgöring i så stor utsträckning alltjämt bibehölls berodde dels på behovet av större antal arbetskrafter än heltidstjänst skulle medgiva, dels därpå, att i många fall väl kvalificerade arbetskrafter lättare kunde erhållas med halvtidstjänstgöring, då därigenom möjlighet gäves att vid sidan av tjänstgöringen kunna fortsätta studierna.

För att utan ytterligare ökning än ovan föreslagits av de ordinarie arbetskrafterna kunna på tillfredsställande sätt bemästra arbetsuppgifterna och bereda amanuenser utan fast arvode och extra biträden skälig ersättning såge överbibliotekarien sig nödsakad att hemställa om en väsentlig ökning av anslaget till icke-ordinarie befattningshavare, så att därmed kunde avlönas ytterligare 3 amanuenser i 16 lönegraden och 1 extra ordinarie biträde i 4 lönegraden. För detta ändamål erfordrades en höjning av anslaget med 12 800 kronor. Hela anslaget skulle därigenom komma att uppgå till 51 000 kronor. Motsvarande anslag utginge för Uppsala universitetsbibliotek med 57 146 kronor.

Sedan år 1910 hade biblioteket 3 vaktmästarbefattningar, av vilka dock den ena först år 1917 blivit ordinarie. Här liksom på övriga avdelningar i biblioteket hade arbetet under senare åren nått en betydligt ökad omfattning. Följden hade blivit, att även de bokbinderiutbildade vaktmästarnas tid i allt större utsträckning måst tagas i anspråk för det dagliga arbetet med låne- och bytessändningar, expeditionstjänst, fotostatering m. m. För att emellertid de löpande göromålen ej måtte alldeles upptaga vaktmästarnas tid till förfång för bindnings- och konserveringsarbetet i bokbinderiet, hade sedan några år anställts extra biträden för enklare göromål, budsändningar m. m., och till ersättning åt dem beräknades i anslaget till icke-ordinarie befattningshavare ett belopp av 1 200 kronor. För närvarande vore 2 gossar i 16—17-årsåldern dagligen fullt sysselsatta som vaktmästarnas biträden. Men behovet av ytterligare en vaktmästare vore sedan länge starkt kännbart, och oundgängligen erfordrades ännu en vaktmästare, om arbetet i bibliotekets bokbinderi skulle kunna fortgå i behövlig utsträckning. En ny ordinarie vaktmästartjänst i lönegraden B 7 borde därför inrättas.

Av de vid universitetsbiblioteket anställda arvodestagarna, som avlönades ur det till icke-ordinarie befattningshavare utgående anslaget, innehade 4 fasta arvoden å 4 800 kronor för var; dessa befattningar skulle anses motsvara 20 lönegraden i löneplanen för extra ordinarie tjänstemän.

I övrigt vore anslaget beräknat till avlöning åt 3 amanuenser med heltidstjänst (eller 6 med halvtidstjänst; för närvarande 1 med heltidstjänst, de övriga med halvtidstjänst) med avlöning i 16 lönegraden; vidare åt 2 extra skrivbiträden (för närvarande 4 med halvtidstjänst) med avlöning i 4 lönegraden, 2 expeditionsbiträden (= vaktmästarbiträden i Uppsala) med arvode å 1 000 kronor för vardera, 1 tamburvakt med arvode å 1 000 kronor och vaktmästarbiträden, för vilkas ersättning beräknades ett sammanlagt belopp av 1 200 kronor.

Om samtliga dessa funktionärer gällde att deras anställning avsåge tillgodoseende av ett bestående behov av arbetskraft. Amanuenserna med fasta arvoden hade en till 5 timmar dagligen fastställd arbetstid; de övriga hade samma arbetstid som ordinarie tjänstemän eller i fråga om ovannämnda

amanuenser och extra biträden delvis halv arbetstid och däremot svarande halv avlöning.

Amanuenserna, såväl de med som utan fast arvode, borde beredas en med extra ordinarie tjänstemän möjligast likartad ställning.

Ovan hade framhållits nödvändigheten av en höjning av anslaget till icke ordinarie befattningshavare för att därmed ytterligare måtte kunna beredas avlöning till 3 amanuenser i 16 lönegraden (eller 6 med halvtidstjänstgöring) och 1 extra biträde i 4 lönegraden (eller 2 med halvtidstjänstgöring). Även dessa avsåge tillgodoseende av ett bestående behov av arbetskrafter.

De avlöningsförhöjningar, som bleve följden av ifrågavarande funktionärens anställande som extra ordinarie befattningshavare, skulle med beräkning av i medeltal 2 löneklassuppflyttningar för varje befattningshavare, uppgå till följande belopp:

4 amanuenser i 20 lönegraden	kronor 2 688
6 amanuenser i 16 lönegraden	» 2 736
3 extra biträden i 4 lönegraden	» 828
	kronor 6 252.

Avlöningsförhöjning borde dessutom utgå till de 2 expeditionsbiträdena (motsvarande vaktmästarbiträden i Uppsala) med för en var 500 kronor och till tamburvakten med 500 kronor, eller sammanlagt med 1 500 kronor. De nu angivna avlöningsförhöjningarna belöpte sig alltså till $(6\ 252 + 1\ 500 =) 7\ 752$ kronor.

Under åberopande av det anförda hemställde överbibliotekarien *dels* om inrättande av en ny förste bibliotekariebefattning i lönegraden B 26, en ny andre bibliotekariebefattning i lönegraden B 21, en kansliskrivarebefattning i lönegraden B 11, samt en ny vaktmästartjänst i lönegraden B 7, *dels* om höjning av anslaget till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare med 12 800 kronor, eller från 38 200 kronor till 51 000 kronor; *dels ock* om ett anslag av 7 752 kronor till avlöningsförhöjningar för icke-ordinarie befattningshavare.

Större akademiska konsistoriet har tillstyrkt överbibliotekariens ifrågavarande förslag.

Kanslern har anfört följande:

Förslaget om inrättande av ytterligare en förste och en andre bibliotekariebefattning vore uppenbarligen starkt motiverat. Kanslern ville erinra om att för närvarande vid universitetsbiblioteket i Lund vore anställda 3 förste och 5 andre bibliotekarier, vid universitetsbiblioteket i Uppsala 4 förste och 10 andre bibliotekarier jämte 1 förste bibliotekarie på extra stat samt vid kungl. biblioteket 4 förste och 7 andre bibliotekarier jämte 1 förste bibliotekarie på extra stat. Konsistoriets förslag tillstyrktes därför av kanslern.

Framställningen om inrättande av en ny vaktmästarbefattning vid biblioteket ansåge sig kanslern böra förorda i så måtto, att kanslern hemställde, att medel måtte beviljas till avlönande av en extra ordinarie vaktmästare i 5 lönegraden.

Förslaget att vid universitetsbiblioteken anställa kvinnliga befattningshavare i kansliskrivargraden (B 11) för fullgörande av en del av det arbete, som för närvarande utfördes av amanuenser och högre befattningshavare, syntes förtjäna att upptagas till allvarligt övervägande för båda universitetsbibliotekens del. I avbidan på en mera fullständig utredning rörande detta

spörsmål ansåge kanslern sig icke böra tillstyrka inrättandet av en enstaka dylik tjänst.

Kravet på förstärkning av de icke-ordinarie arbetskrafterna vid biblioteket syntes kanslern fullt befogat. Anslagsökningen borde dock kunna begränsas till 10 000 kronor. Härtill komme emellertid avlöningen till den förut omnämnde extra ordinarie vaktmästaren i 5 lönegraden, 1 850 kronor. Hela anslagsposten till grundavlöningar åt den icke-ordinarie bibliotekspersonalen skulle således uppgå till i avjämnat tal 50 000 kronor.

Framställningen, att biblioteksamanuenserna skulle göras till extra ordinarie tjänstemän, kunde kanslern för närvarande ej biträda. Hela problemet om biblioteksamanuensernas avlöningsförmåner och anställningsförhållanden borde enligt kanslerns mening upptagas till särskild omprövning, och kanslern förutsatte, att härvid samråd ägde rum mellan de båda universitetet.

Däremot hade kanslern intet att erinra mot att de extra skrivbiträdena gjordes till extra ordinarie kontorsbiträden i 4 lönegraden.

Kanslern ville i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t den 18 juni 1937 föreskrivit, att — där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämde — fråga om inrättande av extra-ordinarie befattning vid kanslern underlydande statlig läroanstalt skulle underställas kanslerns prövning. Med anledning härav syntes det böra ankomma på kanslern att meddela beslut i fråga om användningen av det föreslagna anslagsbeloppet å 50 000 kronor.

Tekniskt biträde vid kvinnokliniken. Beträffande behovet av en dylik befattning har *professorn A. E. Westman* yttrat:

I 1936 års petita hade Westman hemställt om förhöjt anslag från nuvarande 500 kronor till 2 000 kronor till den obstetrisk-gynekologiska kliniken. Motiveringen hade varit den, att på kliniken hade inrättats ett laboratorium för teoretisk och praktisk klinisk hormonforskning. De arbeten, som där bedreves, vore förenade med avsevärda kostnader på grund av utgifter för diverse material såsom kemiska reagenser, försöksdjur m. m. Anslaget å 500 kronor vore under sådana förhållanden fullständigt otillräckligt, och det vore möjligt att driva laboratoriet endast därigenom, att anslag från privat håll kunde erhållas.

Ifrågavarande framställning hade emellertid ej av kanslern upptagits.

Under det gångna året hade det ovan nämnda laboratoriets verksamhet avsevärt utökats, och detsamma fortsatta bestånd under gynnsamma yttre förhållanden hade i vissa avseenden säkerställts därigenom, att tack vare en donation från the Rockefeller Foundation medel erhållits till inredandet av goda arbetslokaler i vissa disponibla utrymmen inom kvinnokliniken.

Men för arbetets upprätthållande saknades alltfört medel, fränsett vad som på privat väg kunde anskaffas, ett förhållande, som givetvis måste medföra en känsla av höggradig otrygghet. Skulle anslag från privata fonder ej längre komma att stå till buds, vore allt vetenskapligt arbete vid kliniken omöjligt.

Hade det ökade anslag, om vilket förra året hemstälts, blivit beviljat, skulle de disponibla medlen framför allt använts för att täcka avlöningskostnaderna för teknisk personal. Westman ville nu förnya sin anhållan från förra året om ökade anslag i den formen, att han hemställde om anställandet av ett tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid den obstetrisk-gynekologiska kliniken. Detta gjordes speciellt med tanke på att det vore en avgjord fördel

att den tekniska personal, för vilken det funnes ett stadigvarande behov, ej avlönades från materielanslag utan upptoges i lönestaten.

Kanslern har i likhet med *större akademiska konsistoriet* tillstyrkt bifall till ifrågavarande framställning.

Tekniskt biträde vid geologisk-mineralogiska institutionen. *Professorn A. R. Hadding* har anfört bland annat:

Institutionen hade behov av ytterligare ett tekniskt biträde.

För ritning, skrivning och fotografering, för det mineralkemiska, för det röntgenografiska samt för det kvartärgeologiska laboratoriet krävdes tekniska biträden. Under de senaste åren hade institutionen haft tre tekniska biträden: ett väsentligen för fotografering, skrivning och ritning, helt avlönat med medel från institutionens högst otillräckliga materielanslag, ett i mineralkemiska laboratoriet, väsentligen avlönat med privata medel, samt ett i kvartärgeologiska laboratoriet, utan avlöning. Det arbete, som dessa biträden utförde, kunde ej undvaras och det kunde ej heller utan skada för undervisning och forskning läggas på institutionens tjänstemän. Medel syntes därför böra beviljas för avlöning av tekniska biträden dock tills vidare endast ett.

Större konsistoriet har föreslagit, att för ändamålet i fråga inrättades en ny ordinarie befattning i lönegraden B 7.

Kanslern har tillstyrkt detta förslag.

Tekniskt biträde vid botaniska institutionens systematiska avdelning (botaniska museet). *Professorn N. Heribert Nilsson* har yttrat följande:

Sedan botaniska institutionens systematiska avdelning år 1913 kunnat inflytta sina samlingar i egen institution, påbörjades också en uppsortering av den del av dessa, som förut av utrymmesbrist måst magasineras. Genom gåvor av flera stora svenska herbarier hade dessutom en omfattande omsortering även av detta material tillkommit.

Då museets konservator måste jämte handhavandet av samlingarnas ordnande arbeta med distributions- och bestämningsarbete i första hand och då institutionens ordinarie amanuensens likaledes sysselsattes med mera kvalificerat musealt arbete och dessutom deltoge i kursledning en viss del av året, komme det rena sorteringsarbetet att till största delen påvila de extra amanuenserna. Visserligen kunde ett större antal dylika anställas och detta hade varit enda utvägen att vinna arbetskraft i nämnda avseende. Då man emellertid ej kunde fordra mer än några få timmars tjänstgöring per vecka av dessa, bleve arbetsavverknigen i förhållande till det stora arbetsmaterialet dock ringa. Härtill komme, att det visat sig ej vara riktigt att engagera ett större antal studerande till denna tjänstgöring, då de härigenom droges från sina studier i allt för hög grad.

Institutionen hade därför sett sig nödsakad att år 1932 på sitt materielanslag anställa ett tekniskt biträde. Samma biträde hade alltsedan dess tjänstgjort på institutionen, ägde god floristisk utbildning, vore kännare av den svenska floran i allmänhet och skicklig mosskännare, vore synnerligen väl kvalificerat för sin uppgift och dessutom nu sedan flera år tillbaka intränat i allt museumarbete. Under mer än tre år hade sedan uteslutande uppsortering av museets förut ej i åtkomligt skick befintliga mossamlingar dag för dag kontinuerligt pågått. Detta torde visa, vilket tidsödande arbete iordningställandet av dessa samlingar vore. Så unika och värdefulla saker som professor

Berggrens stora mossamling från en resa till Nya Zeeland och Hawaii åren 1875—1876 hade först för ett par år sedan kunnat göras till föremål för iordningställande, då annat rent överhängande arbete för dagen ständigt hindrat itutagandet härmed. Lav- och svampmaterial vore ej ordnat. Rektor Neumans väldiga herbarium låge oanvändbart magasinerat. Redan nyinkommande material vore således mer än vad även en stor amanuensstab rådde med. Endast genom en arbetskraft med full och daglig tjänstgöring kunde frågan lösas tillfredsställande, så att äldre värdefulla samlingar gjordes tillgängliga och möjlighet förefunnnes att successivt uppordna nyinkommande.

Då under senaste åren materielanslaget måst anlitas för avlönande av det tekniska biträdet till förfång för andra poster på detta hårt anlitate anslag, syntes medel nu böra anvisas på avlöningsanslaget för anställande av ett ordinarie tekniskt biträde i lönegraden B 7 vid botaniska museet.

Kanslern har i likhet med *större akademiska konsistoriet* förordat bifall till ifrågakvarande framställning.

Vaktmästare vid botaniska institutionens systematiska avdelning (botaniska museet). I detta ärende har *professorn N. Heribert Nilsson* anfört:

Sedan botaniska institutionens systematiska avdelning (botaniska museet) år 1913 fått ny byggnad med gott utrymme, hade dess herbarium stadigt tillväxt både genom uppsortering och uppmontering av material, som sedan årtionden måst ligga buntat och oanvändbart, och genom omfattande nyförvärv. Ett uttryck för denna tillväxt vore, att under de senaste tio åren hela tredje våningen, som dittills stått som reservutrymme, måst tagas i bruk för inredandet av tvenne nya, stora herbariesalar.

Genom den omfattning, som herbariet nu hade, och genom de värdefulla originalsamlingar, som inginge i detsamma, ägde numera också en omfattande utlåning rum, liksom även av på avdelningen arbetande personer ständiga inlån begärdes. Med undantag av universitetsbiblioteket vore det väl knappast någon institution, som hade att göra med en så omfattande budskickning till järnväg och post samt paketinslagning som botaniska museet. Att museet ej förfogade över en ordinarie vaktmästare för detta tidsödande arbete finge därför anses som en ren abnormitet.

För närvarande bestredes kostnaderna för vaktmästaravlönning från materielanslaget. Då med botaniska museet likställda institutioner hade ordinarie vaktmästare till sitt förfogande, syntes även vid botaniska museet en dylik tjänst böra inrättas med placering i lönegraden B 7.

Större akademiska konsistoriet och *kanslern* hava förordat bifall till framställningen.

Arvodeshöjning till biträdande vaktmästaren vid kemiska institutionen. *Kanslern* har anfört följande:

Vid den kemiska institutionen funnes 2 vaktmästare i lönegraden B 7. 1 å vardera av institutionens båda avdelningar. Med anledning av att den nya institutionsbyggnaden skulle tagas i bruk under innevarande budgetår, begärde konsistoriet föregående år medel till anställande av ytterligare en ordinarie vaktmästare i lönegraden B 7, vilken skulle svara för skötseln av den tekniska centralen i institutionen (värmeledning, elektriska maskiner m. m.). *Kanslerns* företrädare tillstyrkte anställandet av en äldre och biträdande vaktmästare i lönegraden B 5. Framställningen vann endast i så måtto bifall, att 1 500 kronor beviljades till bestridande av vaktmästargöromål vid

kemiska institutionen. Av departementschefens motivering för detta anslag framginge, att han icke ansett sig kunna tillstyrka inrättandet av en ordinarie befattning, utan att någon tids erfarenhet vunnits i fråga om behovet av en särskild arbetskraft för detta ändamål. Konsistoriet hade nu förnyat sin begäran om ytterligare en vaktmästare i lönegraden B 7.

Av handlingarna i ärendet framginge, att en av den nye vaktmästarens viktigaste uppgifter skulle bli skötseln av den omfattande elektriska anläggningen med dess många dyrbara maskiner. Han borde därför innehava montörskompetens, så att han kunde på egen hand lägga och reparera elektriska ledningar m. m. Härför erfordrades särskild utbildning och mångårig praktik i yrket. Det torde ej vara möjligt att förvärva en dylik arbetskraft för det under nu löpande budgetår utgående arvodet. Kanslern ansåge därför nödvändigt att avsevärt höja sagda arvode, förslagsvis till 2 400 kronor, vilket belopp ungefär motsvarade den i 5 löneklassen utgående avlöningen jämte provisorisk avlöningsförstärkning. Enligt vad kanslern under hand inhämtat, torde det efter en dylik arvodesförhöjning vara möjligt, att institutionen tills vidare kunde få behålla den utbildade montör, som för närvarande tjänstgjorde som biträdande vaktmästare därstädes.

Förändring av portvaktstjänsten vid universitetshuset till en extra ordinarie befattning. Härom anför *drättselnämnden* följande:

Drättselnämnden ansåge, att portvakten vid universitetshuset skäligen borde såsom extra ordinarie befattningshavare inordnas under avlöningsreglementet för icke-ordinarie befattningshavare. Arvode till denne utginge för närvarande ur den i avlöningsstaten för Lunds universitet uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. med 1 800 kronor för år. Då portvaktens tjänst närmast kunde jämföras med en eldares, syntes portvakten böra placeras i 5 lönegraden med pensionsåldern fastställd till 63 år. Därest portvakten erhöle ställningen av extra ordinarie befattningshavare, torde det bli nödvändigt att i statuppställningen uppföra anslag till bestridande av de avlöningsförhöjningar, vikariearvoden vid semester, sjukvård ersättningar och begravningshjälp, som i anledning därav kunde uppkomma.

Kanslern har med biträdande av *större konsistoriets* därom framställda förslag tillstyrkt, att ifrågakvarande portvaktstjänst förändras till en extra ordinarie vaktmästarbefattning i 5 lönegraden. Avlöningen å tjänsten beräknade kanslern till 1 850 kronor, innebärande en anslagsökning med 50 kronor.

Avlöningsförhöjningar till extra ordinarie befattningshavare och särskilda löneförmåner till icke-ordinarie personal. *Kanslern* har framhållit, att därest de av honom framställda förslagen, att vissa arvodestagare vid universitetet skulle bli extra ordinarie befattningshavare, vunne bifall, borde anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal uppdelas i två delposter, den ena till grundavlöningar m. m., den andra till avlöningsförhöjningar m. m. Kanslern har beräknat sistnämnda post, vilken tidigare icke ingått i staten, till ett belopp av 2 000 kronor.

Vidare har kanslern beräknat de från en ny anslagspost i staten utgående särskilda löneförmånerna till icke-ordinarie personal till 470 kronor.

Överförande av akademikassans avkastning från avlöningsanslaget till reservfonden m. m. *Större akademiska konsistoriet* har framställt förslag om uppförande på riksstaten av ett nytt årligt anslag till universitetet å 50 000 kronor att användas för tillfälliga och oförutsedda utgifter för undervisningens, forskningens och institutionernas behov. Detta anslag skulle enligt förslaget få av universitetet disponeras efter medgivande av kanslern i varje särskilt fall. Konsistoriet har till stöd för förslaget anfört huvudsakligen följande:

Under en följd av år hade ganska betydliga medel tillförts universitetets reservfond, och med användande av dessa hade bland annat mera tillfälliga behov av anslag till materiel och undervisning kunnat tillgodoses. Från år 1932 hade emellertid en betydlig nedgång i reservfondens inkomster börjat göra sig kännbar och sedan dess alltjämt fortsatt. Denna nedgång hade inträffat samtidigt med den allmänna kris, som tvungit statsmakterna att starkt beskära universitetets anslag. Då institutionerna under en följd av år måst arbeta under trycket av otillräckliga anslag, medan de av forskningens och undervisningens tilltagande omfattning ställde kraven oundvikligen stegrats, hade konsekvensen blivit, att tillgängliga anslag trots all sparsamhet icke kunnat fylla föreliggande behov. Man hade måst i viss utsträckning tillgripa den icke önskvärda utvägen att överföra räkningar från det budgetår, till vilket de rätteligen hörde, till det följande och gälda dem ur då tillgängliga medel, ett förhållande som beklagligtvis icke kunnat undvikas, då det förvällats av den föreliggande situationens svårigheter.

Vad nu anförts visade tillräckligt, att reservfonden och i någon, om ock betydligt mera inskränkt mån samt enbart beträffande undervisningsändamål, fonden av besparade docentstipendiemedel haft en synnerligen viktig och för universitetets välfärd oundgänglig uppgift att fylla, nämligen att tillgodose behov av mera tillfällig och växlande art såväl i fråga om undervisning som materiel. Vissa anslag för undervisning, till exempel de av den humanistiska sektionen begärda, vore av den art, att även om ändamålet måste tillgodoses, det sätt, varpå detta kunde ske, lätt kunde underkastas förändringar, varför de knappast lämpligen kunde uppföras på stat. Ändamålsenligast vore enligt konsistoriets mening, om det funnes ett anslag för tillfälliga och oförutsedda utgifter för forsknings- och undervisningsändamål, ur vilket dessa och liknande behov kunde tillgodoses. Vad anslagen till materiel m. m. beträffade, vore dessa fasta, medan institutionernas behov kunde växla ganska avsevärt och inom så kort tid, att statsanslag icke hunne utverkas. Höjda bränslekostnader eller höjda priser på utensilier, som vore nödvändiga för det dagliga institutionsarbetet, kunde få en kraftig återverkan på en institutions budget, och dylika kostnadsökningar kunde, så knappt tilltagna som institutionsanslagen ännu vore, icke kompenseras genom indragningar på annat håll. Vissa aktuella forskningsuppgifter kunde vidare kräva dyrbarare omkostnader än de förutsedda och försliten och omodern apparatur kunde behöva ersättas, ehuru behoven icke vore av den storleksordning, att man gärna ville besvära statsmakterna med ett särskilt petitum. Sedan reservfonden nedsjunkit till ett högst obetydligt belopp, vore det uppenbart, att en ersättning måste skaffas, som kunde fylla samma uppgift i universitetets hushållning, som förr tillfallit reservfonden. Det stode vidare icke i god överensstämmelse med avsikten med fonden av besparade docentstipendiemedel, att dessa medel i huvudsak toges i anspråk för undervisning, som visserligen vore nödvändig men icke meddelades av docenter.

Dessa medel borde åtminstone i huvudsak komma ostipendierade docenter tillgodo. På anförda grunder såge konsistoriet sig nödsakat att hemställa om ett anslag för tillfälliga och oförutsedda utgifter av anförd art, vilket icke kunde sättas för lågt. Ur detta anslag borde i första hand balanserade räkningar täckas. Dess huvuduppgift borde för framtiden vara att tillgodose sådana mera tillfälliga utgifter för undervisning och forskning inklusive materiel, vilka hittills utgått ur reservfonden, fonderna av besparade docentstipendiemedel och till Kungl. Maj:ts disposition stående medel. Summan vore svår att beräkna, men någon ledning torde kunna vinnas genom ett överslag av de belopp, som för samma ändamål utgått ur reservfonden före dess katastrofala sjunkande.

För budgetåret 1936/37 hade reservfondens tillgängliga medel beräknats till något över 15 000 kronor och dess utgifter till samma belopp. Före reservfondens starka nedgång hade avsevärt större belopp kunnat därur utgå, till exempel i runda tal:

1926/27		27 000	kronor
1927/28		27 000	»
1928/29		31 000	»
1929/30		65 000	»
1930/31		30 000	»

I det sistnämnda beloppet hade den börjande nedgången visat sig, vilken framträdde ännu tydligare följande budgetår, då beloppet utgjorde i runt tal allenast 11 500 kronor.

Kanslern har i ärendet anfört följande:

Det kunde enligt kanslerns mening icke råda något tvivel om att konsistoriet hade fog för sin hemställan om väsentligt ökade medel för sådana behov, som reservfonden enligt givna föreskrifter skulle tillgodose, d. v. s. ökade medel för tillfälliga eller oförutsedda behov liksom ock för andra sådana smärre utgifter av skilda slag, som ett universitet rimligen borde kunna besluta, utan att ärendet hänskötes till Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning. Lunds universitet vore i detta avseende betydligt sämre ställt än Uppsala universitet. Tack vare rikligare tillgång på reservfundsmedel hade Uppsala universitet kunnat disponera över ett väsentligt större belopp än Lunds universitet för nu ifrågakvarande ändamål. Under senare tid, då anslagen från reservfonden i Lund varit begränsade till omkring 15 000 kronor, hade reservfonden i Uppsala medgivit utgifter till belopp, som vissa år uppgått till 60 000 à 70 000 kronor men andra år överstigit 100 000 kronor.

En ökning av de tillgångar, som Lunds universitet behövde för ändamål, avsedda att tillgodoses av reservfundsmedel, kunde tänkas ske på olika sätt. Antingen kunde ett särskilt anslag anvisas å riksstaten vid sidan av och utan anknytning till reservfonden såsom konsistoriet nu föreslagit. Eller ock kunde ett förstärkande av reservfondens tillgångar ske genom att de i reservfonden inflytande inkomsterna ökades. Detta kunde åter åstadkommas på det sätt, att vissa av de universitetets inkomster, som nu skulle redovisas till statsverket genom avräkning å avlöningsanslaget, efterskänktes universitetet och därmed komme reservfonden tillgodo.

Därest den sist nämnda utvägen valdes — såsom en anordning, överensslämnande med det hittillsvarande reservfondssystemet — låge det närmast till hands att för reservfonden frigöra avkastningen av den s. k. akademi-kassan. Denna kassa kunde sägas vara en äldre form av reservfond. Den

utgjorde en kapitalfond, varav endast avkastningen finge disponeras. Någon motsvarighet till akademikassan funnes icke vid Uppsala universitet. Akademikassan hade ursprungligen uppkommit huvudsakligen genom besparing av lönedel. På 1730-talet hade kassan fått karaktären av en »besparings- och förrådskassa», varav endast räntan, ej kapitalet, finge röras. Härmed grundades en fond, vars tillväxt syntes hava blivit mera betydande, först då man begynte vid vakanser låta vikarier utan ersättning sköta de lediga lärostolarna med indragande av lönen till universitetet. Akademikassans »räntebärande kapital» hade i 1837 års stat upptagits till 100 000 riksdaler, i 1925 års stat till över 1 miljon kronor men hade sedermera nedgått.

Frågan om de av Lunds universitet till statsverket redovisade inkomsterna hade varit föremål för behandling vid 1937 års riksdag. I avlöningsstaten hade före nu löpande budgetårs ingång funnits bland annat följande inkomstposter upptagna:

1. Arrendespannmål från universitetens hemman	41 000 kronor
2. Ränta efter 4 % å akademikassans räntebärande kapital	43 500 »
3. Ränta efter 4 % å bibliotekskassans räntebärande kapital	1 150 »

På initiativ av universitetet och i enlighet med i statsverkspropositionen gjord hemställan godkände 1937 års riksdag en av ändrade förhållanden påkallad omräkning av dessa poster. Delvis hade förslaget varit föranlett därav, att universitetet efter tillkomsten av 1925 års stat fått tillstånd att med anlåtande av akademikassans kapital inlösa åbyggnader å universitetets hemman till ett belopp av 359 600 kronor. Denna inlösning hade medfört, att ränteinkomsterna från akademikassans kapital sjunkit och inkomsterna från arrendena stigit. Akademikassans kapital hade i 1925 års stat varit upptaget till 1 091 085 kronor 74 öre, men hade på grund av ovannämnda inlösen av åbyggnader nedgått och utgjorde den 1 juli 1935 821 089 kronor 7 öre. Med hänsyn till ränteläget och vissa andra förhållanden hade resultatet av omräkningen blivit, att inkomsterna från arrendena bestämdes till 51 600 kronor, räntan från akademikassan till 25 000 kronor och räntan från den s. k. bibliotekskassan till 850 kronor. Den totala minskningen av de särskilda uppborrdsmedel, som genom avräkning å avlöningsanslaget tillgodofördes statsverket från Lunds universitets inkomster, hade alltså blivit 8 200 kronor. Eftersom överskottet å ifrågavarande inkomsttitlar inflöte i universitetets reservfond, medan å andra sidan brist därå skulle täckas av reservfonden, innebure omräkningen någon förbättring av reservfondens ställning. Genom omräkningen förebyggdes tills vidare, att medel från reservfonden skulle behöva anlitas för täckande av brist i de inkomstposter, som skulle tillgodoföras statsverket genom omräkning å avlöningsanslaget.

Ett medgivande från riksdagens sida, varigenom universitetet befriades från skyldigheten att å avlöningsanslaget låta avräkna nämnda belopp av 25 000 kronor, skulle sålunda giva reservfonden ett varaktigt årligt tillskott av samma belopp. Samtidigt måste givetvis avlöningsanslaget undergå en motsvarande förhöjning. Emellertid skulle icke detta tillskott till reservfonden vara i nuvarande läge tillräckligt. Universitetet hade ju ock hemställt om ett årligt anslag å dubbla beloppet. Såsom i konsistoriets skrivelse anförts, hade institutionernas materielanslag under senare år i avsevärd utsträckning överskridits genom att räkningar tillhörande ett budgetår betalats först under följande budgetår. Därigenom hade uppkommit en betydande brist, som tenderade att successivt ökas. Det syntes därför kunna

ifrågasättas, om icke den rationellaste åtgärden skulle vara att, utöver vad ovan förordats, tillföra reservfonden ett engångsbelopp av sådan storlek, att institutionerna finge sina finansiella svårigheter avhjälpna. Ett belopp av förslagsvis 100 000 kronor skulle betyda en väsentlig hjälp åt universitetet.

Då betänkligheter yppats mot ett sådant anslag å riksstaten till förstärkande av reservfonden, kunde den utvägen väljas, att universitetet medgaves anlita akademikassans kapital. Såsom kanslern redan framhållit, utgjorde akademikassan en vid universitetet under tidernas lopp hopspard fond. Det vore endast rimligt och naturligt, att denna fond komme universitetet till godo. En minskning av fondens kapitalbelopp med 100 000 kronor skulle visserligen minska det ovan föreslagna årliga tillskottet till reservfonden från akademikassan. Men vikten av ett omedelbart kraftigt finansiellt handtag åt universitetet syntes kanslern överväga betänkligheterna mot ett anlåtande av akademikassans kapital.

I detta sammanhang önskade kanslern beröra även frågan om den ovan omnämnda bibliotekskassan vid Lunds universitet. Det måste betraktas såsom en anomali, att universitetet skulle redovisa till statsverket den jämförelsevis obetydliga räntan av 850 kronor å bibliotekskassan, samtidigt som så stora anslag för biblioteksändamål vore uppförda å riksstaten. Bibliotekskassan hade uppkommit genom äldre besparingar å anslag till biblioteket. Dess kapital utgjorde 40 000 kronor, men däri inginge den Ahlmanska fonden å omkring 11 000 kronor, vars avkastning vore reserverad för inköp av teologisk litteratur. I samband med andra ändringar, som nu vore föreslagna beträffande de särskilda uppbördsmedel, vilka skulle avräknas å universitetets avlöningsanslag, syntes universitetet skäligen böra befrias från att till statsverket avstå räntan från bibliotekskassan. Därest denna kassa finge disponeras för olika biblioteksändamål, till exempel för seminariebiblioteken och institutionernas bokinköp, skulle därigenom jämväl vinnas en ökad tillgång för ändamål, som fölle inom ramen för de syften som reservfonden skulle tillgodose.

Under återopande av vad ovan anförts hemställde kanslern, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att *dels* besluta, att ur den i avlöningsstaten för Lunds universitet ingående avdelningen särskilda uppbördsmedel skulle utslutas posterna under 2 och 3 och att i avfattningen av avdelningen skulle i övrigt vidtagas de ändringar, som härav betingades, *dels* föreskriva, att avkastningen av akademikassans räntebärande kapital skulle ingå till universitetets reservfond, *dels* medgiva, att av akademikassans räntebärande kapital ett belopp av 100 000 kronor finge överföras till reservfonden, *dels* medgiva, att bibliotekskassan ställdes till universitetets disposition enligt bestämmelser, som finge av Kungl. Maj:t meddelas, *dels* ock besluta, att avlöningsanslaget skulle ökas med $(25\,000 + 850 =) 25\,850$ kronor.

Alternativt hemställde kanslern, att bland de i reservationsanslaget till materiel m. m. vid Lunds universitet ingående posterna måtte under rubriken Universitetet i allmänhet för nästkommande budgetår upptagas jämväl en post å 50 000 kronor att efter beslut av kanslern för varje särskilt fall användas för tillfälliga eller oförutsedda utgifter för undervisningens och forskningens behov.

Statskontoret har anförts bland annat följande:

Enligt statskontorets förmenande borde vad som för närvarande gällde med avseende å dispositionen av akademikassans kapitalbelopp och avkastning icke rubbas annat än i samband med en allmän omprövning av

frågan om det inbördes sambandet mellan sagda kassa, reservfonden och avlöningsanslaget. I avvaktan på en dylik omprövning kunde statskontoret icke tillstyrka, att reservfonden förstärktes genom tillförande till densamma av medel från akademikassan i vidare omfattning än för närvarande vore fallet, utan finge ämbetsverket, i anslutning till universitetskanslerns alternativa förslag, förorda att nödiga medel — antingen såsom särskilt, obetecknat anslag eller under Lunds universitets materielanslag — anvisades å riksstaten för bestridande av sådana utgifter, vilkas gäldande under tidigare budgetår undanskjutits på den grund, att reservfonden befunnits otillräcklig, ävensom — därest så funnes oundgängligen erforderligt — för tillgodoseende av andra behov, som givetvis borde vederbörligen specificeras.

Därest ovanberörda omprövning komme till stånd, torde därvid jämväl böra övervägas kanslerns förslag om avskaffande av nuvarande anordning för redovisning till avlöningsanslaget av avkastningen från bibliotekskassan.

Departementschefen. Kanslern har enligt det föregående framlagt förslag om inrättande av en *professur i limnologi* vid Lunds universitet. Detta ämne har icke varit företrott genom någon professor sedan professor Naumanns för några år sedan timade frånfälle. Naumann innehade vid universitetet en personlig professur i limnologi och förestod dels en institution i ämnet i Lund, dels ock ett fältlaboratorium i Aneboda. Under punkten 75 i 1935 års åttonde huvudtitel, sid. 246, uttalade jag, att det torde vara allmänt erkänt, att den limnologiska forskningen vore av sådan betydelse även i åtskilliga praktiska hänseenden (fiskodling, vattenrening m. m.), att det näppeligen kunde anses försvarligt att icke söka uppehålla den för ifrågavarande verksamhets bedrivande av Naumann uppbyggda värdefulla organisationen. I avvaktan på resultatet av en närmare omprövning av spørsmålet angående den lämpligaste anordningen härför har verksamheten hittills uppehållits med mera tillfälliga arbetskrafter. Jag är livligt medveten om att frågan om limnologiens ställning vid Lunds universitet utan alltför lång tidsutdräkt bör bringas till en lösning. Jag är emellertid icke beredd att tillstyrka Kungl. Maj:t att redan för innevarande års riksdag framlägga förslag i den av kanslern förordade riktningen.

I likhet med vad jag tillstyrkt i fråga om Uppsala universitet, förordar jag kanslerns förslag, att jämväl vid Lunds universitet anslagsmedlen till *universitetslektor i svenska språket* få utgå under ytterligare en treårsperiod och att frågan huruvida medel i fortsättningen böra anvisas för ändamålet efter denna periods utgång, då större erfarenhet vunnits, upptages till förnyad omprövning.

Universitetsmyndigheterna i Lund hava med i huvudsak samma motivering som universitetsmyndigheterna i Uppsala äskat medel för anställande av *biträdande lärare i nationalekonomi* och *matematik*. Då jag under hand inhämtat, att undervisningen i berörda ämnen vid Lunds universitet åtminstone tills vidare utan olägenhet synes kunna uppehållas av stipendierade do-

center, saknar jag anledning att nu framställa förslag om anvisande av medel till biträdande lärare i nämnda ämnen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, utgår för närvarande till en klinisk laborator och biträdande lärare i medicin ett årligt arvode av 7 200 kronor. Universitetsmyndigheterna hava pekat på svårigheterna att på ett tillfredsställande sätt rekrytera denna befattning med dess dubbla uppgift. De anförda skälen för befattningens uppdelande i dels en *klinisk laborator-befattning*, dels ock en *biträdande lärarbefattning i medicin* hava förefallit mig övertygande. Emot de för dessa befattningar föreslagna arvoden — 6 000 kronor för vardera — har jag icke funnit anledning till erinran. Den vid bifall till detta förslag uppkommande kostnadsökningen belöper sig alltså till ($- 7\,200 + 6\,000 + 6\,000 =$) 4 800 kronor.

Framställning föreligger enligt det föregående om en avsevärd utökning av personalen vid *universitetsbiblioteket*. Jag får till en början erinra, att en jämförelse mellan storleken av de två universitetsbiblioteken och kungl. biblioteket utvisar, att antalet hyllmeter, exklusive tidningar, utgjorde vid

universitetsbiblioteket i Uppsala (¹ / ₇ 1935)	24 590
universitetsbiblioteket i Lund (²³ / ₁₀ 1936)	20 830
kungl. biblioteket (¹ / ₁ 1936)	19 300.

Jämföras antalet befattningshavare å ordinarie och extra stat samt avlöningsmedlen för icke-ordinarie personal i övrigt vid dessa institutioner, erhållas följande jämförelsetal, bibliotekscheferna oräknade:

	Uppsala	Lund	Kungl. biblioteket
Ordinarie och extra förste bibliotekarier	5	3	5
Andre bibliotekarier	10	5	7
Kanslibiträden	1	1	2
Kontorsbiträden	2	2	1
Expeditionsvakter (B 7)	4	3	1
» (B 5)	—	—	3
Maskinist	1	—	1
Eldare	—	1	—
Icke-ordinarie personal kronor	57 146	38 200	91 370.

Av dessa jämförelser synes framgå, att universitetsbiblioteket i Lund är relativt mindre väl tillgodosett i fråga om arbetskrafter. En icke oväsentlig personalökning synes väl motiverad. Överbibliotekarien har också starkt framhållit behovet härav.

Jag får i detta sammanhang erinra, att universitetsbiblioteket i Uppsala genom beslut av 1937 års riksdag erhöi en betydande förstärkning av sina arbetskrafter. Vid framläggandet av förslaget härom betonade jag, att här liksom på andra områden av kulturstaten möjlighet syntes finnas att vid-

taga personalökningen etappvis. Samma förfarande bör äga rum beträffande universitetsbiblioteket i Lund. Jag anser i första hand behovet av de två nya bibliotekariebefattningarna, en förste i lönegraden B 26 och en andre i lönegraden B 21 vara ådagalagt. Förstnämnda tjänst bör avses för föreståndarskapet för handskriftsavdelningen. I likhet med kanslern anser jag mig däremot icke kunna tillstyrka inrättandet av den ifrågasatta kansliskrivartjänsten. Då otvivelaktigt behov föreligger av en ny vaktmästarbefattning, vill jag förorda detta förslag. Jag anser dock i likhet med kanslern, att befattningen bör upptagas såsom extra ordinarie tjänst med avlöning i 5 lönegraden. Härjämte torde medel böra äskas för förstärkning av bibliotekets icke-ordinarie arbetskrafter i övrigt. Dessa medel synas mig — inräknat avlöning till nyssnämnde extra ordinarie vaktmästare — böra beräknas till ett belopp av 8 000 kronor. Då de extra skrivbiträdena synas fylla ett mera konstant personalbehov, torde de i enlighet med kanslerns förslag böra beredas extra ordinarie anställning såsom kontorsbiträden med placering i 4 lönegraden. Beträffande biblioteksmanuensernas avlöningsförmåner och anställningsförhållanden ansluter jag mig till den av kanslern uttalade uppfattningen, att denna fråga bör upptagas till omprövning i ett vidare sammanhang.

Förslaget om inrättande av en *teknisk biträdestjänst vid kvinnokliniken* anser jag böra tillmötesgå på så sätt, att ett belopp av 2 000 kronor anvisas för detta ändamål.

På av universitetsmyndigheterna anförda skäl biträder jag de framställda förslagen om inrättandet av ordinarie *tekniska biträdestjänster vid geologisk-mineralogiska institutionen* och vid *botaniska institutionens systematiska afdelning*. Båda dessa institutioner, som sakna tekniska biträden på ordinarie stat, hava under en följd av år anställt sådana biträden med anlitage av institutionernas löpande anslag till materiel m. m. Arten och omfattningen av ifrågavarande biträdens arbetsuppgifter motivera icke en annan löneställning för de nya biträdena än den, som tillämpats i fråga om motsvarande befattningshavare vid de institutioner, som redan försetts med ordinarie tekniskt biträde. Jag har alltså intet att erinra mot den ifrågasatta placeringen i lönegraden B 7.

Den föreliggande utredningen synes mig hava ådagalagt, att *botaniska institutionens systematiska afdelning*, vilken hittills saknat ordinarie *vaktmästare* och för bestridande av vaktmästargöromål måst anlita institutionens löpande materielanslag, bör utrustas med en ordinarie vaktmästartjänst. Denna nya befattning bör i likhet med övriga ordinarie vaktmästarbefattningar vid universitetet hänföras till lönegraden B 7. Härvid förutsätter jag, att åt denne befattningshavare också anförtros sådana mer kvalificerade göromål, som motivera den jämförelsevis höga löneställningen.

För den nya *kemiska institutionen* anvisades genom beslut av 1937 års riksdag ett belopp av 1 500 kronor till vaktmästarbiträde. Kanslern har nu

framhållit, att biträdets viktigaste uppgift omfattar skötseln av den elektriska anläggningen med dess många dyrbara maskiner, varför innehavaren av sysslan måste äga montörskompetens. Då det enligt vad kanslern uppgivit icke synes vara möjligt att för det beviljade arvodesbeloppet av 1 500 kronor förvärva en dylik stadigvarande arbetskraft, har kanslern ifrågasatt en höjning av arvodesbeloppet till 2 400 kronor. Häremot har jag intet att erinra.

Jag har ej heller funnit anledning till erinran mot det framställda förslaget om förändring av *portvaktstjänsten vid universitetshuset* till en extra ordinarie befattning i 5 lönegraden. Den härav föranledda kostnadsökningen belöper sig, vad detta anslag beträffar, till allenast 50 kronor för år.

Härefter upptager jag till behandling den väckta frågan om överförande av visst kapitalbelopp ur *akademikassan* samt dess avkastning från avlöningsanslaget till reservfonden ävensom frågan om *bibliotekskassans* ställning. Jag får erinra, att jag vid min anmälan under punkten 76 i 1937 års åttonde huvudtitel av frågan om beviljande av anslag till anskaffande av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner vid Lunds universitet framhöll, att dylika ändamål tidigare i ej obetydlig utsträckning gäldats med hjälp av universitetets reservfond. Jag lämnade därvid även en utförlig redogörelse för fondens ställning och orsakerna till att fonden numera endast i förhållandevis obetydlig utsträckning kan bidra till täckande av utgifter av ifrågavarande slag. Jag har även i årets åttonde huvudtitel under punkten 70, vari äskats medel till anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner vid universitetet i Lund, berört denna fråga och därvid framhållit, att enligt från räktekammaren vid universitetet lämnad uppgift reservfonden vid utgången av räkenskapsåret 1937/38 kunde beräknas utvisa en behållning av allenast i runt tal 2 200 kronor. Det av kanslern nu framställda förslaget innebär, att den för universitetet på grund av nämnda förhållande inträdda bekymmersamma situationen skulle avhjälpas, genom att ett belopp av 100 000 kronor skulle från akademikassans räntebärande kapital överföras till reservfonden samt att avkastningen av kassan skulle i stället för att ingå såsom uppbördsmedel å avlöningsanslaget tillgodoföras reservfonden. Statskontoret har rest invändningar emot detta förslag och ansett dispositionen av akademikassans kapitalbelopp och avkastning icke böra rubbas annat än i samband med en allmän omprövning av frågan om det inbördes sambandet mellan sagda kassa, reservfonden och avlöningsanslaget. En sådan omprövning kan måhända framdeles bli påkallad. Även med beaktande härav anser jag dock lämpligast, att föreliggande medelsbehov för närvarande tillgodoses på sätt universitetskanslern föreslagit. Med hänsyn till vad som upplysts angående akademikassans uppkomst synas inga principiella invändningar vara att rikta mot en sådan anordning. Om reservfonden tillföres det föreslagna avsevärda engångsbeloppet å 100 000 kronor samt årligen även avkastningen från akademikassans återstående kapital, bör reservfonden åter kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodoses

de med fonden avsedda ändamålen och medelsanvisningar för tillfälliga ändamål av den art, som beviljats år 1937 och nu äskats av riksdagen, för framtiden kunna undvikas.

På av kanslern anförda skäl tillstyrker jag även, att bibliotekskassan ställes till universitetets disposition enligt bestämmelser, som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

Vid bifall till vad jag i det föregående under avdelningen rörande ändrad ämnesomfattning för vissa professurer m. m. och här ovan föreslagit böra bland annat följande förändringar vidtagas i avlöningsstaten för Lunds universitet.

Under rubriken *I. Professorer och lärare m. fl.* böra följande ändringar äga rum.

Den under anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat upptagna delposten a) Lön och tjänstgöringspenningar å 771 500 kronor bör på grund av 1936 års beslut om inrättande från och med den 1 juli 1938 av en professur på det privaträttsliga området höjas med 12 000 kronor. Vidare bör anslagsposten undergå förhöjning på grund av det av mig tillstyrkta förslaget om inrättande av en professur i öron-, näs- och halssjukdomar i stället för den nuvarande ordinarie lärarbefattningen i ämnet. Då till sistnämnda befattning ur posten utgå 2 700 kronor, uppgår ökningen vid bifall till sistnämnda förslag till $(12\ 000 - 2\ 700 =) 9\ 300$ kronor. Anslagsposten bör följaktligen höjas med $(12\ 000 + 9\ 300 =) 21\ 300$ kronor till 792 800 kronor.

Av skäl, som jag i det föregående anført vid behandlingen av anslagsfrågorna för universitetet i Uppsala, bör den under ovannämnda rubrik upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, icke i fortsättningen närmare specificeras i avlöningsstaten utan fördelas av Kungl. Maj:t. Denna post är nu vid Lunds universitet upptagen till 449 385 kronor. Anslagsposten bör med anledning av mitt förslag om uppdelning av befattningen såsom klinisk laborator och biträdande lärare i medicin i en klinisk laboratorbefattning och en biträdande lärarbefattning i medicin höjas med 4 800 kronor och alltså uppföras med $(449\ 385 + 4\ 800 =) 454\ 185$ kronor.

Under rubriken *II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.* böra följande ändringar vidtagas.

Anslagsposten å förslagsvis 227 600 kronor till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat bör höjas med de med tjänste- och familjepensionsavdrag reducerade lönerna å D-ort i högsta förekommande löneklass för 1 förste bibliotekarie i lönegraden B 26, 1 andre bibliotekarie i lönegraden B 21, 2 tekniska biträden i lönegraden B 7 samt en vaktmästare i lönegraden B 7 eller med i runt tal 23 700 kronor till 251 300 kronor.

Vad beträffar den under samma rubrik upptagna anslagsposten å 13 120

kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör densamma *minska*s med arvodet å 1 800 kronor till portvakten vid universitetshuset. Anslagsposten bör alltså uppföras med $(13\ 120 - 1\ 800 =) 11\ 320$ kronor.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bör uppdelas i två delposter, den ena till grundavlöningar m. m., den andra till avlöningsförhöjningar m. m. Förstnämnda delpost, ur vilken först och främst böra bestridas de ur anslagsposten nu utgående lönekostnaderna — 53 706 kronor — bör höjas *dels* med 8 000 kronor för förstärkning av bibliotekets personal, *dels* med 2 000 kronor för arvode till tekniskt biträde vid kvinnokliniken, *dels* med 900 kronor, utgörande arvodesförhöjning till vaktmästarbiträdet vid kemiska institutionen, *dels ock* med 1 850 kronor för förändring av portvaktsbefattningen vid universitetshuset till en extra ordinarie befattning. Anslagsposten bör alltså höjas med $(8\ 000 + 2\ 000 + 900 + 1\ 850 =) 12\ 750$ kronor till 66 456 kronor.

Delposten till avlöningsförhöjningar m. m. torde vid bifall till mina ovan framställda förslag böra upptagas med 1 000 kronor.

Under ifrågavarande rubrik bör på grund av inrättandet av de föreslagna extra ordinarie befattningarna slutligen uppföras en ny anslagspost till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie personal med ett belopp av förslagsvis 200 kronor.

Vid i övrigt oförändrade förhållanden skulle avlöningsanslaget alltså ökas med $(21\ 300 + 4\ 800 + 23\ 700 - 1\ 800 + 12\ 750 + 1\ 000 + 200 =) 61\ 950$ kronor och uppföras med $(1\ 479\ 700 + 61\ 950 =) 1\ 541\ 650$ kronor.

Emellertid böra de särskilda uppbördsmedlen enligt det föregående minska med räntan å såväl akademikkassans som bibliotekskassans kapital eller alltså med $(25\ 000 + 850 =) 25\ 850$ kronor, innebärande en motsvarande höjning av avlöningsstatens slutsumma. De särskilda uppbördsmedlen böra vidare på grund av det förslag, chefen för finansdepartementet framlägger om ändrad redovisning av universitetets fastighetsbestånd, ytterligare minska med ett belopp, som bör uppskattas till i runt tal 57 600 kronor. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(1\ 541\ 650 + 25\ 850 + 57\ 600 =) 1\ 625\ 100$ kronor.

Vid genomförande av berörda förslag om ändrad fastighetsredovisning torde anmärkningen 1 till avdelningen I av avlöningsstaten böra utgå ur densamma.

V. Reservationsanslaget till Lunds universitet:

Materiel m. m.

Detta anslag, som för budgetåret 1935/36 var uppfört med 342 400 kronor, höjdes för budgetåret 1936/37 med 59 100 kronor till 401 500 kronor och för innevarande budgetår med 50 000 kronor till 451 500 kronor.

Anslaget disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1937/38, sid. 399 ff.

Kanslern har i skrivelse den 5 november 1937 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 71 700 kronor till 523 200 kronor. Kanslern har härvid erinrat, att de till universitetets institutioner utgående materielanslagen länge varit otillräckliga. Särskilt hade detta varit fallet i Lund, där dessa anslag nästan genomgående varit åtskilligt lägre än i Uppsala. Visserligen hade de anslagshöjningar, som under de sista åren beviljats, avsevärt förbättrat situationen, men ännu vore denna långt ifrån tillfredsställande. Beträffande anledningen till den stora stegringen av anslagsbehovet lämnar kanslern en redogörelse av samma innebörd, som den tidigare under materielanslaget till Uppsala universitet intagna.

I skrivelsen har kanslern framställt samma förslag som i fråga om Uppsala universitet rörande uteslutande ur staten av det särskilda förstärkningsanslaget på grund av den svenska valutans ställning och sammanläggande av vederbörande institutions andel i detta anslag med institutionens löpande anslag.

I nedan intagna tablå har kanslern sammanställt de för innevarande budgetår beviljade anslagsbeloppen samt de av större akademiska konsistoriet för nästa budgetår begärda och de av kanslern tillstyrkta anslagsbeloppen för de olika institutionerna m. m.

	Under 1937/38 utgående belopp	Andel i förstärkningsanslaget på grund av svenska valutans ställning	Sammanlagda anslaget för 1937/38	Av konsistoriet begärt för 1938/39	Av kanslern för 1938/39 tillstyrkt belopp	Av kanslern förordad höjning resp. minskning i förhållande till 1937/38
<i>Universitetet i allmänhet.</i>						
Underhåll och reparationer av universitetets byggnader.....	62 500	—	62 500	62 500	62 500	—
Utgivande av universitetets årsskrift...	15 000	—	15 000	18 000	18 000	+ 3 000
Resebidrag till studerande, som deltaga i ekskursioner i anslutning till undervisningen i vissa ämnen.....	6 000	—	6 000	7 400	6 000	—
Reseersättning till ledare av ekskursioner	3 000	—	3 000	3 100	3 000	—
Övriga omkostnader.....	38 800	—	38 800	38 800	38 800	—
Tillfälliga och oförutsedda utgifter för undervisningens och forskningens behov	—	—	—	50 000	50 000	+ 50 000
<i>Biblioteket.</i>						
Expenser.....	18 625	—	18 625	18 625	18 625	—

	Under 1937/38 utgående belopp	Andel i förstärkningsanslaget på grund av svenska valutans ställning	Sammanlagda anslaget för 1937/38	Av konsistoriet begärt för 1938/39	Av kanslern för 1938/39 tillstyrkt belopp	Av kanslern förordad höjning resp. minskning i förhållande till 1937/38
<i>Seminarier m. m.</i>						
Teologiska seminariet.....	1 200	—	1 200	4 840	2 400	+ 1 200
De kateketiska övningarna.....	200	—	200	200	200	—
Juridiska seminariet.....	1 200	—	1 200	1 200	1 400	+ 200
Seminierna inom filosofiska fakultetens humanistiska sektion: Inköp av böcker och annan undervisningsmateriel samt tillfälliga utgifter.....	11 600	—	11 600	10 810	10 800	— 800
Konsthistoriska seminariet och konstsamlingarna.....	—	—	—	5 500	3 500	+ 3 500
Statistiska seminariet.....	1 900	—	1 900	2 500	2 500	+ 600
Matematiska seminariet.....	1 500	—	1 500	1 500	1 500	—
Uppvärmning m. m. av statistiska och matematiska seminariernas byggnad .	4 000	—	4 000	4 000	4 000	—
<i>Institutioner och kliniker inom medicinska fakulteten.</i>						
Anatomisk-histologiska institutionen....	17 100	2 680	19 780	20 000	20 000	+ 220
Embryologiska institutionen.....	6 900	—	6 900	8 100	7 100	+ 200
Patologisk-anatomiska institutionen....	16 400	1 100	17 500	18 000	18 000	+ 500
Fysiologiska institutionen.....	10 800	1 480	12 280	12 500	12 500	+ 220
Medicinsk-kemiska institutionen	13 800	780	14 580	15 200	15 200	+ 620
Kursen i allmän kemi för medicine studerande.....	500	—	500	500	500	—
Farmakologiska institutionen.....	9 700	1 280	10 980	11 300	11 300	+ 320
Rättsmedicinska institutionen.....	500	—	500	500	500	—
Medicinska klinikerna vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.....	6 700	—	6 700	6 700	6 700	—
Kliniska laboratoriet vid sjukvårdsinrättningarna.....	1 000	—	1 000	1 000	1 000	—
Pediatriska klinikens laboratorium....	500	—	500	500	500	—
Psykiatriska kliniken.....	460	—	460	460	460	—
Två kurser i skyddskoppypning.....	50	—	50	50	50	—
<i>Institutioner m. m. inom filosofiska fakultetens humanistiska sektion.</i>						
Uppehållande av verksamheten vid psykologiska laboratoriet.....	750	—	750	750	750	—
Konstsamlingarna.....	550	—	550	—	—	— 550
Historiska museet samt mynt- och medaljkabinetet.....	15 000	—	15 000	15 500	15 500	+ 500
Geografiska institutionen.....	6 800	500	7 400	7 400	7 400	+ 100

	Under 1937/38 utgående belopp	Andel i förstärkningsan- slaget på grund av sven- ska valutans ställning	Sammanlagda anslaget för 1937/38	Av konsistoriet begärt för 1938/39	Av kanslern för 1938/39 tillstyrkt belopp	Av kanslern förordad höjning resp. minskning i förhållande till 1937/38
<i>Institutioner m. m. inom filosofiska fakul- tetens matematisk-naturvetenskapliga sektion.</i>						
Astronomiska observatoriet.....	20 500	—	20 500	21 100	21 000	+ 500
Fysiska institutionen.....	16 200	1 950	18 150	18 500	18 500	+ 350
Kemiska institutionen.....	24 000	5 190	29 190	34 000	34 000	+ 4 810
Geologisk-mineralogiska institutionen...	17 000	—	17 000	21 400	21 400	+ 4 400
Uppvärmning m. m. av geologisk-minera- logiska och geografiska institutionernas byggnad.....	6 000	—	6 000	6 000	6 000	—
Botaniska institutionen:						
Systematiska avdelningen.....	24 900	350	25 250	23 450	23 500	— 1 750
Fysiologiska avdelningen.....	7 700	—	7 700	8 000	8 000	+ 300
Zoologiska institutionen.....	18 200	690	18 890	19 000	19 000	+ 110
Kurser i havsbiologi m. m.	1 675	—	1 675	4 650	4 600	+ 2 925
Institutionen för ärftlighetsforskning...	4 000	—	4 000	4 000	4 000	—
Limnologiska institutionen (laboratoriet i Lund och fältlaboratoriet i Aneboda)	9 500	—	9 500	9 500	9 500	—
<i>Inrättningar för musik och gymnastik m. m.</i>						
Musikkapellet.....	3 000	—	3 000	3 000	3 000	—
Ritsalen.....	100	—	100	100	100	—
Inrättningen för gymnastik och fäktkonst	2 500	—	2 500	2 800	2 800	+ 300
Hyra för idrottsplats samt idrottsmateriel	900	—	900	900	900	—
<i>Tillfälligt ändamål.</i>						
Förstärkningsanslag på grund av svenska valutans ställning.....	16 000	—	—	—	—	—
Summa kronor	445 210	—	445 210	523 835	516 985	+ 71 775
Till Kungl. Maj:ts disposition.....	6 290	—	6 290	6 290	6 215	— 75
Summa summarum kronor	451 500	—	451 500	530 125	523 200	+ 71 700

Kanslern har framhållit, att, därest ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd genomfördes i syfte att påföra reparations- och underhållskostnaderna för institutionsbyggnaderna särskilda fastighetsfonder, kunde den i tablån upptagna posten till underhåll och reparationer av universitetets byggnader utgå. Vidare har kanslern anført, att det i tablån upptagna beloppet för tillfälliga och oförutsedda utgifter för undervisningens och forskningens behov alternativt upptagits, i den händelse

kanslerns i det föregående under avlöningsanslaget till Lunds universitet angivna förslag om reservfondens ökning icke skulle vinna bifall. Kanslern har beträffande vissa anslagsbelopp framhållit följande.

Anslaget till utgivande av universitetets årsskrift hade av kanslern föreslagits skola utgå med ett belopp, som vore 3 000 kronor högre än motsvarande anslag i Uppsala, beroende på att universitetet i Lund icke kunde för ändamålet disponera några fondmedel.

Anslaget till teologiska seminariet hade i Lund varit betydligt lägre än i Uppsala, ehuru antalet teologie studerande vore större på det förra stället än på det senare. En avsevärd höjning av anslaget vore därför motiverad.

Höjningen av anslaget till juridiska seminariet avsåge att minska behovet av engångsanslag för seminariebibliotekets komplettering.

För konsthistoriska seminariet och konstsamlingarna hade upptagits en särskild anslagspost. Till denna hade överförts *dels* den andel — 850 kronor — i anslagsposten till seminarierna inom humanistiska sektionen, som beräknats för konsthistoriska seminariet, *dels* ock den under materielanslaget upptagna särskilda posten å 550 kronor till konstsamlingarna. Den av kanslern föreslagna höjningen av den sålunda nybildade posten till 3 500 kronor avsåge att lämna ett bidrag till finansieringen av den utvidgning av det konsthistoriska seminariets verksamhet, som ägt rum genom bildandet av ett arkiv för dekorativ konst.

Höjningen av anslaget till den kemiska institutionen hade föreslagits med ledning av hittills vunnen erfarenhet om de utgifter, som betingades av att undervisningen och forskningen nu bedrevs i den nya institutionsbyggnaden.

Kanslern har vidare framhållit, att i det av kanslern föreslagna anslaget till botaniska institutionens systematiska avdelning (botaniska museet) inginge en utgiftsökning av 3 000 kronor. Denna utgiftsökning förorsakades till omkring hälften därav, att timpenningen för arbetarna vid *b o t a n i s k a t r ä d g å r d e n* till följd av nyligen ingånget kollektivavtal höjts till ungefär samma belopp, som Lunds stad betalade sina arbetare med motsvarande sysselsättning, samt till omkring hälften därav, att det markområde, för vars skötsel institutionen skulle svara, undergått utvidgning.

Beträffande frågan om berörda arbetarpersonals anställnings- och avlöningsförhållanden inhämtas av handlingarna i ärendet bland annat följande:

Professorn N. Heribert Nilsson har yttrat:

Botaniska institutionens systematiska avdelning omfattade: botaniska museet, botaniska trädgården med växthusen, St. Petri kyrkogård, gamla institutionsbyggnaden, som förutom bostadslägenheter innehöll avdelningens studieherbarium, morfologisk-biologiska museet, vilket delvis vore inrymt i botaniska laboratoriets lokaler, samt botaniska trädgårdens annex i Källby.

För institutionens drift kunde, med bortseende av nedan angivna utgiftsändamål, bära avses ett sammanlagt anslag på 26 000 kronor.

Tvenne nya anslagskrav hade nu emellertid tillkommit. Det ena gällde underhållandet av det annex till botaniska trädgården i Källby, vilket av

Lunds stad upplåtits för odling av undersökningsmaterial ur släkterna salix och fagus. Trädgården hade ända sedan 1880-talet ej tillförts något nytt område med undantag av en tomt på cirka 2 500 kvadratmeter efter gamla epidemisjukhuset för ett 10-tal år sedan.

Sedan ifrågasvarande mark av Lunds stad upplåtits, kvarstode som kostnadsfråga för institutionen iordninghållandet av området. Denna fråga sammanhörde nära med ett annat anslagskrav, nämligen arbetslönerna till den tillfälliga personalen i botaniska trädgården.

Dessa hade under senaste åren utgått med en timlön på 80 öre. Då emellertid timlönen för de stadsarbetare i Lund, som vore sysselsatta med trädgårdsarbete, vore 1 krona 12 öre per timme, syntes det som om en höjning av timlönen för botaniska trädgårdens arbetare redan genom denna stora differens skulle vara befogad. Då vidare, enligt vad prefekten för botaniska trädgården i Uppsala upplyst, daglönen där för $8\frac{1}{2}$ timmars arbete vore 8 kronor eller ungefär 95 öre i timmen, vore det även från denna synpunkt rimligt, att timlönen för arbetarna även i härvarande trädgård höjdes. Och härmed syntes också den lämpliga nivån för höjningen vara given, nämligen till 95 öre per timme. Denna förhöjning av arbetslönen syntes således högst befogad av nämnda principiella skäl, men den vore dessutom från den synpunkten önskvärd, att man, om den ej komme till stånd, riskerade, att de arbetare, som nu vore invanda i ett i många avseenden speciellt arbete, så snart tillfälle gäves toge annan anställning. Men i en botanisk trädgård vore intet viktigare än en år från år kontinuerande arbetsstyrka.

Den ifrågasvarande förhöjningen av timlönen med 15 öre utgjorde med 48 timmars arbetsvecka 7 kronor 20 öre per vecka och med 35 veckors arbetsår $7:20 \times 35 = 252$ kronor per arbetare. För trädgårdens sex arbetare bleve således denna löneförhöjning $6 \times 252 = 1\,512$ kronor.

Den nuvarande arbetskraften vore vidare på grund av inträdda förändringar och tillkomna nya områden helt otillräcklig.

För att botaniska trädgården skulle få en arbetsstyrka, som motsvarade det ökade området och arbetet, vore det därför oundgängligt, att ytterligare en arbetskraft med full anställning från vår till senhöst anställdes. Arbetspersonalens antal hade också under ett par år tidigare varit 7, men en reducering till 6 hade måst ske, emedan anslaget ej tålde denna utökning.

Anställandet av ytterligare en trädgårdsarbetare skulle, om hans avlöning i likhet med övriga arbetares efter ovan nämnda förhöjning beräknades till 45 kronor per vecka, för en arbetstid av 35 veckor bliva 1 575 kronor.

Den ökade utgift, som en förhöjning av trädgårdsarbetarnas löner med 15 öre eller från 80 till 95 öre per timme medförde, skulle således belöpa sig till 1 512 kronor, och de ökade krav på arbetskraft, som botaniska trädgårdens utvidgning fordrade, till 1 575 kronor, vilket tillsammans bleve en merutgift på 3 087 kronor. Det för institutionens driftkostnader ovan beräknade anslaget på 26 000 kronor borde därför ökas med 3 000 kronor och således höjas till 29 000 kronor.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som den 30 november 1937 avgivit utlåtande i ärendet, har åberopat vad lönenämnden yttrat i utlåtande angående avlöningsförmåner för arbetarpersonalen vid botaniska trädgården vid Uppsala universitet.

I överensstämmelse med vad jag i det föregående anfört beträffande materielanslaget för Uppsala universitet ämnar jag icke nu framlägga detaljerat förslag till fördelning av det materielanslag, som bör anvisas för nästa budgetår. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, på förslag av vederbörande universitetsmyndigheter, fördela anslaget. **Departementschefen.**

Såsom jag vid behandlingen av motsvarande anslag för Uppsala universitet anfört, har jag intet att erinra mot kanslerns förslag till sammanläggande av varje institutions löpande materielanslag med dess andel av förstärkningsanslaget på grund av den svenska valutans ställning, vilket anslag förty bör uteslutas ur staten.

Under hänvisning till vad jag anfört i fråga om löneroglering för arbetarna vid den botaniska trädgården i Uppsala tillstyrker jag, att en dylik reglering kommer till stånd jämväl för motsvarande arbetarpersonal vid Lunds universitet. Givetvis bör härvid iakttagas, att Lund tillhör en lägre dyrortsgrupp än Uppsala. I övrigt böra enahanda regler gälla vid båda universiteten.

Med hänsyn till den ståndpunkt, jag i det föregående intagit i fråga om förstärkning av reservfonden genom ianspråktagande av akademikassans kapital och ränteavkastning, avstyrker jag kanslerns alternativa förslag om inräknande under förevarande anslag av 50 000 kronor till tillfälliga och oförutsedda utgifter för undervisningens och forskningens behov. De av kanslern i övrigt framställda förslagen innebära en höjning av materielanslaget med 21 700 kronor. Jag kan icke tillmötesgå kanslerns framställning i hela dess utsträckning utan tillstyrker en ökning av anslagsmedlen med allenast 15 000 kronor. Under hänvisning till vad jag anfört i den till riksdagen avlätna propositionen nr 103/1938 angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet förordar jag, att härutöver ett belopp av 1 500 kronor ställes till förfogande för inköp av ett anomaloskop. Anslaget skulle alltså vid i övrigt oförändrade förhållanden för nästa budgetår upptagas med $(451\,500 + 15\,000 + 1\,500 =)$ 468 000 kronor.

Emellertid bör anslaget på grund av det förslag, som av chefen för finansdepartementet framlägges om ändrad redovisning av universitetens fastighetsbestånd, minskas med den under anslaget nu upptagna anslagsposten å 62 500 kronor till underhåll och reparationer av universitetets byggnader.

För nästa budgetår bör alltså anslaget upptagas med $(468\,000 - 62\,500 =)$ 405 500 kronor. Stat för anslagets användning bör som nämnts i sinom tid fastställas av Kungl. Maj:t.

VI. Hemställan.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att vid Uppsala universitet skall från och med den 1 juli 1940, eller den senare tidpunkt, som kan vara bestämd, inrättas en professur i internationell rätt;

2. besluta, att avlöningsstaten för Uppsala universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39, erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:

a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor 855 000

Avlöningsstater.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
A. Avlöningsstat för professorer m. fl.			
<i>Teologiska fakulteten.</i>			
-----	---	---	---
<i>Anm.:</i>			
-----	---	---	---
2. Av ovannämnda 7 till den teologiska fakulteten hörande professorsbefattningar omfatta 2 vardera exegetik. Envar av de övriga 5 professurerna omfatta ett av följande ämnesområden: 1) dogmatik med symbolik; 2) teologisk etik med religionsfilosofi; 3) religionshistoria med religionspsykologi; 4) kyrkohistoria; 5) praktisk teologi.			

<i>Juridiska fakulteten.</i>			
-----	---	---	---
<i>Anm.:</i> Envar av den juridiska fakultetens 8 lärostolar omfatta ett av följande ämnesområden: 1) rättshistoria; 2) nationalekonomi och finansrätt; 3) statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt; 4) civilrätt med romersk rätt; 5) civilrätt med internationell privaträtt; 6) civilrätt; 7) straffrätt och juridisk encyklopedi; 8) processrätt.			

<i>Medicinska fakulteten.</i>			
-----	---	---	---

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
<i>Filosofiska fakulteten.</i>			
<i>Humanistiska sektionen.</i>			
1 professor	8 000	4 000	12 000
20 professorer.....	160 000	80 000	240 000
1 professor i värtalighet och statskunskap, skytteanus.....	1 000	4 000	5 000

<i>Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.</i>			

<i>Anm.: 1. Av förut omförmälda 16 professorsbefattningar inom filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion omfattas 2 vardera matematik och 2 vardera kemi samt envar av övriga 12 ett av följande ämnesområden: 1) astronomi; 2) meteorologi; 3) fysik; 4) mekanik och matematisk fysik; 5) geologi med petrografi och mineralogi; 6) geologi, särskilt historisk geologi; 7) botanik, särskilt systematik och morfologi; 8) botanik, särskilt fysiologi och anatomi; 9) växtbiologi; 10) zoologi; 11) jämförande anatomi; 12) geografi.</i> <i>2. Från lönen för dels professorn i astronomi, dels den av professorerna i kemi, vilken av kanslern förordnas till föreståndare för kemiska institutionen, dels ock den såsom professor vid universitetet i Uppsala äldre av ovannämnda professorer i botanik frändragas 1 500 kronor, utgörande beräknat värde av förefintlig tjänstebostad, dock med iakttagande av att, därest ifrågavarande professor i botanik icke önskar disponera tjänstebostaden, densamma skall disponeras av den såsom professor vid universitetet yngre professorn i botanik, från vilkens lön i sådant fall skall frändragas nämnda belopp.</i> <i>4. I lönen för professorn i växtbiologi ingår ett till 6 500 kronor beräknat belopp av den Kempeska donationsfondens avkastning.</i>			

<i>Anmärkingar till avlöningsstat för professorer m. fl.</i>			

<i>B. Avlöningsstat för exercitiemästare.</i>			

Summa kronor	—	—	855 000

b. Ålderstillägg, *förlagsvis* kronor 48 400

c. Ersättningar till vikarierande akademiska lärare, *förlagsvis* » 10 000 kronor 913 400

4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:

a. Grundbelopp kronor 457 610

b. Vikariatsersättningar m. m., *förlagsvis* » 3 000 kronor 460 610

Summa kronor 1 422 010

Anmärkningar till avdelning I. av avlöningsstaten.

2. Besparingar å följande anslagsposter, nämligen: delposten 1. a. till lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat, anslagsposten 2. till arvode till professor i psykiatri, delposten 4. till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Grundbelopp, anslagsposten 5. till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, skola, med undantag dels av besparingar å anslagsmedel, som beräknats till arvode och ersättning till universitetslektor i svenska språket, dels av besparingar å docentstipendier, varom bestämmelser i annan ordning meddelats, dels ock av besparingar å anslagsmedel, som beräknats till arvode åt assistenten å den fysikalisk-kemiska institutionen, ingå till reservfonden, vilken står under kanslerns disposition för universitetets vetenskapliga och ekonomiska behov, i den ordning universitetsstatuterna stadga.

II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.

3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl Maj:t	kronor	15 340
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	82 566
b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	»	4 400
		86 966
5. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, förslagsvis	»	800
	Summa kronor	464 256

Sammandrag:

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor	1 422 010
II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	»	464 256
	Summa kronor	1 886 266

Särskilda uppbördsmedel:

1. Inkomst av auktionsverket, dekanatsmedel samt inskrivnings- och kallelsepenningar, i runt tal.	kronor	1 929
2. Ränta å vissa donationsfonder	»	10 152
3. Inkomst från ålderstilläggsfonden	»	14 785
	kronor	26 866
	Nettoutgift kronor	1 859 400;

3. till *Uppsala universitet: Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 859 400;

4. till *Uppsala universitet: Materiel m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 655 200;

5. å personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Lunds universitets samlingar och inrättningar m. m. under rubriken Biblioteket uppföra ytterligare en förste och en andre bibliotekarie i respektive lönegraden B 26 och lönegraden B 21;

6. i samma personalförteckning under rubriken Vetenskapliga institutioner och inrättningar, tillhörande medicinska och filosofiska fakulteterna, uppföra 1 tekniskt biträde vid geologisk-mineralogiska institutionen, 1 tekniskt biträde vid botaniska institutionens systematiska avdelning och 1 vaktmästare vid samma avdelning, alla i lönegraden B 7;

7. medgiva, att av akademikassan vid Lunds universitet ett belopp av 100 000 kronor må överföras till universitetets reservfond ävensom att avkastningen av samma kassas räntebärande kapital, däri inberäknat Norbergiska fonden, må från och med den 1 juli 1938 ingå till nämnda reservfond;

8. medgiva, att avkastningen av bibliotekskassans vid Lunds universitet räntebärande kapital må från och med den 1 juli 1938 ställas till universitetets disposition enligt bestämmelser, som må varda meddelade av Kungl. Maj:t;

9. besluta, att avlöningsstaten för Lunds universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1938/39, erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat:

a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor 792 800

Avlöningsstater.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
A. Avlöningsstat för professorer m. fl.			

<i>Juridiska fakulteten.</i>			
1 professor.....	8 000	4 000	12 000
7 professorer.....	56 000	28 000	84 000
<i>Anm.:</i> Av ovannämnda 8 till den juridiska fakulteten hörande professorsbefattningar omfatta 2 vardera civilrätt. Envar av de övriga 6 professurerna omfattar ett av följande ämnesområden: 1) romersk rätt och rättshistoria; 2) nationalekonomi och finansrätt; 3) statsrätt, förvaltningsrätt, kyrkorätt och folkrätt; 4) civilrätt med internationell privaträtt; 5) straffrätt och juridisk encyklopedi; 6) processrätt.			
<i>Medicinska fakulteten.</i>			
1 professor.....	8 000	4 000	12 000
13 professorer.....	104 000	52 000	156 000
<i>Anm.:</i> Av den medicinska fakultetens 14 professurer omfatta 2 vardera anatomi, varande innehavaren av den ena av dem tillika prosektor. Envar av de övriga 12 professorsbefattningarna omfattar ett av följande ämnesområden: 1) allmän patologi, bakteriologi och allmän hälsovård; 2) patologisk anatomi och rättsmedicin; 3) fysiologi; 4) medicinsk och fysiologisk kemi; 5) farmakologi; 6) praktisk medicin; 7) pediatrik; 8) kirurgi; 9) obstetrik och gynekologi; 10) oftalmiatrik; 11) psykiatri; 12) öron-, näs- och hals-sjukdomar.			
<i>Anm.:</i> Avlöningen utgår under förutsättning, att Malmöhus läns landsting med minst 3 000 kronor bidrager till avlöningen av ifrågasvarande lärare och överläkare.			
1 lärare i ortopedi, tillika föreståndare för den ortopediska kliniken och polikliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.	3 200	1 600	4 800

<i>Filosofiska fakulteten.</i>			
<i>Humanistiska sektionen.</i>			
<i>Anm.:</i> 1. Av de 22 professurerna inom filosofiska fakultetens humanistiska sektion omfatta 2 vardera historia. Envar av de övriga 20 omfattar ett av följande ämnesområden: 1) svenska språket; 2) nordiska språk; 3) teoretisk filosofi; 4) praktisk filosofi; 5) psykologi och pedagogik; 6) österländska språk; 7) sanskrit med jämförande indo-europeisk språkforskning; 8) grekiska språket och litteraturen; 9) romersk vältalighet och poesi; 10) tyska språket; 11) engelska språket; 12) romanska språk; 13) slaviska språk; 14) statskunskap; 15) statistik; 16) geografi; 17) litteraturhistoria med poetik; 18) konsthistoria med konstteori; 19) förhistorisk och medeltidsarkeologi, professorn tillika föreståndare för historiska museet samt mynt- och medaljkabinetet; 20) klassisk fornknuskap och antikens historia.			

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.			
<i>Anmärkingar till avlöningsstat för professorer m. fl.</i>			
1. För professor ——— 1 000 kronor.			
2. För lärare ——— 500 kronor.			
3. För professor ——— 6 000 kronor.			
4. Vid utnämning ——— skall tillhöra.			
B. Avlöningsstat för exercitiemästare.			
Summa kronor	—	—	792 800
b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>			kronor 42 800
c. Ersättningar till vikarierande akademiska lärare, <i>förslagsvis</i>		» 10 000	kronor 845 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t		»	454 185
			Summa kronor 1 300 585

Anmärkning till avdelning I. av avlöningsstaten.

Besparingar å följande anslagsposter, nämligen: anslagsposten 1. a. till lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat, anslagsposten 2. till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, och anslagsposten 3. till särskild löneförmån till icke-ordinarie tjänsteman skola, med undantag dels av besparingar å anslagsmedel, som beräknats till ersättning åt universitetslektor i svenska språket, dels av besparingar å docentstipendier, varom bestämmelser i annan ordning meddelats, ingå till reservfonden, vilken står under kanslerns disposition för universitetets vetenskapliga och ekonomiska behov, i den ordning universitetsstatuterna stadga. Tills vidare och till dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, skall till pensionsinrättningen för Lunds universitets ämbets- och tjänstemäns änkor och barn ingå en tredjedel av de till reservfonden för varje år sålunda ingående besparingarna.

II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> kronor	251 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 11 320
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m. m. kronor	66 456
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 1 000 » 67 456
4. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 200
Summa kronor	330 276

Sammandrag:

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor	1 300 585
II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och in- rättningar m. m.	»	330 276
	Summa kronor	1 630 861

Särskilda uppbördsmedel:

1. Studentinskrivningspenningar och till- fälliga inkomster	kronor	1 461
2. Inkomst från ålderstilläggsfonden	»	4 300 kronor
	Nettoutgift kronor	1 625 100;

10. till *Lunds universitet*: *Avlöningar* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 625 100;

11. till *Lunds universitet*: *Materiel m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 405 500.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Ändrad ämnesomfattning för vissa professurer vid universiteten i Uppsala och Lund m. m.	2
<i>Uppsala universitet.</i>	
1. Ändring i fråga om professuren i teologiska prenotioner och teologisk encyklopedi	2
2. Viss differentiering av professurerna i systematisk teologi	5
3. Professur i internationell rätt	7
4. Ändrad uppdelning av det privaträttsliga ämnesområdet mellan lärostolarna inom detta område	9
5. Återbesättandet av den vid Uppsala universitet vakanssatta professuren i filosofi m. m.	11
6. Ändring av anm. 1 och anm. 2 till A. Avlöningsstat för professorer m. fl., matematisk-naturvetenskapliga sektionen	23
7. Ändring av anm. 4 till A. Avlöningsstat för professorer m. fl., matematisk-naturvetenskapliga sektionen	23
<i>Lunds universitet.</i>	
1. Ändrad uppdelning av det privaträttsliga ämnesområdet mellan lärostolarna inom detta område	24
2. Professur i öron-, näs- och halssjukdomar i stället för en ordinarie lärarbefattning i ämnet	25
3. Viss differentiering av de professurer, som företräda examensämnet nordiska språk	28
Departementschefen	29
II. Förslagsanslaget till Uppsala universitet: Avlöningar	33
Departementschefen	43
III. Reservationsanslaget till Uppsala universitet: Materiel m. m.	49
Departementschefen	78
IV. Förslagsanslaget till Lunds universitet: Avlöningar	81
Departementschefen	98
V. Reservationsanslaget till Lunds universitet: Materiel m. m.	103
Departementschefen	109
VI. Hemställan	110